

พลังเห็ดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจ และพัฒนาสวัสดิการสังคม

โครงการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแบบบูรณาการ
ด้วยข้อมูลองค์รวมระดับตำบล
ภายใต้โครงการ U2T ตำบลสบทบ
อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

พลังให้เพื่อยกระดับเศรษฐกิจและพัฒนาสวัสดิการสังคม

โครงการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแบบบูรณาการ ด้วยข้อมูลองค์กรระดับตำบล

ภายใต้โครงการ U2T ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

โดย สานิตย์ ภาสยะวรรณ

วรรณภา ทองแดง

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนธันวาคม 2564

จำนวนเล่ม 100 เล่ม

จำนวนหน้า 100 หน้า

พิมพ์ที่ บริษัท แต้มสติพิมพ์ พรินท์ติ้ง จำกัด

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ.2564 ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ไม่อนุญาตให้คัดลอก ทำซ้ำ และดัดแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือนี้ นอกจากนี้ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เท่านั้น

คำนำ

“พลังเห็ดเปลี่ยนชุมชน” คือพีชการเกษตรที่ทีม U2T ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา เลือกเป็นเป้าหมายการพัฒนายกระดับเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้า จนสามารถสร้างอาชีพใหม่ และสร้างรายได้เสริมในระดับครัวเรือนให้กลุ่มแม่บ้าน ผ่านการส่งเสริม “การเพาะเห็ดสด” และ “การแปรรูปเห็ด” ให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบของ “น้ำพริกเห็ด” และ “เห็ดสวรรค์”

หนังสือเล่มนี้จะทำหน้าที่ถอดบทเรียนวิธีการพัฒนาของทีม U2T ตำบลสบง ภายใต้การสนับสนุนกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มอบหมายให้บัณฑิตจบใหม่ ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ได้ดำเนินการพัฒนายกระดับเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้าของตน ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม 2564

เนื้อหาของหนังสือได้ถ่ายทอดถึงวิถีทางการพัฒนายกระดับเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้าตำบลสบง ตั้งแต่กระบวนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลประเมินสถานภาพตำบล การวิเคราะห์และค้นหาอาชีพใหม่ การสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) และผลลัพธ์ของการพัฒนาในพื้นที่ หลังจากที่ทีม U2T ดำเนินการพัฒนาตำบลสบงด้วย “พลังเห็ด”

สุดท้ายนี้ บนความตั้งใจและความมุ่งมั่นพัฒนาตำบลสบง ทีม U2T ตำบลสบง ตลอดจนทีมที่ปรึกษา คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และสำนักงานเทศบาลตำบลสบง หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่เชื่อมั่นในพลังการพัฒนาชุมชนของตน อีกทั้งยังหวังว่าหนังสือเล่มจะเป็นคู่มือในการทำงานเพื่อพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ธันวาคม 2564

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	i
สารบัญ	ii
สารบัญตาราง	iv
สารบัญภาพ	v
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 กระบวนการดำเนินโครงการ	2
1.4 เป้าหมายและตัวชี้วัดของโครงการ	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 ทิมพัฒนาเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมตำบลสบง	7
บทที่ 2 การประเมินสถานภาพตำบล	8
2.1 กระบวนการเก็บข้อมูลสถานภาพตำบล	8
2.2 ข้อมูลทั่วไปของตำบลสบง	9
2.3 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย ก่อนดำเนินโครงการ	21
2.4 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย เมื่อสิ้นสุดโครงการ	24
2.5 การเปรียบเทียบสถานภาพตำบลก่อนและหลังดำเนินโครงการ	28
บทที่ 3 การยกระดับเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในตำบล	35
3.1 กิจกรรมหลักที่ได้ดำเนินงานในพื้นที่	35
3.2 ผลการดำเนินกิจกรรมหลัก	52
3.3 เครือข่ายร่วมขับเคลื่อนงานเพื่อความยั่งยืนในชุมชน	58
3.4 กิจกรรมบูรณาการที่ได้ดำเนินการในพื้นที่	61
บทที่ 4 สรุปผลลัพธ์การพัฒนาเชิงพื้นที่	70
4.1 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่เป็นอยู่เดิม	70
4.2 กระบวนการที่ใช้ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน	71
4.3 สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม	76
4.4 ผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง	79

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินโครงการ	82
5.1 สรุปเปรียบเทียบผลลัพธ์กับแผนการดำเนินงาน	82
5.2 บทเรียนและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน	87
5.3 ทิศทางในอนาคต	91
ภาคผนวก ทีมผู้ปฏิบัติงาน U2T ตำบลสบง	92

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 การจ้างงานของ U2T ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา	3
2.1 รายการหมู่บ้าน จำนวน 12 หมู่บ้าน ในตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา	11
2.2 ข้อมูลจำนวนประชากรตำบลสบง	12
2.3 จำนวนประชากรตำบลสบง แยกตามช่วงอายุ	12
2.4 จำนวนนักเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ประจำปีการศึกษา 2562	13
2.5 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลสบง ประจำปีการศึกษา 2562	13
2.6 ข้อมูลโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตำบลสบง	14
2.7 ศาสนสถานในตำบลสบง	19
2.8 ประเพณีและงานประจำปีของตำบลสบง	19
2.9 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย ก่อนดำเนินโครงการ	21
2.10 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย เมื่อสิ้นสุดโครงการ	24
2.11 การเปรียบเทียบสถานภาพตำบลก่อนและหลังดำเนินโครงการ	28
3.1 เป้าหมายโครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด	36
3.2 ส่วนผสมและสูตรของการทำเห็ดสวรรค์	47
3.3 เป้าหมายของการดำเนินโครงการ	53
3.4 การแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินงานเกี่ยวกับแผนที่เดินดินหมู่บ้านและสวัสดิการของชุมชน	63
3.5 รายชื่อหมู่บ้านในการจัดเก็บ Covid – 19 Survey และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่อง Covid-19 ให้กับประชาชนในพื้นที่ตำบลสบง	65
3.6 ประเด็นที่บันทึกและจำนวนข้อมูลที่บันทึก Community Big Data (CBD)	67
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมโครงการพัฒนาอาชีพใหม่	77
5.1 สรุปเปรียบเทียบผลกับแผนการดำเนินงานของ U2T ตำบลสบง	82
5.2 แนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้านการยกระดับอาชีพ “โครงการเพาะเห็ด”	89

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แผนที่ตำบลสบง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	9
3.1 ทีม U2T ตำบลสบง ศึกษาเรียนรู้วิธีการเพาะเห็ดจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฟาร์มเห็ด (อิมบุญฟาร์ม)	37
3.2 การอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1	39
3.3 ทีม U2T ตำบลสบง ศึกษาเรียนรู้วิธีการแปรรูปเห็ดจาก “ฟาร์มเห็ดสุขใจ”	40
3.4 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติการทำเห็ดสวรรค์ของการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2	42
3.5 การนำองค์ความรู้ไปบริการชุมชนของทีม U2T ตำบลสบง	42
3.6 ขั้นตอนการผลิตเห็ดสวรรค์	48
3.7 ทีม U2T ตำบลสบง เข้าร่วมสังเกตการณ์การอบรมเชิงปฏิบัติการทำดубแห้งพลังงานแสงอาทิตย์	49
3.8 แผนที่เดินดินสวัสดิการ หมู่ที่ 10 บ้านสบง	50
3.9 ทีม U2T ตำบลสบง เข้าร่วมประชุมร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในการพัฒนาเยาวชนห่างไกลยาเสพติด	51
3.10 ทีม U2T ตำบลสบง นำผลิตภัณฑ์เห็ดออกร้านและจัดจำหน่าย ณ ลานอเนกประสงค์เทศบาลเมืองพะเยา	52
3.11 ผู้เข้าร่วมการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพแปรรูปเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2	53
3.12 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินกิจกรรมหลัก	55
3.13 แสดงองค์ประกอบของขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินกิจกรรมหลัก	56
3.14 โรงเรือนเพาะเห็ดของกลุ่มเป้าหมายหลังจากการอบรมพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ด	57
3.15 ผลิตภัณฑ์เห็ดสด U2T ตำบลสบง	57
3.16 ผลิตภัณฑ์เห็ดแปรรูป “น้ำพริกเห็ด” และ “เห็ดสวรรค์”	58
3.17 ทีม U2T ตำบลสบง และภาคีเครือข่ายร่วมกันจัดงานมหกรรมเปิดบ้านสบง “เหลียวหลัง แลหน้า สู่การพัฒนาตำบลสบงอย่างยั่งยืน”	59
3.18 ทีม U2T ตำบลสบง ลงพื้นที่สอบถามข้อมูลสวัสดิการสังคม (Google My Maps)	62

ภาพที่	หน้า
3.19 แผนที่เดินดินสวัสดิการ หมู่ที่ 1 บ้านคอนตัน	63
3.20 ทีม U2T ตำบลสบง ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่อง Covid-19 ให้กับ ประชาชน ณ ตลาดสบง	66
3.21 ทีม U2T ตำบลสบงร่วมจัดกิจกรรม “การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนา ความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมแก่แรงงานนอกระบบ” ครั้งที่ 1	68
3.22 ทีม U2T ตำบลสบงร่วมจัดกิจกรรม “การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนา ความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมแก่แรงงานนอกระบบ” ครั้งที่ 2	69
3.23 ทีม U2T ตำบลสบงนำเสนอแนวทางสวัสดิการทางสังคมที่จะสร้างให้แก่กลุ่ม ผู้เพาะเห็ด	69
4.1 ลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลตำบลสบง	72
4.2 ประชุมปรึกษาหารือและแก้ไขเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะ อาชีพใหม่	73
4.3 การนำตะกร้าของกลุ่มอาชีพจักสานมาประยุกต์ใช้ในการนำเสนอจำหน่ายเห็ด	74
4.4 การจัดสื่อแอนิเมชันแนะนำโครงการ	75
4.5 กระบวนการสื่อสารของทีม U2T ต่อสังคม: ชาวประชาสัมพันธ์บน Facebook	76
4.6 โรงเรือนของกลุ่มเป้าหมายหลังจากได้รับก้อนเห็ดจากการอบรมไปทดลองเพาะ	78
4.7 ผลผลิตเห็ดที่กลุ่มเป้าหมายทำได้หลังจากได้รับก้อนเห็ดจากการอบรมไป ทดลองเพาะ	79
4.8 ผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินโครงการ	80
4.9 ทีม U2T ตำบลสบง นำผลิตภัณฑ์เห็ดออกร้านและจัดจำหน่าย ณ ลานอเนกประสงค์เทศบาลเมืองพะเยา	81
5.1 กิจกรรมถอดบทเรียน U2T คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย พะเยา ในวันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 ณ โรงแรมเกทเวย์ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	87
5.2 กิจกรรมถอดบทเรียนตำบลสบง ในวันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 ณ โรงแรมเกทเวย์ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	89

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

ตามที่ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2563 เห็นชอบให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ โดยมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นหน่วยบูรณาการโครงการ (System Integrator) การจ้างงาน การฟื้นฟู เศรษฐกิจและสังคมที่มีความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน และการจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชน (Community Big Data) โดยมีแนวทางการบริหารโครงการ ดังนี้

1) การดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ที่รับผิดชอบให้ ดำเนินโครงการในรูปแบบของการบริการวิชาการ

2) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ ประเทศ) ระดับภูมิภาค (Regional System Integrator) จำนวน 9 เครือข่าย ประกอบด้วย ประธาน เครือข่ายอุดมศึกษา เป็นประธาน หัวหน้าหน่วยปฏิบัติการส่วนหน้าของ อว. จังหวัดต่าง ๆ ภายใน เครือข่าย เป็นกรรมการ และหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการส่วนหน้าของ อว. จังหวัดที่เป็นประธานเครือข่าย อุดมศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานภาพรวมโครงการฯ ระหว่างจังหวัด และมหาวิทยาลัย ที่ดูแลตำบลในจังหวัด วิเคราะห์ภาพรวมของการดำเนินการโครงการฯ ในจังหวัด และ กำกับ ติดตาม และ รายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ในภาพรวมของจังหวัด

3) ขอให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับผิดชอบดำเนินการรายตำบล (System Integrator) ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- 3.1) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในระดับนโยบาย ซึ่งควรเป็นผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย
- 3.2) จัดทำโครงสร้างการบริหารระบบงานสำหรับดำเนินงานโครงการที่แสดงให้เห็นถึงความ เชื่อมโยงและความรับผิดชอบ ตั้งแต่ระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ (คณะ ศูนย์ หน่วยต่าง ๆ) และควรมี หน่วย บริหารจัดการโครงการที่มีความเชี่ยวชาญในการทำงานกับชุมชนในพื้นที่ด้วย
- 3.3) แต่งตั้งคณะกรรมการของมหาวิทยาลัย (System Integrator) เพื่อดำเนินการกำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผลโครงการและบูรณาการการดำเนินงานในภาพรวมของมหาวิทยาลัย

4) แต่งตั้งผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง (Chief Information Officer: CIO) ของ แต่ละมหาวิทยาลัย เพื่อทำหน้าที่ดูแลการจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชนรายตำบล (Community Big Data)

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อให้เกิดการจ้างงานบัณฑิตใหม่ที่ว่างงานและไม่ได้รับค่าตอบแทน (ค่าจ้าง) จากหน่วยงานอื่นของภาครัฐและภาคเอกชน และไม่ได้รับความช่วยเหลือในการจ้างงานภาครัฐที่ให้การช่วยเหลืออยู่ในการจัดทำข้อมูลราชการในพื้นที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Digitizing Government Data)

1.2.1 ยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการโดยมหาวิทยาลัยเป็น System Integrator

1.2.2 การจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชน (Community Big Data)

1.2.3 ให้เกิดการจ้างงานประชาชนทั่วไป บัณฑิตใหม่ และนักศึกษา ให้มีงานทำและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน

1.2.4 ให้เกิดการพัฒนามตามปัญหาและความต้องการของชุมชน

1.3 กระบวนการดำเนินโครงการ

การดำเนินการของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1) มหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานบูรณาการโครงการ (System Integrator) รายตำบล โดยใน 1 ตำบล จะมี 1 มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ดูแล

2) มหาวิทยาลัยดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบล ตามประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชน อาทิ การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่นๆ) การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว) การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่างๆ) และการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม Circular Economy (การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน) ตามรูปแบบกิจกรรมที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

3) มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยจ้างงานในการดำเนินโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ในตำบลที่ทำหน้าที่ดูแล โดยจ้างงานประชาชนทั่วไป บัณฑิตจบใหม่ และนักศึกษา ไม่น้อยกว่า 20 คน ในแต่ละตำบล

4) มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ประสานงานและทำงานร่วมกับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการโครงการในพื้นที่

5) มหาวิทยาลัยทำหน้าที่บูรณาการและสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไปดำเนินโครงการในตำบล ในด้านองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

6) มหาวิทยาลัยจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชนรายตำบล (Community Big Data) เพื่อให้เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีเป้าหมายที่ชัดเจน

1.3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1) การจ้างงาน (20 อัตรา ต่อ 1 ตำบล รวมทั้งสิ้น 60,000 อัตรา)
- 2) การดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
- 3) การบริหารจัดการโครงการ โดยมีการจ้างงาน (20 อัตรา ต่อ 1 ตำบล รวมทั้งสิ้น 60,000 อัตรา) ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 การจ้างงานของ U2T ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

การจ้างงาน	อัตรา/ตำบล
1. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) จากข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูลของโครงการพัฒนาตำบลแบบบูรณาการของกระทรวงมหาดไทย	- นักศึกษา 2 อัตรา - บัณฑิตจบใหม่ 1 อัตรา
2. การเฝ้าระวัง ประสานงานและติดตามข้อมูลสถานการณ์การระบาดของ Covid-19 และโรคระบาดใหม่ ร่วมกับ ศบค.	- บัณฑิตจบใหม่ 1 อัตรา - ประชาชน 2 อัตรา
3. การจัดทำข้อมูลราชการในพื้นที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Digitalizing Government Data) ร่วมกับ สำนักงาน ก.พ.ร.	- บัณฑิตจบใหม่ 2 อัตรา
4. การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่น ๆ) การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว) การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ) และการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/Circular Economy (การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน) ให้แก่ชุมชนตามรูปแบบกิจกรรมที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ที่รับผิดชอบ	- นักศึกษา 2 อัตรา - บัณฑิตจบใหม่ 2 อัตรา - ประชาชน 1 อัตรา
5. การพัฒนาทักษะอาชีพใหม่จากความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน	- นักศึกษา 1 อัตรา - บัณฑิตจบใหม่ 2 อัตรา - ประชาชน 1 อัตรา
6. การถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน	- บัณฑิตจบใหม่ 2 อัตรา - ประชาชน 1 อัตรา

หมายเหตุ มหาวิทยาลัยผู้รับผิดชอบในพื้นที่ สามารถมอบหมายให้ผู้รับจ้างมาปฏิบัติงานในรายการที่ 1 – 6 ร่วมกันได้ ขึ้นอยู่กับภาระงานและความเร่งด่วนในระบะเวลานั้น ๆ

1.3.2 เทคโนโลยีที่ใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่

การดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ที่รับผิดชอบนั้น แบ่งประเภทกิจกรรมที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ (800,000 บาท ต่อตำบล) ดังนี้

- 1) การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่นๆ)
- 2) การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว)
- 3) การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่างๆ)
- 4) การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/Circular Economy (การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน)

ทั้งนี้ การดำเนินการโครงการฯ มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) ระดับประเทศ National System Integrator (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม)

- 1.1) บริหารจัดการดำเนินงานในภาพรวม
- 1.2) กำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าประสงค์
- 1.3) ประเมินผลโครงการในภาพรวม
- 1.4) จัดทำ Community Big Data

2) ระดับภูมิภาค Regional System Integrator (สถาบันอุดมศึกษาแม่ข่าย เครือข่าย อุดมศึกษา 9 เครือข่าย)

- 2.1) บริหารจัดการดำเนินงานในเครือข่าย
- 2.2) กำกับ ติดตามการดำเนินงานในเครือข่ายให้เป็นไปตามเป้าประสงค์
- 2.3) ประเมินผลโครงการในภาพเครือข่าย
- 2.4) จัดทำ Community Big Data ระดับเครือข่าย

3) ระดับสถาบัน System Integrator (สถาบันอุดมศึกษาที่รับผิดชอบการดำเนินการราย ตำบล)

- 3.1) ดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองเป้าประสงค์
- 3.2) เชื่อมประสานการดำเนินงานในพื้นที่กับหน่วยงานอื่น ๆ
- 3.3) กำกับ ดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าประสงค์
- 3.4) จัดทำรายงานและอื่น ๆ ตามข้อกำหนด RSI และ NSI

1.4 เป้าหมายและตัวชี้วัดของโครงการ

การประเมินโครงการในแต่ละตำบล เน้นสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย กับ องค์กรหลักในตำบล ไปพร้อม ๆ กับการสร้างการเปลี่ยนแปลง จากกิจกรรมและงานบริการที่โครงการ ได้ออกแบบและดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนแบบกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้น จึงสามารถใช้ แนวทางการประเมินประสิทธิภาพและศักยภาพของโครงการพัฒนาตำบล โดยใช้องค์ประกอบ

ดำเนินการตามหลักเป้าหมายตำบลในการเอาชนะความยากจน ของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี
ทั้ง 16 ประการ มากำหนดเป็นวิธีการและกระบวนการประเมินได้

1.4.1 เป้าหมายของโครงการ

- 1) พัฒนาชุมชนให้มีสมรรถนะในการจัดการสูง
- 2) ให้เกิดการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ
- 3) ช่วยให้สามารถวิเคราะห์วิสาหกิจชุมชนและสถาบันการเงินชุมชน
- 4) ช่วยในการสร้างสัมมาชีพในพื้นที่
- 5) ส่งเสริมเกษตรพอเพียงและอาหารปลอดภัย
- 6) ช่วยให้มีแหล่งน้ำประจําครอบครัว
- 7) ช่วยจัดการวิสาหกิจชุมชน
- 8) ฝึกอบรมทักษะอาชีพ
- 9) มีการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน กายภาพ สิ่งแวดล้อม พลังงาน
- 10) ส่งเสริมความปลอดภัยในพื้นที่
- 11) พัฒนคุณภาพกลุ่มเปราะบาง
- 12) พัฒนาระบบสุขภาพคนในพื้นที่
- 13) ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ตำบล
- 14) ส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชน
- 15) ส่งเสริมระบบการสื่อสารชุมชน
- 16) ส่งเสริมตำบลทำความดี

1.4.2 ตัวชี้วัดของโครงการ

- 1) เป็นโจทย์การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน 16 เป้าหมาย
- 2) ประชากรเป้าหมาย
- 3) ผู้ที่เป็นผู้ปฏิบัติการหลัก (Key Actors) และผู้ขับเคลื่อนปฏิบัติการในพื้นที่
- 4) เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ใช้ได้ผลดี
- 5) นวัตกรรมการแก้ปัญหา (เชิงระบบ เชิงกระบวนการ เชิงเทคนิค)
- 6) การมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายและ 4 องค์กรหลักในตำบล (อปท. ท้องที่

องค์กรชุมชน หน่วยงานรัฐและเอกชน)

- 7) ผลการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของกลุ่มประชากรเป้าหมาย
- 8) เรื่องเด่น (กิจกรรม บริการ ผลิตภัณฑ์ ผลผลิต)
- 9) คนเด่น (Champions)
- 10) ข้อมูล (การสำรวจการเฝ้าระวัง Covid-19 และ Community Big Data)
- 11) การส่งเสริมการสร้างธุรกิจใหม่ (Start-Up/Social Enterprise)

12) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนในระดับตำบลจากการสรุปบทเรียนและประสบการณ์ในโครงการ

13) รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและองค์กรภายในตำบล เพื่อแก้ปัญหาความยากจน (Resource Mobilization) จากโครงการนี้

14) แหล่งเรียนรู้ และหลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชนที่มาจากเรื่องเด่น คนเด่น จนได้รับการยอมรับเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการแก้ปัญหาความยากจน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เกิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ที่มีความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน ได้แก่

1.5.1.1 การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่นๆ)

1.5.1.2 การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว)

1.5.1.3 การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน และการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/Circular Economy (การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน) ที่ส่งผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของตำบลเป้าหมาย

1.5.2 เกิดการจ้างงานที่ตอบสนองต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ โดยในระยะแรกดำเนินการใน 3,000 ตำบล มีการจ้างงานประชาชนทั่วไป บัณฑิตจบใหม่ นักศึกษา ตามความเหมาะสมของแต่ละตำบล รวมจำนวนไม่น้อยกว่า 60,000 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.5.2.1 ส่วนการปฏิบัติงานตามภารกิจ อว. ในภาพรวม คือ การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ในการวางแผนและตัดสินใจ เพื่อจัดทำนโยบาย แนวทาง และงบประมาณสนับสนุน (เป็นการจัดการข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูลของโครงการพัฒนาตำบลแบบบูรณาการของกระทรวงมหาดไทย) การเฝ้าระวัง ประสานงานและติดตามข้อมูลสถานการณ์การระบาดของ Covid-19 และโรคระบาดใหม่ การเฝ้าระวังและติดตามผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยง การส่งต่อการรักษา การประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสาร การปรับสภาพแวดล้อม ระบบรายงานสถานการณ์การระบาดของโรค (การสอบสวนโรค การคัดกรอง จัดระดับกลุ่มเสี่ยง กลุ่มสัมผัส กลุ่มสัมผัส การวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้มการระบาดในพื้นที่) โดยร่วมกับ ศบค. และการจัดทำข้อมูลราชการในพื้นที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Digitalizing Government Data) ร่วมกับ กพร.

1.5.2.2 ส่วนการปฏิบัติงานตามกิจกรรมยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลของมหาวิทยาลัย รวมถึงเกิดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ที่มีความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ รายตำบลตามโจทย์ปัญหาของแต่ละตำบล ได้แก่ การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่นๆ) การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับ การท่องเที่ยว)

การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ) และการส่งเสริมด้าน
สิ่งแวดล้อม/Circular Economy (การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน)

1.5.2.3 เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่
ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน

1.6 ทีมพัฒนาเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมตำบลสบง

ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งมหาวิทยาลัย” (1 Tambon 1 University: U2T) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ประกอบด้วย (1) เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ที่มีความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน (2) เพื่อให้เกิดการจ้างงานที่ตอบสนองต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ และ (3) เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน ดังนั้น คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จึงได้ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสบง ได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลสบง อำเภอซูซา จังหวัดพะเยา ในการสร้างคณะทำงานที่มีชื่อว่า “ทีม U2T ตำบลสบง” ขึ้น เพื่อที่จะร่วมกันดำเนินงานเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความยากจน และยกระดับเศรษฐกิจและสังคม ผ่านกิจกรรมด้านพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ ตลอดจนกิจกรรมการพัฒนาสวัสดิการ โดยมี “ทีม U2T ตำบลสบง” ซึ่งประกอบด้วยบัณฑิต ประชาชนในพื้นที่ และนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนโครงการฯ และการดำเนินงานพัฒนาต่าง ๆ ในตำบลที่เป็นภูมิลำเนาของตน

บทที่ 2

การประเมินสถานภาพตำบล

ในบทนี้ ประกอบด้วย 5 หัวข้อหลัก คือ (1) กระบวนการเก็บข้อมูลสถานภาพตำบล (2) ข้อมูลทั่วไปของตำบลสบง (3) สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย ก่อนดำเนินโครงการ (4) สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย เมื่อสิ้นสุดโครงการ และ (5) การเปรียบเทียบสถานภาพตำบลก่อนและหลังดำเนินโครงการ โดยได้นำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2.1 กระบวนการเก็บข้อมูลสถานภาพตำบล

2.1.1 ประเด็นการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูล Tambon Profile จะดำเนินการผ่านคณะกรรมการ U2T ตำบลสบง โดยมีการแบ่งหน้าที่และการทำงานออกเป็น 2 ฝ่ายหลัก ๆ ได้แก่ ฝ่ายแผนการจัดกิจกรรม และฝ่ายแผนการจัดเก็บข้อมูล เพื่อร่วมกันจัดเก็บข้อมูล 7 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลสถานภาพตำบล (Tambon Profile)
- 2) Google My Maps และแผนที่เดินดิน
- 3) สวัสดิการสังคม
- 4) Covid – 19 Survey
- 5) Community Big Data (CBD)
- 6) สวัสดิการสังคม
- 7) โครงการพัฒนาอาชีพใหม่

นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งคณะทำงานออกเป็น 3 ส่วน ตามลักษณะงาน ประกอบด้วย

- 1) การจัดเก็บข้อมูล
- 2) สวัสดิการสังคม
- 3) โครงการพัฒนาอาชีพใหม่

2.1.2 กำหนดเป้าหมายการจัดเก็บข้อมูล (Tambon Profile)

เป้าหมายของการรายงานสถานภาพตำบล ทีม U2T ตำบลสบง ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมได้จากเทศบาลตำบลสบง และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ตามเป้าหมายของ อว. 16 ประการ

2.2 ข้อมูลทั่วไปของตำบลสบง

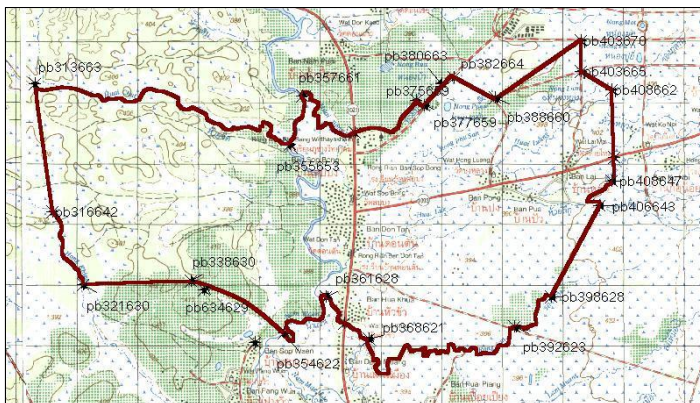
2.2.1 ข้อมูลด้านกายภาพ

2.2.1.1 ที่ตั้งของตำบล

เดิมตำบลสบงเป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ต่อมา เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2539 กระทรวงมหาดไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกา แบ่งพื้นที่อำเภอเชียงคำเป็นกิ่งอำเภอภูซาง ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลสบง ตำบลภูซาง ตำบลเชียงแรง ตำบลทุ่งกล้วย และตำบลป่าสัก โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2539 และเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2550 กระทรวงมหาดไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกายกฐานะ กิ่งอำเภอภูซาง ขึ้นเป็น อำเภอภูซาง โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2550 ปัจจุบันตำบลสบงแยกการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน

สำนักงานเทศบาลตำบลสบง เป็นองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลสบง โดยได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลสบง เป็นเทศบาลตำบลสบง ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาล พ.ศ.2542 ประกาศเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 โดยมีผลใช้บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2542 มีอาณาเขตพื้นที่อยู่ติดกันท้องถิ่นใกล้เคียง ดังนี้ (ภาพที่ 2.1)

ทิศเหนือ	ติด	เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงแรง อำเภอภูซาง
ทิศตะวันออก	ติด	เขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกล้วย อำเภอภูซาง
ทิศใต้	ติด	เขตเทศบาลตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ
ทิศตะวันตก	ติด	เขตองค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ

ภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบลสบง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ที่มา: เว็บไซต์เทศบาลตำบลสบง (www.ssm.go.th)

โดยตำบลสบง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภออุทุมพรพิสัย อยู่ในเขตการปกครองของ อำเภออุทุมพรพิสัย ห่างจากตัวอำเภอระยะทาง 4.8 กิโลเมตร ตำบลสบง มีพื้นที่ประมาณ 33 ตารางกิโลเมตร เนื้อที่ 20,625 ไร่ เป็นตำบลค่อนข้างใหญ่

2.2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปของตำบลสบง มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ มีแม่น้ำลาวไหลผ่าน จากทิศ ตะวันออกไปทิศตะวันตก ทำให้พื้นที่ราบ มีความเหมาะสมแก่การทำการเกษตร เพาะปลูก ทำไร่ และ ทำสวน

2.2.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศทั่วไปของเขตพื้นที่ตำบลสบง อยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมจากทะเลจีนใต้ จำแนกได้ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มต้นระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน อากาศร้อนจัดและแล้งจัดติดต่อกันเป็นระยะ เวลานาน ความชื้นในอากาศมีน้อย และมีพายุฤดูร้อนเป็นบางช่วงที่มีคลื่นความร้อนปกคลุม อุณหภูมิสูงสุด ประมาณ 35 - 38 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มต้นระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม อากาศร้อนและมีพายุลมฝนฟ้าคะนอง ลมแรง และมีภาวะฝนทิ้งช่วงในบางช่วง

ฤดูหนาว เริ่มต้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 15 องศา เซลเซียส

2.2.1.4 ลักษณะของดิน

สภาพดินในเขตตำบลสบงจำนวน ร้อยละ 90 มีลักษณะส่วนใหญ่เป็นดินร่วน เหมาะ สำหรับทำนา ทำไร่ ทำสวน แต่บางพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย ซึ่งจะเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อย ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของตำบลสบง

2.2.1.5 ลักษณะของแหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ 5 สาย ดังนี้

สายที่หนึ่ง ลำน้ำลาว เกิดจากการรวมตัวของลำน้ำหลายสาย เช่น ลำน้ำแวน ลำน้ำยวน ลำน้ำลาวเดิม จากทิศใต้ของเทศบาลเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของเทศบาล มีความกว้าง 20 เมตร ยาว 3,000 เมตร ลึกเฉลี่ย 5 เมตร ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ทุกฤดูกาล หมู่บ้านที่ได้รับ ประโยชน์จากลำน้ำลาว จำนวน 8 หมู่บ้าน

สายที่สอง ลำน้ำยวน เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญรองลงมาจากลำน้ำลาว เกิดจากการ รวมตัวของลำน้ำสายต่าง ๆ จากเทือกเขาทางด้านตะวันออกของเทศบาลตำบลสบง ไหลลงสู่ลำน้ำลาว มีความกว้าง 10 เมตร ยาว 500 เมตร ลึกเฉลี่ย 5 เมตร ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ทุกฤดูกาล และ เป็นแหล่งน้ำดิบ ในการผลิตน้ำประปาหมู่บ้าน หมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์จากลำน้ำยวน จำนวน 3 หมู่บ้าน

สายที่สาม ลำน้ำบาง เกิดจากลำห้วยเล็ก ๆ หลายสายไหลมารวมกันทางด้านทิศ ตะวันออกของเทศบาลตำบลสบง แล้วไหลลงสู่ลำน้ำลาวทางทิศเหนือของเทศบาล มีความกว้างประมาณ 6 เมตร ยาว 1,500 เมตร ลึกเฉลี่ย 2 เมตร ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกเป็นบางฤดู หมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์จากลำน้ำบาง มี 3 หมู่บ้าน

สายที่สี่ ลำน้ำฮ่องลึก เกิดจากลำห้วยเล็ก ๆ หลายสายไหลมารวมกันทางด้านทิศตะวันออกของเทศบาลตำบลสบง มีความกว้างประมาณ 4 เมตร ยาว 1,000 เมตร ลึกเฉลี่ย 1 เมตร ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกเป็นบางฤดู หมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์ 2 หมู่บ้าน

สายที่ห้า ลำน้ำฮ่องน้อย เกิดจากลำห้วยเล็ก ๆ หลายสายไหลมารวมกันทางด้านทิศตะวันออกของเทศบาลตำบลสบง มีความกว้างประมาณ 5 เมตร ยาว 1,000 เมตร ลึกเฉลี่ย 1 เมตร ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกเป็นบางฤดู หมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์ 2 หมู่บ้าน

2.2.1.6 ลักษณะของไม้และป่าไม้ ลักษณะป่าไม้ในพื้นที่ตำบลสบงจัดอยู่ในประเภทป่าดิบเขา ป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ

2.2.2 ด้านการเมือง/การปกครอง

2.2.2.1 เขตการปกครอง เทศบาลตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา มีจำนวน 12 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 2.1 รายการหมู่บ้าน จำนวน 12 หมู่บ้าน ในตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ผู้ปกครอง	ตำแหน่ง
1	บ้านดอนตัน	นายรุ่งโรจน์ แดงมณี	ผู้ใหญ่บ้าน
2	บ้านสบง	นายโดด สบง	ผู้ใหญ่บ้าน
3	บ้านสบง	นายพร ใจคำสุข	ผู้ใหญ่บ้าน
4	บ้านฮ่องลึก	นายกมล ไชยติชะ	กำนัน
5	บ้านหัวขัว	นายสุรพล หอมอ่อน	ผู้ใหญ่บ้าน
6	บ้านปง	นายทรงสิน บัวดีบ	ผู้ใหญ่บ้าน
7	บ้านปงหลวง	นายจรินทร์ ร่มสุข	ผู้ใหญ่บ้าน
8	บ้านปัว	นายพงศกร แก้วนันทะ	ผู้ใหญ่บ้าน
9	บ้านหล่าย	นายเลื่อน ไชยพรม	ผู้ใหญ่บ้าน
10	บ้านสบง	นายจ้าน ร่มสุข	ผู้ใหญ่บ้าน
11	บ้านใหม่ดอนตัน	นายอดิศักดิ์ ใจคำสือ	ผู้ใหญ่บ้าน
12	บ้านดอนศรีชุม	นายทรง แก้วคำปา	ผู้ใหญ่บ้าน

2.2.3 ประชากร

2.2.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

เทศบาลตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา มีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 7,765 คน แยกเป็นชาย 3,749 คน หญิง 4,016 คน สถานภาพการอยู่อาศัย ครีวเรือน จำนวน 3,258 ครีวเรือน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลสบง รวมทุกสัญชาติ) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลจำนวนประชากรตำบลสบง

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
		หญิง	ชาย	รวม
หมู่ที่ 1 บ้านดอนตัน	488	573	505	1,078
หมู่ที่ 2 บ้านสบง	331	385	343	728
หมู่ที่ 3 บ้านสบง	265	343	348	691
หมู่ที่ 4 บ้านฮ้องลึก	281	275	240	515
หมู่ที่ 5 บ้านหัวขัว	341	440	373	813
หมู่ที่ 6 บ้านปง	108	147	157	304
หมู่ที่ 7 บ้านปงหลวง	178	208	224	432
หมู่ที่ 8 บ้านปัว	129	160	161	321
หมู่ที่ 9 บ้านหล่าย	371	730	697	1,427
หมู่ที่ 10 บ้านสบง	356	361	347	708
หมู่ที่ 11 บ้านใหม่ดอนตัน	177	177	164	341
หมู่ที่ 12 บ้านดอนศรีชุม	233	217	190	407
รวม	3,258	4,016	3,749	7,765

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลสบง รวมทุกสัญชาติ

2.2.3.2 ช่วงอายุและจำนวนประชากร มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 จำนวนประชากรตำบลสบง แยกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	หญิง	ชาย	หมายเหตุ
จำนวนประชากร เยาวชน	751	742	อายุต่ำกว่า 18 ปี
จำนวนประชากร	2573	2,447	อายุ 18 – 60 ปี
จำนวนประชากรผู้สูงอายุ	600	519	อายุ 60 ปีขึ้นไป
รวม	3,924	3,708	7,632

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักทะเบียนเทศบาลตำบลสบง ณ เดือน พฤษภาคม 2562

2.2.4 สภาพทางสังคม

2.2.4.1 การศึกษา

ปัจจุบันในเขตเทศบาลตำบลสบงมีสถานศึกษาที่สังกัดของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 4 แห่ง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูซาง 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 2 แห่ง และโรงเรียนเทศบาลสบง ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลสบง ปัจจุบัน เปิดสอนระดับอนุบาล 1 และอนุบาล 2 ตามข้อมูล ดังต่อไปนี้

(1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน

ตารางที่ 2.4 จำนวนนักเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ประจำปีการศึกษา 2562

ที่	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ที่ตั้ง	จำนวนนักเรียน		
		หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนตัน	4	27	18	45
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลสบง	12	35	37	72
รวม			62	55	117

ที่มา : ข้อมูลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2562

(2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนตัน มีครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2 คน และมีผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2 คน

(3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสบง มีครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2 คน และมีผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 4 คน

(4) โรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลสบง ในปีการศึกษา 2562 โรงเรียนมีครู จำนวน 2 คน ผู้ช่วยครู จำนวน 2 คน และนักเรียน 67 คน ดังนี้

ตารางที่ 2.5 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลสบง ประจำปีการศึกษา 2562

ที่	ชื่อโรงเรียน	ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน		
			ชาย	หญิง	รวม
1	โรงเรียนเทศบาลสบง	อนุบาล 1	19	12	31
		อนุบาล 2	20	16	36
รวม			39	28	67

ที่มา : ข้อมูลจากโรงเรียนเทศบาลสบง ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2562

2.2.4.2 ข้อมูลโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) แสดงรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.6 ข้อมูลโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตำบลสบง

ชื่อสถานศึกษา	จำนวนนักเรียน									
	อนุบาล			ประถมศึกษา						รวม
	อนุบาล 1	อนุบาล 2	อนุบาล 3	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	
1. โรงเรียนอนุบาลภูซาง (บ้านดอนตัน)	0	30	26	44	40	40	30	59	35	304
2. โรงเรียนบ้านสบบง	0	0	0	19	11	12	8	10	8	68
รวมทั้งสิ้น	0	30	26	63	51	52	38	69	43	372

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2562

2.2.4.3 โรงเรียนศึกษาพิเศษ เป็นสถานศึกษาที่ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมคนพิการ ในเขตพื้นที่อำเภอภูซางและอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

2.2.5 สาธารณสุข

เทศบาลตำบลสบง มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสบง ตั้งอยู่ที่บ้านสบบง หมู่ที่ 10 ตำบลสบง ซึ่งสามารถให้บริการประชาชนได้สะดวกและทั่วถึง มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานที่อยู่ จำนวน 7 คน ลูกจ้าง จำนวน 3 คน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 210 คน

เนื่องจากพื้นที่ตำบลสบบงเป็นที่ราบเชิงเขา อีกทั้งอยู่ติดกับป่าไม้และมีน้ำท่วมขัง ส่งผลให้เวลาฝนตกมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออกอยู่เสมอ ดังนั้น จึงได้จัดให้มีการฉีดพ่นหมอกควันระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี และแจกจ่ายทรายอะเบทให้แก่ประชาชน เพื่อนำไปใส่ในภาชนะและป้องกันการวางไข่ของยุง ซึ่งเป็นสาเหตุของไข้เลือดออก

ป้องกันและระงับโรคติดต่อ โดยมุ่งเน้นลดอัตราผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้ อีกทั้ง 12 หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านปลอดจากโรคไข้เลือดออก และส่งเสริมสุขภาพอนามัยโดยประชาชนทั้ง 12 หมู่บ้านได้รับความรู้และการคุ้มครองบริโภค ด้านยาสูบทั้งมีสุขภาพจิตและกายที่ดี มุ่งให้ 12 หมู่บ้าน มีอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี จากการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.6 อาชญากรรม

เทศบาลตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ที่ผ่านมามีอาชญากรรมเกิดขึ้นในพื้นที่เป็นชุมชนน้อยๆ เอื้ออิงพึ่งอาศัยกันและกัน

การดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและสวัสดิการของประชาชน

เทศบาลตำบลสบง มีรถดับเพลิงชนิดถังน้ำในตัว ขนาดความจุ 10,000 ลิตร จำนวน 1 คัน และรถดับเพลิงชนิดถังน้ำในตัว ขนาดความจุ 5,000 ลิตร จำนวน 1 คัน สำหรับใช้ในการเกิดเหตุเพลิงไหม้ เพื่อช่วยเหลือแก่ประชาชนในชีวิตและทรัพย์สินในเขตเทศบาล

บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีดังนี้

(1) ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น	จำนวน 5 คน
(2) เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	จำนวน 1 คน
(3) พนักงานขับรถดับเพลิง	จำนวน 2 คน
(4) พนักงานดับเพลิง	จำนวน 4 คน
(5) สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	จำนวน 100 คน

นอกจากนี้ ตำบลสบงยังมีที่พักสายตรวจ (ตู้กาญจนาภิเษก) จำนวน 1 แห่ง และหน่วยกู้ชีพโรงพยาบาล จำนวน 1 หน่วย

2.2.7 ยาเสพติด

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนด้านการแก้ปัญหายาเสพติดโดยให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทและตระหนักในปัญหาเสพติด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลสบง จึงได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทั้งดำเนินการเอง และให้การสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการตั้งงบประมาณ ให้การสนับสนุนงบประมาณ กำลังคน และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น อีกทั้งได้มีการจัดตั้งศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับตำบลขึ้น โดยประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่มพลังงานมวลชนจัดตั้งในตำบลมาเป็นแนวร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว และมีจุดพักสายตรวจของสถานีตำรวจอำเภออุบลฯ จำนวน 2 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 10 ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของเทศบาล จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ในสำนักงานเทศบาลมีสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจำนวน 60 นาย มีอาสาสมัครตำรวจบ้าน จำนวนหมู่บ้านละ 10 คน รวมจำนวน 120 คน

2.2.8 การสังคมสงเคราะห์ เทศบาลตำบลสบงได้ดำเนินการด้านสังคมสงเคราะห์ ดังนี้

(1) ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ป่วยเอดส์	
ผู้สูงอายุ	จำนวน 1,100 คน
คนพิการ	จำนวน 303 คน
ผู้ป่วยเอดส์	จำนวน 33 คน
(2) รับลงทะเบียนและประสานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	
(3) ประสานการทำบัตรคนพิการ	
(4) ดำเนินโครงการการจ้างนักเรียน/นักศึกษาทำงานช่วงปิดภาคเรียน	
(5) ดำเนินการโครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับประชาชนทั่วไป	
(6) ดำเนินโครงการสงเคราะห์ครอบครัวผู้ยากไร้ที่ตกเกณฑ์ จปฐ.	

- (7) ดำเนินโครงการสร้างและซ่อมที่อยู่อาศัยให้กับผู้ยากไร้ รายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาสไร้ที่พึ่ง
- (8) อุดหนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน
- (9) ประสานการให้ความช่วยเหลือของจังหวัด อำเภอ หน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุน

2.2.8 ระบบบริการพื้นฐาน

2.2.8.1 การคมนาคมขนส่ง โดยมีเส้นทางคมนาคมที่ใช้ติดต่อในเขตเทศบาลและพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

- (1) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2021 สาย เชียงคำ – เทิง
- (2) สะพานคอนกรีต จำนวน 23 สะพาน
- (3) การจัดการขนส่งมวลชน ประกอบด้วย รถโดยสารประจำทาง สายเชียงคำ – เชียงราย และรถโดยสารประจำทาง สายเชียงของ – เชียงใหม่
- (4) ถนนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลสบง ประกอบด้วย

ถนนคอนกรีต	จำนวน	99	สาย
ถนนลาดยาง	จำนวน	15	สาย
ถนนลูกรัง	จำนวน	55	สาย

2.2.8.2 ไฟฟ้า การให้บริการในพื้นที่ตำบลสบง ดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอกู่ซาง จากจำนวนครัวเรือน 3,142 ครัวเรือน มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน และจะทำการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะบริเวณทางร่วม ทางแยก เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในแหล่งชุมชนทั้ง 12 หมู่บ้าน

2.2.8.3 การประปา มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา 3,142 หลังคาเรือน

- (1) หน่วยงานเจ้าของกิจการประปา

ประปาภูมิภาค	จำนวน	-	แห่ง
ประปาหมู่บ้าน	จำนวน	10	แห่ง
- (2) ปริมาณการใช้น้ำประปาเฉลี่ย 500 ลบ.ม. ต่อวัน
- (3) แหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปาได้จากแม่น้ำลาว แม่น้ำบัง แม่น้ำอ้อล็ก แหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดิน

2.2.8.4 โทรศัพท์ ในเขตเทศบาลตำบลสบง มีโทรศัพท์บ้านเข้าถึงทุกหมู่บ้าน และมีโทรศัพท์มือถือใช้เกือบทุกครัวเรือน หรือเกือบทุกคน และมีจำนวนชุมสายโทรศัพท์ จำนวน 1 ชุมสาย

2.2.8.5 ไปรษณีย์ หรือการสื่อสาร หรือการขนส่ง และวัสดุ ครุภัณฑ์ ในเขตเทศบาลตำบลสบง โดยมีทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 1 แห่ง และมีหอกระจายข่าวในพื้นที่ให้บริการได้ครอบคลุมร้อยละ 100 ของพื้นที่ และมีบริการให้ใช้อินเทอร์เน็ตฟรี ณ สำนักงานเทศบาลตำบลสบง

เทศบาลตำบลสบง มีวัสดุ ครุภัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ก็มีบางรายการที่ยังขาดแคลนเนื่องจากมีงบประมาณไม่เพียงพอ วัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ นั้น มีไว้สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

เทศบาลตำบลสบง ในการดำเนินการกิจบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนเท่านั้น แต่หากประชาชนเดือดร้อน หรือหน่วยงานอื่นเดือดร้อน ก็สามารถขอใช้ได้

2.2.9 ระบบเศรษฐกิจ

2.2.9.1 การเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา และการทำไร่ เช่น ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ถั่วเหลือง เป็นต้น นอกจากนั้น มีการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยง วัวและสุกร อีกทั้งยังมีการทำสวน คือ สวนลำไย ฝรั่ง พารา มะม่วง สวนหอมแดง และกระเทียม และมีการ ทำประมง โดยเลี้ยงลักษณะไร่นาสวนผสม ซึ่งประชาชนนิยมเลี้ยงปลานิล ปลาตก และกบ การเกษตรมีการ รวมกลุ่มเกษตรกรตามหมู่บ้าน รวมถึงกลุ่มเครือข่าย Young Smart Farmer (YSF) ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกร รุ่นใหม่ที่ครอบคลุมแหล่งถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านทุกสาขาการเกษตร สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ นวัตกรรม หลักการธุรกิจเกษตร การผลิต การแปรรูป และการตลาด

2.2.9.2 การประมง ในเขตเทศบาลตำบลสบงไม่มีการประมง เป็นการจับปลาตาม ธรรมชาติในบริเวณในครัวเรือนตามฤดูกาลเท่านั้น

2.2.9.3 การปศุสัตว์ ลักษณะการปศุสัตว์ในเขตเทศบาลตำบลสบงส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการบริโภคและใช้งานสำหรับการเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้ายังมีน้อย สัตว์ที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ กระบือ โค สุกร ไก่ เป็ด และปลา

2.2.9.4 การบริการ ได้แก่ รีสอร์ท จำนวน 8 แห่ง และร้านอาหาร จำนวน 10 แห่ง

2.2.9.5 การท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสบงไม่มีแหล่งท่องเที่ยว แต่ได้ส่งเสริม การท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การจัดงานประเพณีต่าง ๆ และส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา

2.2.9.6 อุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลตำบลสบงมีจำนวนกิจการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก (โรงสีขนาดเล็ก) จำนวน 11 แห่ง (มีคนงานต่ำกว่า 10 คน หรือมีทรัพย์สินถาวรที่เกิน 1 ล้านบาท)

2.2.9.7 การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ ในเขตเทศบาลตำบลสบง มีหน่วยงานการพาณิชย์ และกลุ่มอาชีพ ดังนี้

การพาณิชย์ ประกอบด้วย

ธนาคาร	1	แห่ง
สถานบริการน้ำมัน	1	แห่ง
บริษัท	9	แห่ง
ศูนย์การค้า/ห้างสรรพสินค้า	-	แห่ง
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	1	แห่ง
ตลาดสด	2	แห่ง
ร้านค้าต่าง ๆ	55	แห่ง

โรงฆ่าสัตว์	1	แห่ง
ซูเปอร์มาร์เก็ต	2	แห่ง
ปั้มน้ำมันหยอดเหรียญ	5	แห่ง
<u>สถานบริการ ประกอบด้วย</u>		
โรงแรม	11	แห่ง
ร้านอาหาร	2	แห่ง
โรงภาพยนตร์	-	แห่ง
สถานีขนส่ง	-	แห่ง (خانชาลา 1 แห่ง)
ร้านเกมส์	4	แห่ง

กลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย กลุ่มเตาผลิตเตาอังโล่ กลุ่มจักสานผู้สูงอายุ กลุ่มทอผ้าโบราณ กลุ่มกาละแม กลุ่มข้าวควบ กลุ่มข้าวแต่น กลุ่มน้ำอ้อย กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF (Young Smart Farmer) กลุ่มเห็ด และกลุ่มพริก

2.2.9.8 แรงงาน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ประชากรที่มีอายุ 15-60 ปี อยู่ในวัยแรงงาน ร้อยละ 95 โดยเฉพาะแรงงานด้านการเกษตร ประชากรอายุระหว่าง 25-50 ปี บางส่วนไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่ รวมทั้งแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาที่พบคือ ประชากรต้องไปทำงานนอกพื้นที่หรือเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างร้านใหญ่ ๆ เพราะในตำบลสบงไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงาน ซึ่งพื้นที่ส่วนมากเป็นที่อยู่อาศัย ปัญหาดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขได้ ดังนั้นในตำบลจึงประสบปัญหาการขาดแรงงาน เพราะส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่สะท้อนถึงความไม่มั่นคงของกลุ่มอาชีพและสวัสดิการ

ในเขตเทศบาลและพื้นที่ใกล้เคียงมีแรงงานจำนวนมาก ทั้งผู้ที่จบการศึกษาระดับต่าง ๆ และไม่มีงานทำ จึงกลับมาอยู่บ้านตามภูมิลำเนา และเกษตรกรจำนวนมากที่มีเวลาว่างเหลือจากงานทางการเกษตร หรือนอกฤดูทางการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้ต้องการค่าแรงที่สูงมาก เพราะเมื่อวัยทำงานได้อาศัยอยู่ที่บ้าน ก็จะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันลงได้ ด้วยสถานการณ์เช่นนี้ หากสามารถสร้างงานและสร้างคุณค่าให้แก่แรงงานทั้ง 2 กลุ่มได้ ย่อมจะช่วยให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและนำไปสู่การกระจายรายได้ภายในท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยลดปัญหาเรื่องแรงงานเดินทางออกนอกพื้นที่ รวมถึงยังมีโอกาสในการช่วยเหลือดูแลครอบครัว และร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนได้ตามลำดับ

2.2.10 ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

2.2.10.1 การนับถือศาสนา ประชาชนในตำบลสบง นับถือศาสนาพุทธ โดยมีศาสนสถาน 8 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 2.7 ศาสนสถานในตำบลสบง

ที่	ชื่อศาสนสถาน	สถานที่ตั้ง		จำนวน			
		บ้าน	หมู่ที่	พระ	เณร	ชี	รวม
1	วัดคอนตัน	คอนตัน	1	1	-	-	1
2	วัดสบง	สบง	2	2	2	-	4
3	วัดหัวขัว	หัวขัว	5	3	4	-	7
4	สำนักสงฆ์	หัวขัว	5	3	2	-	5
5	วัดปง	ปง	7	2	-	-	2
6	วัดปัว	ปัว	8	2	-	-	2
7	วัดหล่าย	หล่าย	9	1	-	-	1
8	สำนักสงฆ์	สบง	10	1	-	-	1
รวม				15	8	-	23

2.2.10.2 ประเพณีและงานประจำปี มีดังนี้

ตารางที่ 2.8 ประเพณีและงานประจำปีของตำบลสบง

เดือน	เทศกาล	กิจกรรม
เดือนธันวาคม – มกราคม	วันขึ้นปีใหม่	- ทำบุญตักบาตร
เดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม	1. วันมาฆบูชา 2. วันน้ำอ้อยหวานและของดีตำบลสบง	- ทำบุญตักบาตรและเวียนเทียน - ประกวดผลิตภัณฑ์ของแต่ละหมู่บ้าน
เดือนเมษายน	วันสงกรานต์	- ทำบุญตักบาตร - สรงน้ำพระ - รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
เดือนพฤษภาคม – มิถุนายน	วันวิสาขบูชา	- ทำบุญตักบาตร
เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม	วันเข้าพรรษา	- ทำบุญตักบาตร - ถวายผ้าอาบน้ำฝน
เดือนตุลาคม – พฤศจิกายน	1. วันออกพรรษา 2. วันลอยกระทง	- ทำบุญตักบาตร - ตักบาตรเทโวฯ - ขอขมาแม่น้ำ - ลอยกระทง

2.2.10.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

ประชากรในพื้นที่เทศบาลตำบลสบง มีจำนวน 12 หมู่บ้าน เป็นคนไทยพื้นเมือง จำนวน 9 หมู่บ้าน คนไทลื้อ จำนวน 3 หมู่บ้าน คนม้ง จำนวน 1 หมู่บ้าน (รวมกับหมู่ที่ 9) ทำให้มีความแตกต่าง วัฒนธรรม ทางภาษา อาหารการกิน และการดำรงชีวิตประจำวัน แม้วันเวลาผ่านไป จะทำให้วัฒนธรรม เปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเผ่าพันธุ์ไว้ ขณะเดียวกันก็มีการอนุรักษ์และสืบต่อ มาจนถึงปัจจุบัน โดยประชาชน องค์กร สถาบันต่าง ๆ และชุมชน เข้าร่วมในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น รวมทั้งจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลสบง ส่งเสริมการศึกษาจากรุ่นสู่รุ่น

2.2.10.4 สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก เทศบาลตำบลสบง มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ อ้อย โดยจะมีผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากอ้อย ได้แก่ น้ำอ้อยสด อ้อยกวน อ้อยคั่ว อ้อยคั้น รวมถึงกละเม น้ำอ้อย นอกจากนี้ ยังมีเครื่องจักสานของผู้สูงอายุ เช่น สุ่มไก่ ตะกร้า และไม้กวาด เป็นต้น

2.2.11 ทรัพยากรธรรมชาติ

2.2.11.1 ทรัพยากรน้ำ ลักษณะของแหล่งน้ำในตำบลสบง อำเภออุซาง จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ จากลำน้ำแม่ลาวแตกแขนงเป็นแม่น้ำสายเล็ก ๆ ไปยังพื้นที่ในเขต ตำบลสบง นอกจากนี้ ยังมีหนองน้ำ ลำห้วย เหมาะกับการทำการเกษตร และแหล่งน้ำที่ได้จากการ สร้างเอง ได้แก่ การขุดสระกักเก็บน้ำในพื้นที่การเกษตร การขุดเจาะบ่อบาดาล และประปาหมู่บ้าน

2.2.11.2 ทรัพยากรป่าไม้ ลักษณะของไม้และป่าไม้ในตำบลสบง อำเภออุซาง จังหวัด พะเยา จัดอยู่ในประเภทป่าดิบเขา ป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนลดลง

2.2.11.3 ภูเขา ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสบงไม่มีภูเขา

2.2.11.4 คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติในเขตตำบลสบง เนื่องจากประชาชนส่วน ใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาศัยธรรมชาติในการเพาะปลูก แต่เนื่องด้วยความต้องการ ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น จึงได้หันไปใช้สารเคมีในการทำการเกษตร จนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรดินเสื่อม คุณภาพ น้ำมีการปนเปื้อน นอกจากนี้ ยังมีการเผาป่าที่ทำให้เกิดหมอกควัน และทัศนวิสัยในการมองเห็น แย่ลง แต่อย่างไรก็ดี โดยภาพรวมแล้วทรัพยากรธรรมชาติในตำบลสบงยังถือว่ายังมีคุณภาพ

2.3 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย ก่อนดำเนินโครงการ

ตารางที่ 2.9 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย ก่อนดำเนินโครงการ

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตามเป้าหมาย*	สถานภาพตำบล
1	องค์กรชุมชน ตำบล มีสมรรถนะในการ จัดการสูง	✓	สำนักงานเทศบาลตำบลสบง มีลักษณะการจัดการระบบหน้าที่การทำงานเป็นอย่างดี เช่น สำนักปลัดฯ มีเจ้าหน้าที่ดูแลเฉพาะหน้าที่และสามารถปฏิบัติงานหน้าที่แทนกันได้/เจ้าหน้าที่ในส่วนการปกครองปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีตามภาระหน้าที่/สภาองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งของกลุ่มด้านสุขภาพ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. มีความเข้มแข็ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง เช่น กลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2	การจัดสรรทรัพยากร อย่างเป็นระบบ	X	ในช่วงฤดูแล้ง มักมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ แม้ว่าฝนจะตกต้องตามฤดูกาล แต่ยังไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคทั้งในครัวเรือนและภาคการเกษตรในขณะที่การจัดการที่ดินทำกินยังประสบปัญหาเรื่องหนี้สิน และไม่มีที่ดินที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ แต่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของที่ดินสงเคราะห์ ด้านที่อยู่อาศัยในหมู่ที่ 5 บ้านห้วยขี้
3	ความสามารถวิเคราะห์ รายรับ-รายจ่าย	X	มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
4	สัมมาชีพเต็มพื้นที่	X	พบว่า มีประชาชนตกงานและบางรายมีรายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งรายได้ขึ้นอยู่กับความต้องการจ้างงาน

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตามเป้าหมาย*	สถานภาพตำบล
5	เกษตรทฤษฎีใหม่	X	มีเกษตรกรบางรายเท่านั้นที่มุ่งทำการเกษตรตามหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ ยังคงทำการเกษตรที่ใช้สารเคมี
6	สระน้ำประจำครอบครัว	X	สระน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ยังมีไม่ครบทุกครัวเรือน
7	การจัดการวิสาหกิจ	X	มีการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจหลายกลุ่ม แต่ยังไม่มีความมั่นคง ยั่งยืน อีกทั้งสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายจึงเหลือเพียงหัวหน้าเท่านั้นที่ยังคงดำเนินงานส่วนประเด็นด้านสวัสดิการ พบว่า จุดอ่อนคือสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้สูงอายุเสียชีวิต จึงส่งผลกระทบต่อการทำงาน
8	การฝึกอบรมด้านสังคม	X	มีเพียงบางกิจกรรมเท่านั้น ที่มีความพร้อมและมีการอบรมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การอบรมการทำน้ำอ้อย การทำข้าวแตน และ การทำการเกษตรในกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) โดยเฉพาะการอบรมเพื่อให้มีความรู้และทักษะด้านการเพาะเห็ด อาทิ การป้องกันโรค การดูแลเห็ดที่ถูกต้อง และการแปรรูปจากเห็ดเนื่องจากปริมาณความต้องการขายเห็ดสดมีมากกว่าปริมาณความต้องการซื้อเห็ดสด
9	การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน	✓	มีระบบไฟฟ้าและระบบประปาทุกหมู่บ้าน อีกทั้งมีถนนที่ครอบคลุมในทุกพื้นที่
10	ตำบลปลอดภัย	X	ในระหว่างการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มบัณฑิตา โครงการ U2T พบว่า ในพื้นที่ยังมีปัญหาเรื่องยาเสพติด โดยได้รับข้อมูลการตรวจจับจากสถานีตำรวจภูธรอำเภออุซาง

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตามเป้าหมาย*	สถานภาพตำบล
11	พัฒนาคุณภาพกลุ่มเปราะบาง	X	กลุ่มผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มเด็กมีปัญหาขาดการดูแลที่ดี โดยเฉพาะเด็กที่ต้องอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ จึงทำให้ไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ส่วนในกลุ่มเด็กพิเศษ (กลุ่มเด็กออทิสติก) แม้ว่าในตำบลมีโรงเรียนศึกษาพิเศษ แต่ก็ไม่สามารถให้ความดูแลเด็กในกรณีที่เกิดกลับบ้านได้ รวมถึงยังพบว่ามีประชาชนที่ตกงานและว่างงานที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน
12	ระบบสุขภาพตำบล	X	จำนวนผู้ป่วยโรคเฉพาะเพิ่มสูงขึ้น เช่น โรคเบาหวานและความดัน
13	ศูนย์เรียนรู้ตำบล	X	มีศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบลเพียง 2 แห่ง ซึ่งยังไม่ครอบคลุมและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ศูนย์การเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่า มีเฉพาะในพื้นที่หมู่ 10 เท่านั้น ดังนั้น จึงควรมีแนวทางในการเพิ่มกิจกรรมการให้ความรู้ โดยอาจพัฒนาหรือจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพิ่มขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีอย่างหลากหลายได้มากขึ้น
14	ระบบความยุติธรรมชุมชน	✓	มีการจัดระบบความยุติธรรมภายในชุมชนที่เป็นระบบ ชัดเจน และมีแนวทางการไกล่เกลี่ยอย่างเป็นระบบ
15	ระบบสื่อสารชุมชนและสื่อดิจิทัล	X	ชุมชนมีระบบเสียงตามสายประจำหมู่บ้านที่ครอบคลุม ทั่วถึง ทุกครัวเรือน แต่เครื่องมือสื่อสารดิจิทัล ยังไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือน
16	ตำบลทำความดี	X	ข้อมูลตำบลยังไม่ชัดเจน
เป็นไปตามเป้าหมาย 3 ข้อ			

2.4 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย เมื่อสิ้นสุดโครงการ

ตารางที่ 2.10 สถานภาพตำบลตาม 16 เป้าหมาย เมื่อสิ้นสุดโครงการ

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล	
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ
1	องค์กรชุมชน ตำบล มี สมรรถนะในการ จัดการสูง	✓	สำนักงานเทศบาลตำบลสบบง มีลักษณะการจัดการระบบ หน้าที่การทำงานเป็นอย่างดี เช่น สำนักปลัดฯ มีเจ้าหน้าที่ ดูแลเฉพาะหน้าที่และสามารถ ปฏิบัติงานหน้าที่แทนกันได้/ เจ้าหน้าที่ในส่วนของปกครอง ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีตาม ภาระหน้าที่/สภาองค์กรชุมชน มีความเข้มแข็งของกลุ่ม ด้านสุขภาพ เช่น อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. มีความเข้มแข็ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ มีความเข้มแข็ง เช่น กลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) กองทุนสวัสดิการชุมชนมี การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	องค์กรชุมชน ตำบล ยังคง มีสมรรถนะในการจัดการสูง เช่นเดียวกับช่วงก่อนดำเนิน โครงการ
2	การจัดสรร ทรัพยากรอย่าง เป็นระบบ	X	ในช่วงฤดูแล้ง มักมีปัญหาการ ขาดแคลนน้ำ แม้ว่าฝนจะตก ต้องตามฤดูกาล แต่ยังไม่ เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค ทั้งในครัวเรือนและภาค การเกษตรในขณะที่มีการจัดการ ที่ดินทำกิน ยังประสบปัญหา เรื่องหนี้สิน และไม่มีที่ดินที่	คงเดิม

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล	
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ
			เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ แต่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบ ของที่ดินสงเคราะห์ ด้านที่อยู่ อาศัย ในหมู่ที่ 5 บ้านหัวขัว	
3	ความสามารถ วิเคราะห์ รายรับ- รายจ่าย	✓	มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่ ทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย	ประชาชนจาก 32 ครัวเรือน ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนา อาชีพใหม่ สามารถจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายได้
4	สัมมาชีพเต็ม พื้นที่	X	พบว่า มีประชาชนตงงานและ บางรายมีรายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งรายได้ขึ้นอยู่กับความ ต้องการจ้างงาน	ประชาชนที่ว่างงานมีงานทำ หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 32 คน จึงทำให้มี รายได้เพิ่ม แต่ยังไม่สามารถ ทำให้เกิดสัมมาชีพเต็มพื้นที่ได้
5	เกษตรกรรุ่นใหม่	✓	มีเกษตรกรบางรายเท่านั้น ที่มุ่งทำการเกษตรตามหลัก การของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) แต่ เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ ยังคงทำการเกษตรที่ใช้สารเคมี	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม โครงการมีการทำการเกษตร ตามหลักการของเกษตรกร รุ่นใหม่ สอดคล้องกับ แนวทางของกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF))
6	สระน้ำประจำ ครอบครัว	X	สระน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ยังมีไม่ครบทุกครัวเรือน	คงเดิม
7	การจัดการ วิสาหกิจ	X	มีการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจ หลายกลุ่ม แต่ยังไม่มีความ มั่นคง ยั่งยืน อีกทั้งสมาชิกที่เข้า ร่วมกิจกรรมไม่จัดกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง สุดท้ายจึงเหลือ	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม โครงการส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม แม่บ้านรุ่นใหม่ ประกอบกับ กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ มีความ สนใจในการพัฒนาอาชีพใหม่

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล	
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ
			เพียงหัวหน้าเท่านั้นที่ยังคง ดำเนินงาน ส่วนประเด็นด้าน สวัสดิการ พบว่า จุดอ่อนคือ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น ในกรณีที่ ผู้สูงอายุ เสียชีวิต จึงส่งผลกระทบต่อ ดำเนินงาน	โดยเฉพาะการเพาะเห็ดและ การแปรรูปเห็ด ดังนั้น จึงถือ เป็นทิศทางและแนวโน้มที่ดีที่ กลุ่มพัฒนาอาชีพใหม่นี้จะมุ่ง ขับเคลื่อนการจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนา ผลิตภัณฑ์เห็ดและผลิตภัณฑ์ที่ เกี่ยวเนื่องต่อไป
8	การฝึกอบรมด้าน สังคม	✓	มีเพียงบางกิจกรรมเท่านั้น ที่มีความพร้อม และมีการอบรม อย่างสม่ำเสมอ เช่น การอบรม การทำน้ำอ้อย การทำข้าวแตน และ การทำการเกษตรในกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) โดยเฉพาะการอบรมเพื่อให้มี ความรู้และทักษะด้านการ เพาะเห็ด อาทิ การป้องกันโรค การดูแลเห็ดที่ ฎกวิธี และ การแปรรูปจากเห็ด เนื่องจาก ปริมาณความต้องการขายเห็ด สดมีมากกว่าปริมาณความ ต้องการซื้อเห็ดสด	มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับ สวัสดิการสังคมในชุมชน ไม่ น้อยกว่า 2 ครั้ง ตั้งแต่ริเริ่ม โครงการ กระทั่งทำให้ กลุ่มเป้าหมายของโครงการ พัฒนาอาชีพใหม่ เล็งเห็นถึง ประโยชน์ที่จะได้รับการ พัฒนากองทุนสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านรุ่นใหม่ ที่ให้ความสนใจสวัสดิการ ด้านการสงเคราะห์บุตรเป็น กรณีพิเศษ
9	การจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน	✓	มีระบบไฟฟ้าและระบบประปา ทุกหมู่บ้าน อีกทั้งมีถนนที่ ครอบคลุมในทุกพื้นที่	คงเดิม
10	ตำบลปลอดภัย	X	ในระหว่างการเก็บข้อมูลของ กลุ่มบัณฑิตฯ โครงการ U2T พบว่า ในพื้นที่ยังมีปัญหาเรื่อง ยาเสพติด โดยได้รับข้อมูลการ	คงเดิม

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล	
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ
			ตรวจจับจากสถานีตำรวจภูธร อำเภอภูซาง	
11	พัฒนาคุณภาพ กลุ่มเปราะบาง	✓	กลุ่มผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มเด็ก มีปัญหาขาดการดูแลที่ดี โดยเฉพาะเด็กที่ต้องอาศัย อยู่กับผู้สูงอายุ จึงทำให้ไม่ได้ รับการดูแลอย่างทั่วถึง ส่วน ในกลุ่มเด็กพิเศษ (ออทิสติก) แม้ว่าในตำบลมีโรงเรียนศึกษา พิเศษ แต่ก็ไม่สามารถให้ ความดูแลเด็กในกรณีที่เด็ก กลับบ้านได้ รวมถึงยังพบว่า มีประชาชนที่ ตกลงงานหรือ ว่างงานที่จำเป็นต้องได้รับการ ช่วยเหลือสนับสนุน	ประชาชนบางส่วนที่ตกงาน และว่างงานได้เข้าร่วม โครงการพัฒนาอาชีพใหม่ ดังนั้น จึงทำให้มีรายได้เสริม และมีแนวโน้มที่จะยึดเป็น อาชีพหลักในอนาคต
12	ระบบสุขภาพ ตำบล	X	จำนวนผู้ป่วยโรคเฉพาะเพิ่ม สูงขึ้น เช่น โรคเบาหวานและ ความดัน	คงเดิม
13	ศูนย์เรียนรู้ตำบล	X	มีศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบล เพียง 2 แห่ง ซึ่งยังไม่ครอบคลุม และไม่ตอบสนองต่อความ ต้องการของประชาชนในการ เรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ศูนย์การเรียนรู้เกษตรทฤษฎี ใหม่ พบว่า มีเฉพาะในพื้นที่หมู่ 10 เท่านั้น ดังนั้น จึงควรมี แนวทางในการเพิ่มกิจกรรม การให้ความรู้ โดยอาจพัฒนา หรือจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้	คงเดิม

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล	
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ
			เพิ่มขึ้น เพื่อให้ครอบคลุม และตอบสนองความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมายที่มีอย่าง หลากหลายได้มากขึ้น	
14	ระบบความ ยุติธรรมชุมชน	✓	มีการจัดระบบความยุติธรรม ภายในชุมชนที่เป็นระบบ ชัดเจน และมีแนวทางการ ไกล่เกลี่ยอย่างเป็นระบบ	คงเดิม
15	ระบบสื่อสาร ชุมชนและสื่อ ดิจิทัล	X	ชุมชนมีระบบเสียงตามสาย ประจำหมู่บ้านที่ครอบคลุม ทั่วถึงทุกครัวเรือน แต่เครื่องมือ สื่อสารดิจิทัล ยังไม่มีครอบคลุม ทุกครัวเรือน	คงเดิม
16	ตำบลทำความดี	X	ข้อมูลตำบลยังไม่ชัดเจน	คงเดิม
เป็นไปตามเป้าหมาย 7 ข้อ				

2.5 การเปรียบเทียบสถานภาพตำบลก่อนและหลังดำเนินโครงการ

ตารางที่ 2.11 การเปรียบเทียบสถานภาพตำบลก่อนและหลังดำเนินโครงการ

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล		ผลการ เปรียบเทียบ
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	
1	องค์กรชุมชน ตำบล มี สมรรถนะใน การจัดการสูง	✓	สำนักงานเทศบาลตำบล สบบงมีลักษณะการ จัดการระบบหน้าที่การ ทำงานเป็นอย่างดี เช่น สำนักปลัดฯ มีเจ้าหน้าที่ ดูแลเฉพาะหน้าที่และ สามารถปฏิบัติงาน	องค์กรชุมชน ตำบล ยังคงมีสมรรถนะใน การจัดการสูง เช่นเดียวกับช่วงก่อน ดำเนินโครงการ	องค์กรชุมชน ตำบล มี สมรรถนะในการ จัดการสูงและมี ความต่อเนื่อง

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล		ผลการ เปรียบเทียบ
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	
			หน้าที่แทนกันได้/ เจ้าหน้าที่ในส่วนการ ปกครองปฏิบัติหน้าที่ได้ อย่างดีตามภาระหน้าที่/ สภาองค์กรชุมชนมี ความเข้มแข็งของกลุ่ม ด้านสุขภาพ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความเข้มแข็ง กลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่มี ความเข้มแข็ง เช่น กลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) กองทุนสวัสดิการ ชุมชนมีการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง		
2	การจัดสรร ทรัพยากร อย่างเป็น ระบบ	X	ในช่วงฤดูแล้ง มักมี ปัญหาการขาดแคลนน้ำ แม้ว่าฝนจะตกต้องตาม ฤดูกาล แต่ยังไม่ เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค ทั้งในครัวเรือน และภาคการเกษตรใน ขณะที่มีการจัดการที่ดิน ทำกิน ยังประสบปัญหา เรื่องหนี้สิน และไม่มี ที่ดินเพียงพอต่อการ ประกอบอาชีพ แต่ หน่วยงานภาครัฐที่	คงเดิม	ไม่สามารถ จัดสรร ทรัพยากรใน ชุมชน ได้อย่างเป็น ระบบ และไม่สามารถ ปรับปรุงหรือ แก้ไขปัญหาได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล		ผลการ เปรียบเทียบ
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	
			เกี่ยวข้องได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของที่ดินสงเคราะห์ ด้านที่อยู่อาศัย ในหมู่ที่ 5 บ้านหัวขัว		
3	ความสามารถวิเคราะห์รายรับ-รายจ่าย	✓	มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	ประชาชนจาก 32 ครัวเรือน ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพใหม่สามารถจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายได้	มีความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายที่ดีขึ้น
4	สัมมาชีพเต็มพื้นที่	X	พบว่าประชาชนตกงานและบางรายมีรายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากประกอบอาชีพรับจ้างซึ่งรายได้ขึ้นอยู่กับความต้องการจ้างงาน	ประชาชนที่ว่างงานมีงานทำหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านจำนวน 32 คน จึงทำให้มีรายได้เพิ่ม แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดสัมมาชีพเต็มพื้นที่ได้	มีการส่งเสริมและพัฒนาสัมมาชีพที่ดีขึ้น แต่ไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มพื้นที่
5	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	✓	มีเกษตรกรบางรายเท่านั้นที่มุ่งทำการเกษตรตามหลักการของเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ ยังคงทำการเกษตรที่ใช้สารเคมี	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการมีการทำการเกษตรตามหลักการของเกษตรกรทฤษฎีใหม่ สอดคล้องกับแนวทางของกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF)	กลุ่มเป้าหมายของโครงการมีแนวโน้มที่จะทำการเกษตรตามหลักการของเกษตรกรทฤษฎีใหม่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล		ผลการ เปรียบเทียบ
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	
6	สระน้ำ ประจำ ครอบครัว	X	สระน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค ยังมีไม่ครบทุก ครัวเรือน	คงเดิม	สระน้ำเพื่อ อุปโภคบริโภค ยังมีไม่ครบทุก ครัวเรือน
7	การจัดการ วิสาหกิจ	X	มีการจดทะเบียนกลุ่ม วิสาหกิจหลายกลุ่ม แต่ ยังไม่มีความมั่นคง ยั่งยืน อีกทั้งสมาชิกที่ เข้าร่วมกิจกรรมไม่จัด กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายจึงเหลือเพียง หัวหน้าเท่านั้นที่ยังคง ดำเนินงาน ส่วนประเด็น ด้านสวัสดิการ พบว่า จุดอ่อนคือสมาชิกส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้สูงอายุ เสียชีวิต จึงส่งผล กระทบต่อการ ดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า ร่วมโครงการส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มแม่บ้านรุ่นใหม่ ประกอบกับ กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ มี ความสนใจในการ พัฒนาอาชีพใหม่ โดยเฉพาะการเพาะ เห็ดและการแปรรูป เห็ด ดังนั้น จึงถือเป็น ทิศทางและแนวโน้มที่ดี ที่กลุ่มพัฒนาอาชีพใหม่ นี้จะมุ่งขับเคลื่อนการ จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนา ผลิตภัณฑ์เห็ดและ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ต่อไป	มีศักยภาพใน การจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์เห็ด และผลิตภัณฑ์ เกี่ยวเนื่อง
8	การฝึกอบรม ด้านสังคม	✓	มีเพียงบางกิจกรรม เท่านั้น ที่มีความพร้อม และมีการอบรมอย่าง สม่ำเสมอ เช่น การ อบรมการทำน้าอ้อย การทำข้าวแตน และ การทำกระดาษใน	มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับ สวัสดิการสังคมใน ชุมชน ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ตั้งแต่เริ่ม โครงการ กระทั่งทำให้ กลุ่มเป้าหมายของ โครงการพัฒนาอาชีพ	มีการฝึกอบรม ด้านสังคม เพิ่มขึ้น อย่าง น้อย 2 ครั้ง

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล		ผลการ เปรียบเทียบ
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	
			กลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) โดยเฉพาะการอบรมเพื่อให้มีความรู้และทักษะด้านการเพาะเห็ด อาทิ การป้องกันโรค การดูแลเห็ดที่ถูกต้อง และการแปรรูปจากเห็ด เนื่องจากปริมาณความต้องการขายเห็ดสดมีมากกว่าปริมาณความต้องการซื้อเห็ดสด	ใหม่ เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนากองทุนสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านรุ่นใหม่ ที่ให้ความสนใจสวัสดิการด้านการสงเคราะห์บุตรเป็นกรณีพิเศษ	
9	การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน	✓	มีระบบไฟฟ้าและระบบประปาทุกหมู่บ้าน อีกทั้งมีถนนที่ครอบคลุมในทุกพื้นที่	คงเดิม	มีการจัดการและดูแลโครงสร้างพื้นฐานที่ดีอย่างต่อเนื่อง
10	ตำบลปลอดภัย	X	ในระหว่างการเก็บข้อมูลของกลุ่มบัณฑิตา โครงการ U2T พบว่าในพื้นที่ยังมีปัญหาเรื่องยาเสพติด โดยได้รับข้อมูลการตรวจจับจากสถานีตำรวจภูธรอำเภออุซาง	คงเดิม	ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด
11	พัฒนาคุณภาพกลุ่มเปราะบาง	✓	กลุ่มผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มเด็กมีปัญหาขาดการดูแลที่ดี โดยเฉพาะเด็กที่ต้องอาศัยอยู่กับ	ประชาชนบางส่วนที่ตกงานและว่างงานได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพใหม่ ดังนั้น จึงทำ	สามารถพัฒนาได้ดีขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ตก

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล		ผลการ เปรียบเทียบ
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	
			ผู้สูงอายุ จึงทำให้ไม่ได้ รับการดูแลอย่างทั่วถึง ส่วนในกลุ่มเด็กพิเศษ (กลุ่มเด็กออทิสติก) แม้ว่าในตำบลมีโรงเรียน ศึกษาพิเศษ แต่ก็ไม่ได้ สามารถให้ความดูแล เด็กในกรณีที่ได้กลับ บ้านได้ รวมถึงยังพบว่า มีประชาชนที่ตกงาน และว่างงานที่ จำเป็นต้องได้รับการ ช่วยเหลือสนับสนุน	ให้มีรายได้เสริมและมี แนวโน้มที่จะยึดเป็น อาชีพหลักในอนาคต	งานและว่างงาน ซึ่งได้เข้าร่วม โครงการพัฒนา อาชีพใหม่
12	ระบบสุขภาพ ตำบล	X	จำนวนผู้ป่วยโรคเฉพาะ เพิ่มสูงขึ้น เช่น โรคเบาหวานและความ ดัน	คงเดิม	จำนวนผู้ป่วย โรคเฉพาะเพิ่ม สูงขึ้น เช่น โรคเบาหวาน และความดัน
13	ศูนย์เรียนรู้ ตำบล	X	มีศูนย์การเรียนรู้ประจำ ตำบลเพียง 2 แห่ง ซึ่งยัง ไม่ครอบคลุมและไม่ ตอบสนองต่อความ ต้องการของประชาชน ในการเรียนรู้อย่าง หลากหลาย เช่น ศูนย์ การเรียนรู้เกษตรทฤษฎี ใหม่ ดังนั้น จึงควรมี แนวทางในการเพิ่ม กิจกรรมการให้ความรู้	คงเดิม	มีศูนย์การเรียนรู้ ประจำตำบล เพียง 2 แห่ง ซึ่ง ยังไม่ครอบคลุม และไม่สามารถ ตอบสนองต่อ ความต้องการ ของประชาชน ในการเรียนรู้ที่ หลากหลาย

ข้อ	เป้าหมาย 16 ประการ	✓ เป็นไปตาม เป้าหมาย*	สถานภาพตำบล		ผลการ เปรียบเทียบ
			ก่อนดำเนินโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	
			โดยอาจพัฒนาหรือจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพิ่มขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีอย่างหลากหลายได้มากขึ้น		
14	ระบบความ ยุติธรรม ชุมชน	✓	มีการจัดระบบความยุติธรรมภายในชุมชนที่เป็นระบบ ชัดเจน และมีแนวทางการไกล่เกลี่ยอย่างเป็นระบบ	คงเดิม	มีการจัดระบบความยุติธรรมภายในชุมชนที่เป็นระบบ ชัดเจน และมีแนวทางการไกล่เกลี่ยอย่างเป็นระบบ
15	ระบบสื่อสาร ชุมชนและสื่อ ดิจิทัล	X	ชุมชนมีระบบเสียงตามสายประจำหมู่บ้านที่ครอบคลุม ทัวถึง ทุกครัวเรือน แต่เครื่องมือสื่อสารดิจิทัล ยังมีไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือน	คงเดิม	ชุมชนมีระบบเสียงตามสายประจำหมู่บ้านอย่างทั่วถึงและครอบคลุม ขณะที่เครื่องมือสื่อสารดิจิทัล ยังไม่มีครอบคลุมทุกครัวเรือน
16	ตำบลทำ ความดี	X	ข้อมูลตำบลยังไม่ชัดเจน	คงเดิม	ข้อมูลตำบลยังไม่ชัดเจน
เป็นไปตามเป้าหมาย 7 ข้อ					

บทที่ 3

การยกระดับเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในตำบล

ในบทนี้ ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก คือ (1) กิจกรรมหลักที่ได้ดำเนินงานในพื้นที่ (2) ผลการดำเนินงานกิจกรรมหลัก (3) เครือข่ายร่วมขับเคลื่อนงานเพื่อความยั่งยืนในชุมชน และ (4) กิจกรรมบูรณาการที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ โดยได้นำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมหลักที่ได้ดำเนินงานในพื้นที่

3.1.1 การพัฒนาสัมมาชีพและการสร้างอาชีพใหม่

โครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด คือ กิจกรรมหลักของบัณฑิต U2T ตำบลสบง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดพะเยา เพื่อการพัฒนาสัมมาชีพและการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้นในตำบล โดยมีที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และรูปแบบของการดำเนินโครงการดังต่อไปนี้

“เห็ดเป็นที่ต้องการของตลาด จึงต้องหาผู้ปลูกเห็ดเพิ่มและอบรมความรู้การเพาะเห็ดให้ผู้สนใจรายใหม่ แต่เห็ดมีข้อด้อยคือ เน่าเสียง่ายและไม่สามารถเก็บผลผลิตไว้ได้นาน ดังนั้น จึงต้องห้ทั้งเห็ดที่เน่าเสียทีม U2T ตำบลสบง จึงได้เข้าไปช่วยส่งเสริมเรื่องการแปรรูป เพื่อหลีกเลี่ยงการทิ้งเห็ดที่เน่าเสียไปอย่างเปล่าประโยชน์”

จากประโยชน์ของบัณฑิต U2T ตำบลสบงที่นำเสนอในการถอดบทเรียนข้างต้น ได้สะท้อนถึงมุมมองที่มีต่อโครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ดว่า ประชาชนในตำบลสบงควรมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการเพาะเห็ด การดูแลเห็ด การเก็บผลผลิต และการนำผลผลิตจากเห็ดไปแปรรูปเพื่อจะช่วยให้สามารถสร้างผลผลิตที่สามารถบริโภคในครัวเรือน จัดจำหน่ายในท้องตลาด และสามารถพัฒนาการเพาะเห็ดให้เป็นอาชีพใหม่ ตามเป้าหมายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดังนั้น จึงได้ริเริ่มโครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด ของทีม U2T ตำบลสบง ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินโครงการ ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 วัตถุประสงค์โครงการ

- 1) เพื่อยกระดับอาชีพ รายได้ และเศรษฐกิจในพื้นที่
- 2) เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพการเพาะเห็ด
- 3) เพื่อให้ประชาชนสามารถนำผลผลิตจากการเพาะเห็ดมาบริโภคในครัวเรือน

4) เพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลังได้

3.1.1.2 เป้าหมายของโครงการ แบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ เป้าหมายเชิงคุณภาพและเป้าหมายเชิงปริมาณ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 เป้าหมายโครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด

เป้าหมายเชิงคุณภาพ	เป้าหมายเชิงปริมาณ
1) การพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ด	1) กิจกรรมการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ด จำนวน 2 ครั้ง
2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเห็ดสดและเห็ดแปรรูป	2) ต้นแบบผลิตภัณฑ์เห็ด อย่างน้อย 1 รายการ
3) การพัฒนาการเพาะเห็ดให้เป็นรายได้เสริม	3) มีรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด
4) การเพิ่มกรอบความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด	4) รายการความรู้และทักษะที่เพิ่มกรอบความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด

3.1.2 การสร้างและพัฒนา Creative Economy

ด้านการสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายโครงการ ทีม U2T ตำบลสบง มีวิธีการสร้างและพัฒนาโครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด ดังนี้

1) เก็บข้อมูลอาชีพเกษตรและวิเคราะห์เลือกอาชีพที่ต้องการพัฒนา

การเก็บข้อมูลใช้วิธีสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมเพื่อเก็บข้อมูลด้านอาชีพเกษตรจากการเข้าร่วมเวทีวิเคราะห์ปัญหาชุมชนกับเทศบาลสบง และกลุ่มอาชีพในตำบลสบง แล้วจึงค้นพบปัญหาว่า ผลผลิตเห็ดไม่ทันกับความต้องการของตลาด

และปัจจุบัน ประชาชนก็ต้องการเพาะเห็ดเพิ่มขึ้น ฉะนั้น ทีม U2T ตำบลสบง จึงนำข้อมูลปัญหาการเพาะเห็ดข้างต้น ไปวิเคราะห์เชื่อมโยงกับข้อมูลสถานภาพตำบล ข้อมูลคุณสมบัติของเห็ด และมีการสัมภาษณ์กับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer: YSF) ถึงความต้องการเห็ดในตลาด แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ กระทั่งพบว่า การเพาะเห็ดน่าจะเป็นโอกาสในการสร้างรายได้เสริมให้แก่ประชาชนในตำบลสบงได้ ดังนั้น จึงเป็นที่มาของการโครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ดขึ้น

2) เรียนรู้จากเครือข่ายทางสังคมของชุมชน

การเรียนรู้เข้าใจวิธีการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดจึงเป็นขั้นตอนถัดมา ทีม U2T ตำบลสบง ได้ประสานงานไปยังกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF (Young Smart Farmer) เพื่อขอเข้าศึกษาเรียนรู้วิธีการเพาะเห็ดจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฟาร์มเห็ด (อิมบุญฟาร์ม) ทั้งนี้ เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจและนำไปถ่ายทอดแก่กลุ่มเป้าหมายได้ รวมถึงทางทีม U2T ตำบลสบง ยังได้กล่าวว่า รูปแบบของการเรียนรู้นั้นได้นำมาทดลองปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตก้อนเห็ด การเพาะเห็ด และวิธีการเก็บผลผลิต

ภาพที่ 3.1 ทีม U2T ตำบลสบง ศึกษาเรียนรู้วิธีการเพาะเห็ดจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฟาร์มเห็ด (อิมบุญฟาร์ม)

3) ค้นหาและสอบถามข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

เพื่อให้กิจกรรมพัฒนาอาชีพเป็นการยกระดับอาชีพพัฒนาได้ถูกกลุ่มและตรงกับเป้าหมายที่ต้องการสร้างรายได้จากการว่างงาน ทางทีม U2T ตำบลสบง จึงได้ตัดสินใจลงพื้นที่สำรวจความต้องการเชิงสอบถามว่า หากจัดอบรมการเพาะเห็ด สมาชิกของชุมชนกลุ่มใดที่ต้องการเข้าร่วม ซึ่งผลจากการสำรวจ ทำให้ทีม U2T ตำบลสบง ค้นพบกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจและพร้อมจะเข้าร่วมอบรม นั่นคือ กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งสามารถชักชวนให้เข้าร่วมโครงการได้ จำนวนทั้งสิ้น 32 คน

ทั้งนี้ ทีม U2T ตำบลสบง ได้นำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมว่า สาเหตุที่กลุ่มแม่บ้านสนใจเข้าร่วมโครงการการเพาะเห็ด มีดังนี้ (1) แม่บ้านมักอยู่ที่บ้านในช่วงกลางวันทีทีม U2T ได้เข้าไปสำรวจ (2) ทีม U2T ได้จัดเตรียมข้อมูลคุณสมบัติของเห็ดที่กลุ่มแม่บ้านสามารถเพาะได้เองในครัวเรือนไปพร้อม ๆ กับการสำรวจความต้องการของชุมชน และ (3) แม่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในสถานะผู้ว่างงาน เพราะผู้ที่ประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวหลัก ๆ แล้ว คือพ่อบ้าน ดังนั้น การสำรวจข้อมูลควบคู่กับการจัดเตรียมข้อมูล

คุณสมบัติของเห็ดจึงสามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มแม่บ้านที่ต้องการหารายได้เสริมให้แก่ครอบครัว โดยไม่ต้องเดินทางออกจากพื้นที่บ้านเรือนของตน

และเพื่อการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ทีม U2T ตำบลสบงจึงได้สำรวจข้อมูลความพร้อมและความต้องการของผู้เข้าร่วมอบรม ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมในการจัดทำโรงเรือน ความสามารถหรือคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการเข้าร่วมโครงการ การรับฟังข้อเสนอแนะ ทั้งในรูปแบบของการจัดกิจกรรมและองค์ความรู้ที่กลุ่มเป้าหมายต้องการพัฒนา

4) ออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ด

เมื่อค้นพบกลุ่มเป้าหมายอย่างกลุ่มแม่บ้านแล้ว ทีม U2T ตำบลสบง จึงได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฟาร์มเห็ด (อัมบุญฟาร์ม) ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจกลุ่มเป้าหมาย ความรู้ที่ได้รับพัฒนาทักษะจากการฝึกอบรมในโครงการ U2T วิธีการจัดกระบวนการกลุ่มที่ได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกับการอบรมและเวทีประชุมต่าง ๆ ร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อพัฒนาพื้นที่ตำบลสบง

ตลอดจนขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปลัดเทศบาลตำบลสบง แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผล พร้อมกับออกแบบกิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพ ในรูปแบบของการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดเชิงปฏิบัติการ (ปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี) เพื่อลดความน่าเบื่อ และช่วยกระตุ้นการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมายได้ดี

5) การอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1

“การอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดเชิงปฏิบัติการ” ได้จัดขึ้น ในวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2564 ณ ฟาร์มเพาะเห็ดอัมบุญ ตำบลสบง โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมอบรม จำนวน 32 คน ซึ่งกิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพการเพาะเห็ด แบ่งออกได้ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การอบรมภาคทฤษฎีที่จัดในช่วงเช้า โดยเป็นกิจกรรมรับฟังบรรยายวิธีการเพาะเห็ดจากเจ้าของฟาร์มเพาะเห็ดอัมบุญ ประกอบด้วย คุณณิชา กมลวรินทร์ และ คุณซ้อมรบ รวมสุข

ส่วนที่ 2 การเรียนรู้ภาคปฏิบัติที่จัดในช่วงบ่าย โดยเจ้าของฟาร์มเพาะเห็ดอัมบุญ สาธิตเกี่ยวกับวิธีการเพาะเห็ด และเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้ทดลองปฏิบัติ ตั้งแต่การสร้างโรงเรือน การผลิตก้อนเห็ด การเพาะเห็ด การดูแล และการเก็บผลผลิต

ส่วนที่ 3 การลงมือทดลองเพาะเห็ดจริง หลังจากได้เข้ารับการอบรม ทีม U2T ตำบลสบงได้มอบก้อนเห็ดให้กลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปเพาะที่บ้าน เพื่อช่วยให้กลุ่มเป้าหมายนำความรู้จากการอบรมลงมือ/ทดลองเพาะเห็ด และจัดจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้แก่ครัวเรือนของตนได้จริง ทั้งนี้ ทีม U2T ตำบลสบง ยังมีกระบวนการติดตามและให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลา 1 เดือน ในช่วงฝึกทดลองเพาะเห็ดอีกด้วย

ส่วนที่ 4 กระบวนการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้มีการสรุปบทเรียน ทุกครั้งหลังดำเนินโครงการเสร็จสิ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินและบทเรียนจากการทำงานมาพัฒนา งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่อไป

ภาพที่ 3.2 การอบรมพัฒนากษะอาชีพเพาะเห็ดเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1

6) กระบวนการติดตามและให้คำปรึกษา

หลังจากที่กลุ่มเป้าหมายได้รับก้อนเห็ดไปทดลองเพาะที่ครัวเรือนของตนแล้ว ทีม U2T ตำบลสบง ได้ทำการติดตามและให้คำปรึกษา โดยกระบวนการติดตามจะเป็นไปในลักษณะการเยี่ยมบ้าน กลุ่มเป้าหมายและเปิดช่องทางแอปพลิเคชัน Line เพื่อติดตามสอบถามเรื่องการเพาะเห็ด การจัดทำบัญชี การรับฟังปัญหา และการชี้แจง/ถ่ายทอด/เผยแพร่ข้อมูล ทั้งในเรื่องของการดูแลเห็ด เรื่องรักษาโรคเชื้อรา ในเห็ด และวิธีการปราบศัตรูเห็ด เช่น ปลวก หอย รวมถึงเรื่องตลาดหรือช่องทางในการจัดจำหน่าย ตลอดจนรับฟังปัญหาที่กลุ่มเป้าหมายต้องเผชิญปัญหา โดยเฉพาะเรื่องเห็ดเน่าเสีย

7) ค้นหาและเชื่อมโยงตลาดแก่กลุ่มเป้าหมาย

หลังจากได้รับคำปรึกษาเรื่องตลาดจากกลุ่มเป้าหมาย ทางทีม U2T ตำบลสบง แสวงหาตลาดจำหน่ายเห็ดและเชื่อมโยงให้กลุ่มเป้าหมายจัดจำหน่ายเห็ดในตลาดดังต่อไปนี้ เช่น การจัดจำหน่ายเห็ดภายในชุมชน การวางขายในตลาดสดของตำบลสบง การขายส่งให้แก่กลุ่มเกษตรกรใหม่ YSF (Young Smart Farmer) เพื่อนำเห็ดไปจำหน่ายให้แก่บุคลากรในโรงพยาบาล และพื้นที่อื่นที่ต้องการบริโภคเห็ด เป็นต้น ทั้งนี้ ทีม U2T ตำบลสบง ได้มีการส่งข่าวสารความต้องการของตลาดระหว่างกลุ่มเกษตรกรใหม่ YSF (Young Smart Farmer) จึงช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง

8) รับฟังปัญหา เรียนรู้เพิ่ม นำไปสู่การออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพแปรรูปเห็ด

จากกระบวนการติดตาม พบว่า เห็ดขอนขาวเหมาะสำหรับการขายสด ส่วนเห็ดนางฟ้า ลูกค้าไม่นิยมรับประทาน จึงส่งผลทำให้เห็ดเน่าเสีย ดังนั้น เพื่อให้สามารถจำหน่ายเห็ดได้ ทีม U2T ตำบลสบง จึงได้ปรึกษาหารือ และหาทางออกร่วมกัน โดยการนำเห็ดมาแปรรูป แต่เนื่องจากทีม U2T ตำบลสบง ยังขาดองค์ความรู้เรื่องการแปรรูปเห็ด ด้วยเหตุนี้ จึงได้ประสานงานไปยังกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF (Young Smart Farmer) เพื่อขอเข้าไปศึกษาเรียนรู้วิธีการแปรรูปเห็ด ณ “ฟาร์มเห็ดสุขใจ”

ภาพที่ 3.3 ทีม U2T ตำบลสบง ศึกษาเรียนรู้วิธีการแปรรูปเห็ดจาก “ฟาร์มเห็ดสุขใจ”

ผลการเรียนรู้ของทีม U2T ตำบลสบง พบว่า การแปรรูปเห็ดให้เป็น “น้ำเห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด” เป็นการแปรรูปที่ทำได้ง่าย และเหมาะสมต่อการถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งผลิตภัณฑ์เห็ดสวรรค์และน้ำพริกเห็ด ยังเป็นอาหารทางเลือกของผู้รับประทานอาหารเจ มังสวิรัติ และผู้รักสุขภาพ ดังนั้น ทีม U2T ตำบลสบง จึงนำเห็ดแปรรูปดังกล่าวไปจำหน่าย สร้างรายได้ตามตลาดท้องถิ่น (Local Market) และช่องทางออนไลน์

หลังจากนั้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เห็ดแปรรูปมีบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ ทีม U2T ตำบลสบง จึงได้ร่วมกันวิเคราะห์ว่า “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด” ควรมีบรรจุภัณฑ์เช่นไรจึงจะได้รับความนิยม แล้วจึงช่วยกันออกแบบต้นแบบบรรจุภัณฑ์ และได้นำเสนอบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบดังกล่าวในกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพแปรรูปเห็ด ครั้งที่ 2

ทั้งนี้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพแปรรูปเห็ด ครั้งที่ 2 เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ผ่านการสาธิตของวิทยากรและลงมือปฏิบัติในการแปรรูปเห็ดเป็น “น้ำพริกเห็ด” และ “เห็ดสวรรค์”

9) การอบรมพัฒนาทักษะอาชีพ “แปรรูปเห็ดเชิงปฏิบัติการ” ครั้งที่ 2

“การอบรมพัฒนาทักษะอาชีพแปรรูปเห็ดเชิงปฏิบัติการ” ได้จัดขึ้น ในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ.2564 ณ สำนักเทศบาลตำบลสบง โดยมีการพัฒนาทักษะการแปรรูปเห็ด ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การลงมือปฏิบัติการทำน้ำพริกเห็ด จัดในช่วงเช้า โดยเจ้าของฟาร์มสุขใจมอบ สูตรและสาธิตวิธีการแปรรูปน้ำพริกเห็ด และให้กลุ่มเป้าหมายลงมือปฏิบัติจริง

ส่วนที่ 2 การลงมือปฏิบัติการทำเห็ดสวรรค์ จัดในช่วงบ่าย โดยวิทยากรอธิบาย มอบสูตร ส่วนผสม และสาธิตวิธีการแปรรูปเห็ดสวรรค์ และให้กลุ่มเป้าหมายลงมือปฏิบัติจริง

ส่วนที่ 3 นำเสนอต้นแบบบรรจุภัณฑ์ โดยการนำต้นแบบมาบรรจุน้ำพริกเห็ดและ เห็ดสวรรค์ที่ฝึกปฏิบัติจากการอบรม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกันวิเคราะห์บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปเห็ดทั้ง 2 รูปแบบ รวมถึงทีม U2T ตำบลสบงได้เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมาย แสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้เหมาะสมและสร้างความน่าสนใจแก่ลูกค้า

ส่วนที่ 4 การลงมือแปรรูปเห็ดจริง หลังจากการอบรม ทีม U2T ตำบลสบงได้มอบสูตร วัตถุดิบ และต้นแบบบรรจุภัณฑ์ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายนำไปแปรรูปเห็ดและทดลองจัดจำหน่าย ตลอดจน ทีม U2T ตำบลสบงได้ทำการติดตามและให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาของการทดลองแปรรูปเห็ด ควบคู่ กับการติดตามและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเพาะเห็ด

ส่วนที่ 5 การประเมินผลลัพธ์ผ่านการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อประเมินผลลัพธ์ จากการผลิตและการจัดจำหน่ายเห็ด นอกจากนี้ ทีม U2T ตำบลสบง ยังได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดทำ บัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในช่วงท้ายของการอบรม ทีม U2T ตำบลสบง ก็ได้มอบสมุด บันทึกรายรับ-รายจ่ายให้กลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปลงบันทึกรายการและประเมินต้นทุนและผลกำไรที่ตนเอง จะได้รับจากการเพาะเห็ดและจำหน่ายเห็ด

ส่วนที่ 6 กระบวนการประเมินความพึงพอใจผู้เข้าร่วมโครงการ และการสรุปบทเรียน ทุกครั้งหลังการจัดกิจกรรม เพื่อนำผลการวัดระดับความพึงพอใจและบทเรียนจากการทำงานมาพัฒนางาน ในขั้นตอนต่อไป

ภาพที่ 3.4 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติการทำให้เกิดสรรค์ของการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพ
เชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2

3.1.3 การนำองค์ความรู้ไปบริการชุมชน

การนำองค์ความรู้ไปบริการชุมชนนั้น ทีม U2T ตำบลสบง ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หลักเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ความรู้ในเรื่องวิธีการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด การออกแบบผลิตภัณฑ์ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ร่วมอบรมและทำงานกับเทศบาลตำบลสบง และทักษะทั้ง 4 ด้าน จากหลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบมาถ่ายทอดแก่ผู้เข้าร่วม “โครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล” (University to Tambon: U2T) ซึ่งแสดงภาพความเชื่อมโยงองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพที่ 3.5 การนำองค์ความรู้ไปบริการชุมชนของทีม U2T ตำบลสบง

1) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามห่วง สองเงื่อนไข ตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในการผลิตเห็ดให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อประมาณรายรับ รายจ่าย และกำไร รวมถึงช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและการตระหนักรู้ถึงสถานะทางการเงิน เพื่อประมาณตนเองสำหรับการลงทุนผลิตในครั้งต่อไป

2) หลักเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy)

โดยได้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการศึกษา (Education) การใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property: IP) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การส่งสมความรู้ทางสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่

จุดเด่นทีม U2T ตำบลสบง ในการหลักเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) มาพัฒนาอาชีพ คือ การศึกษา (Education) ค้นหาวิธีการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดที่เหมาะสมในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย โดยการใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการประชุมของชุมชนเพื่อค้นหาผู้รู้จากเครือข่ายทางสังคม การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงจากผู้ประสบการณ์ด้านการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด การศึกษาทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property: IP) จากเจ้าของฟาร์มเห็ด ค้นหาและสำรวจความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาบรรจุภัณฑ์ในท้องตลาด ตลอดจนการสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ และได้นำองค์ความรู้ (Knowledge) เรื่องการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด มาสร้าง (Creativity) เป็นกิจกรรมการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดเชิงปฏิบัติการ

2) ความรู้การเพาะเห็ด

หลังจากที่ได้เรียนรู้วิธีการเพาะเห็ดจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฟาร์มเห็ด (อัมบุญฟาร์ม) แล้ว ทีม U2T ตำบลสบงได้นำความรู้การเพาะเห็ดมาอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

2.1) ความรู้ในการเพาะเห็ดนางรมภูฐาน

เห็ดนางรมภูฐาน หรือเห็ดนางฟ้าภูฐาน จัดเป็นพันธุ์ที่ออกดอกเร็ว หลังจากหลุดเชื้อใช้ระยะเวลาประมาณ 3-4 สัปดาห์ จะเจริญเต็มดวงและสามารถเปิดดอกเห็ดได้ แต่ช่วงระยะเวลาในการเก็บผลผลิตจะสั้น คือหลังจากเก็บผลผลิตไปแล้ว เห็ดจะพักตัว 5-7 วันเท่านั้น ก็จะออกดอก และเก็บผลผลิตต่อเนื่องต่อไปได้ อายุก่อนเห็ดนางรมภูฐานมีประมาณ 3-6 เดือน ผลผลิตตลอดอายุก่อนประมาณ 300-400 กรัม (ดอกใหญ่) ราคาประมาณกิโลกรัมละ 60-100 บาท

เห็ดนางรมภูฐาน เป็นเห็ดที่มีรสชาติอร่อย กรอบหวาน เก็บไว้ได้นานกว่าเห็ดนางรม หากเก็บในตู้เย็นจะเก็บไว้ได้นาน 3-4 วัน

ข้อสังเกต เส้นใยเห็ดนางรมภูฐานเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ในระยะแรก เส้นใยจะเดินบาง ๆ และหนาขึ้นเมื่อเส้นใยเดินเต็ม

ปัจจัยที่เหมาะสมในการเพาะเห็ดนางรมภูฐาน

2.2.1) อุณหภูมิที่เห็ดนางรมภูฐานต้องการประมาณ 15 - 35 องศาเซลเซียส ถ้าอุณหภูมิสูงกว่าหรือต่ำกว่านี้ เห็ดนางรมภูฐานจะไม่ออกดอก เห็ดนางรมภูฐานถ้าได้รับอุณหภูมิที่แตกต่างกันมาก ๆ จะทำให้ขอบดอกหักได้

2.2.2) ความชื้นสัมพัทธ์ที่กระตุ้นให้เกิดดอกอยู่ที่ความชื้นสัมพัทธ์ 80-85% ถ้าความชื้นสัมพัทธ์ต่ำ เห็ดจะไม่ออกดอก หรือถ้าออกดอก ดอกจะฝ่อ แต่ถ้าความชื้นสัมพัทธ์สูง และต่อเนื่องเกินไปเห็ดจะเป็นโรค แบคทีเรียเข้าทำลายได้ง่าย

2.2.3) แสงสว่าง แม้ว่าเห็ดนางรมภูฐาน จะไม่มีคลอโรฟิลล์ที่ช่วยในการสังเคราะห์แสง แต่แสงสว่างมีผลต่อการพัฒนาการเจริญเติบโตของดอกเห็ด เพราะแสงสว่างจะช่วยกระตุ้นในการรวมตัวของเส้นใย และการพัฒนาไปเป็นดอกเห็ดที่สมบูรณ์ ถ้าได้รับแสงสว่างน้อยจะทำให้ก้านดอกยาว แต่ถ้าได้รับแสงแดดตรง ๆ จะทำให้ดอกสีซีดได้

2.2.4) อากาศ การถ่ายเทอากาศสำคัญมากกับเห็ดนางรมภูฐาน ในระยะการเกิดดอกเห็ดนั้น เห็ดต้องการออกซิเจน ถ้าอากาศไม่ถ่ายเทหรือปริมาณออกซิเจนไม่เพียงพอ ดอกเห็ดจะก้านยาว ดอกบิด ไม่สมบูรณ์

การเปิดดอกและการดูแลรักษาเห็ดนางรมภูฐาน

การทำให้เกิดดอก หลังจากบ่มก้อนเชื้อแล้ว ควรทิ้งระยะสัก 1 สัปดาห์ให้เส้นใยรัดตัว และสะสมอาหารก่อน จากนั้นจึงเอาจุลินทรีย์ที่ปิดปากออก ถ้ามองเห็นเมล็ดข้าวฟ่างให้ใช้ปลายเข็ญเข็มแทงออก แต่ถ้าเปิดจุลินทรีย์แล้วมองเห็นแต่เส้นใยสีขาว ก็ไม่ต้องเข็มแทงออก เพราะถ้าไม่เข็มแทงออก เมื่อเมล็ดข้าวฟ่างเจอความชื้นมันก็จะเกิดราเขียว

ส่วนคอ บางคนเอาคอกออก พับให้เหมือนตอนมีคอกอยู่ เพื่อให้ได้ดอกเห็ดก้านสั้น แต่ถ้าไม่พับจะได้ดอกเห็ดที่ก้านยาว แต่ต้องระวังเรื่องน้ำเข้าก้อน เพราะจะทำให้เกิดปัญหาก่อนนำตามมา เวลรดน้ำให้ดูที่ความชื้นสัมพัทธ์ต้องไม่ต่ำกว่า 70% หรือรดน้ำวันละ 3-4 ครั้งต่อวัน ห้ามรดน้ำอัดเข้าหน้าก้อน เพราะจะทำให้เกิดน้ำขังหน้าก้อน ให้รดน้ำจากด้านข้างหรือด้านหลังแทน กรณีที่อากาศร้อนมาก ๆ ให้รดพื้น รดหลังคา หรือผนัง เป็นการลดอุณหภูมิ และเพิ่มความชื้นสัมพัทธ์ในโรงเรือน กรณีที่มีน้ำขังหน้าก้อน ให้ใช้คัตเตอร์กรีดบริเวณคอที่น้ำขังให้เป็นรูเล็ก ๆ เพื่อระบายน้ำออก

การเพาะเห็ดต้องหมั่นตรวจดูในโรงเรือนทุกครั้งว่า สภาพดอกเห็ด และก้อนเห็ดเป็นอย่างไร ถ้าพบก้อนไหนที่เป็นโรคหรือแมลงที่ระบาดรุนแรงจะได้จัดการและแก้ไขทัน

วิธีการเก็บดอกเห็ด

ให้จับคอเห็ดหรือถุงพลาสติกไว้ ขยับดอกไปบนล่างหรือช้อนขวาแล้วดึง โดยระวังอย่าให้พลาสติกหลุด และสังเกตว่ามีเศษเห็ดเหลือติดอยู่หรือไม่ ถ้ามีให้แกะออกให้สะอาด จะช่วยให้เห็ดไม่เป็นโรค หรือมีแมลง ทั้งนี้ โรคและแมลงที่ต้องระวัง ได้แก่ ราเขียว ราเมือก แบคทีเรีย และไร

2.2) ความรู้ในการเพาะเห็ดเห็ดขอน

เห็ดขอนมีหลายสายพันธุ์ บางพันธุ์มีดอกสีขาว เรียกเห็ดขอนขาว บางพันธุ์มีดอกสีคล้ำ เรียกเห็ดขอนดำ ในตลาดส่วนใหญ่จะนิยมเห็ดขอนดำมากกว่า เห็ดขอนหลังหยอดเชื้อแล้ว เส้นใยใช้เวลาเดินเต็มประมาณ 30 วัน สังเกตว่าก้อนเชื้อเต็มพร้อมออกดอกได้หรือยัง โดยดูว่าก้อนจะมีความแข็งเพิ่มขึ้น มีผิวน้ำสีดำบริเวณปากถุง บางถุงอาจมีดอกเห็ดต้นออกมาบ้างแล้ว แสดงว่าก้อนพร้อมกับการเปิดดอก อายุก้อนประมาณ 3 เดือน ผลผลิตตลอดอายุก้อนประมาณ 200-500 กรัม ราคาประมาณ กิโลกรัมละ 100-200 บาท

ปัจจัยที่เหมาะสมในการเพาะเห็ดขอน

2.2.1) อุณหภูมิ ที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเส้นใยอยู่ที่ประมาณ 35-40 องศาเซลเซียส ส่วนอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการเกิดดอกประมาณ 30-35 องศาเซลเซียส เห็ดชนิดนี้จัดเป็นเห็ดร้อน ไม่นิยมเพาะร่วมกับเห็ดชนิดอื่น เพราะอุณหภูมิที่ต้องการแตกต่างกัน

2.2.2) ความชื้นสัมพัทธ์ที่ต้องการอยู่ระหว่าง 80-85% ซึ่งก็ถือว่าสูง เนื่องจากเห็ดชนิดนี้ ใช้วิธีการเปิดอกโดยเอาพลาสติกด้านหน้าก้อนออก ถ้าความชื้นไม่พอ หน้าก้อนจะแห้ง ทำให้เห็ดไม่ออกดอก

2.2.3) แสงสว่าง มีผลต่อการพัฒนา และการเจริญเติบโตของดอกเห็ด เพราะแสงสว่างช่วยกระตุ้นการรวมตัวของเส้นใยให้กลายเป็นดอกเห็ด

2.2.4) อากาศ ช่วงเจริญเติบโตด้านเส้นใย เห็ดชนิดนี้ไม่ต้องการออกซิเจนมากนัก แต่เมื่อออกดอกแล้ว ถ้าได้รับออกซิเจนไม่เพียงพอจะทำให้หมวกดอกไม่บานออก

การเปิดดอกและการดูแลรักษาเห็ดขอน

เมื่อก่อนเห็ดขอนพร้อมออกดอก ให้นำไปไว้ในโรงเปิดดอก เอาจาก และคอยเปิดพลาสติกด้านหน้าให้กว้าง เมื่อดอกเริ่มออกให้ใช้คัตเตอร์ตัดพลาสติกด้านหน้าอย่างระมัดระวัง อย่าให้ถูกดอกเห็ด แล้วเริ่มรดน้ำ เวลารดน้ำให้รดน้ำที่หน้าก้อนด้วย เก็บดอกทุก 6 ชั่วโมง เพื่อป้องกันดอกบานขายไม่ได้ราคา เวลาเก็บดอกให้ใช้คัตเตอร์ตัดดอกก้านให้ชิดตัวก้อนมากที่สุด ถ้าปล่อยไว้จะทำให้ก้านเห็ดที่เหลืติดอยู่เน่า เป็นที่มาของโรคแมลงต่อไป โรคและแมลงที่ต้องระวังคือ ไรไข่ปลา

ขั้นตอนการผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอน มีสูตรผสมก้อนเชื้อดังนี้

ขี้เลื่อยไม้ยางพารา	100	กิโลกรัม
รำละเอียด	5	กิโลกรัม
ปูนขาว	1	กิโลกรัม
ยิปซัม	2	กิโลกรัม
ดีเกลือ	0.2	กิโลกรัม
น้ำเพื่อปรับความชื้นให้ได้ประมาณ	60 - 65%	

วิธีผสมสูตรก้อนซีลี้อย

(1) ตักซีลี้อยมาตามส่วนผสม ใส่รำ ปูนขาว ยิปซัม คลุกเคล้าให้เข้ากัน (ถ้าใช้เครื่องผสมให้ใส่น้ำลงไปเล็กน้อยก่อนเปิดเครื่องผสม เพื่อลดฝุ่นที่จะเกิดขึ้นตอนเปิดเครื่องผสม)

(2) ใส่ติเกลือที่ผสมน้ำ และคนจนละลายหมดแล้ว พรมให้ทั่วกอง จากนั้นเติมน้ำ และคนไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้ความชื้นประมาณ 60-65% (วัดความชื้นโดยวิธีการกำซีลี้อยขึ้นมาแบบพอดีมือ และแบมือออก ถ้าซีลี้อยจับตัวกันเป็นก้อนปรแตกออกเล็กน้อย 2-3 ส่วน แสดงว่าใช้ได้ แต่ถ้ากำแล้วเป็นก้อนเดียวกัน หรือกำแล้วมีน้ำไหลออกมาแสดงว่าชื้นเกินไป ให้ใส่ซีลี้อยพร้อมส่วนผสมเข้าไปตามอัตราส่วน แต่ถ้ากำแล้วไม่เป็นก้อน ร่วนเกินไป ก็ให้เติมน้ำเพิ่ม) การผสมไม่ควรผสมไว้นานเกินไป เพราะจะทำให้ส่วนผสมเน่าเสียได้

(3) ตักซีลี้อยที่ผสมแล้วใส่ถุงขนาด 6 1/2 นิ้ว x 12 1/2 นิ้ว ประมาณ 8-10 ชีดต่อถุง ใช้มือทั้ง 2 ข้าง จับตัวถุงพลาสติกยกกระแทกกับพื้นที่ยเรียบไม่ให้นั่งถุงขาด ยกกระแทกกับพื้น 2-3 ครั้ง เพื่อให้ซีลี้อยกันถุงแน่นขึ้น ใช้มือซ้ายรวบปากถุงพลาสติกยกกระแทกกับพื้นเบาๆ อีก 2 ครั้ง จับปากถุงให้มิดช่องระบายอากาศออกเล็กน้อยเพื่อไม่ให้ถุงแตก ใช้ขวดหรือกำมือทุบลงบนพื้นซีลี้อย หมุนเพื่อให้ก้อนเรียบเท่ากัน

(4) รวบปากถุงเข้าหากัน สวมคอขวดลงไปตีปากถุงให้อยู่กลางก้อน แล้วดึงปากถุงพลาสติกหมุนรอบก้อน พับถุงที่ตีลงมา ปิดจุดประหยัด แล้วนำเข้าหม้อนึ่งฆ่าเชื้อ

การนึ่งฆ่าเชื้อ

การนึ่งฆ่าเชื้อบางส่วน หรือแบบพาสเจอร์ไรเซชัน ใช้หม้อนึ่งขนาด 500 ก้อน หรืออาจจะใช้หม้อนึ่งลูกทุ่งที่ทำจากถังน้ำมัน 200 ลิตรก็ได้ แต่ต้องประยุกต์เล็กน้อย

วิธีการ คือ เติมน้ำใส่หม้อนึ่ง ให้สูงจากพื้นหม้อประมาณ 4 นิ้ว นำตะแกรงใส่ก้อนเรียงเข้าหม้อนึ่ง ปิดฝาหม้อนึ่ง ล็อกให้แน่น จุดแก๊สเปิดไฟแรง (เพื่อเร่งอุณหภูมิในหม้อ) อุณหภูมิจะเพิ่มขึ้น ใช้ความร้อนจนอุณหภูมิถึง 100 องศาเซลเซียส สังเกตจากไอน้ำพุ่งขึ้นตรงช่องระบายอากาศเป็นทางยาว และต่อเนื่อง จากนั้นปรับหัวแก๊สหรือไฟลง แต่ต้องรักษาระดับอุณหภูมิไว้ที่ 100 องศาเซลเซียส (ตลอดระยะเวลา 3 ชั่วโมง) ปิดแก๊ส เปิดหม้อนึ่งทิ้งไว้เพื่อระบายความร้อนในเตาให้ก้อนเย็นลงก่อน จึงนำถุงเห็ดเข้าไปต่อเชื้อ

การหยอดเชื้อ

ก่อนนำก้อนเข้าห้องหยอดเชื้อ ควรทำความสะอาดห้องหยอดเชื้อทุกครั้ง แล้วนำก้อนเห็ดเข้าห้องหยอดเชื้อ ปิดห้องหยอดเชื้อทิ้งไว้สักพัก เพื่อให้อากาศหยุดนิ่ง ถ้าไม่มีห้องหยอดเชื้อควรหยอดเชื้อตอนเช้า เพราะอากาศตอนเช้าบริสุทธิ์ หยอดขณะที่ไม่มีลมพัดผ่าน ควรเคาะเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างเตรียมไว้ที่จะหยอดเชื้อ เพื่อให้เมล็ดข้าวฟ่างแตกออกจากกัน ไม่จับกันเป็นก้อน เพราะจะทำให้หยอดเชื้อค่อนข้างลำบาก เช็ดแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อขวดหัวเชื้อธัญพืชทุกขวดที่จะหยอดเชื้อ เช็ดมือทั้ง 2 ข้างให้สะอาด จุดตะเกียงลงปากขวด หมุนขวดประมาณ 4-5 รอบ เปิดจุดสำลีของขวดเชื้อออก ดึงจุดสำลีก้อนซีลี้อย

หรืออาจจะเปิดฝาคกรอบ เปิดออก เทหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างลงไปก่อนละ 20-25 เมล็ดต่อก่อน รีบปิดจุกสำลี ก่อนทันทีที่หยอดเชื้อเสร็จหมดแล้ว จึงย้ายก้อนเข้าโรงบ่มก้อน

ควรพ่นยาฆ่าแมลงในโรงบ่ม เพื่อป้องกันแมลง และโร สัปดาห์ละ 1 ครั้ง จนกว่า เส้นใยจะเจริญเต็มก้อน แล้วควรคัดก้อนที่เป็นเชื้อปนเปื้อนออก เพื่อป้องกันการแพร่กระจายไปยังก้อน อื่น ๆ ก่อนนำเข้าโรงเปิดดอก

ระยะเวลาบ่มก้อน หรือการเจริญเติบโตของเส้นใย

เมื่อทำการต่อเชื้อเสร็จแล้วก็นำก้อนมาตั้งไว้ในชั้นที่เตรียมไว้ สภาพของโรงเรือน บ่มนั้นจะต้องเป็นโรงที่มีหลังคา ป้องกันฝน และแสงแดดได้ ภายในโรงจะต้องโปร่งเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้ เพราะขณะที่เห็ดเจริญเติบโต จะมีการย่อยสลายวัสดุเพาะให้เกิดพลังงานความร้อน ดังนั้น โรงเรือนบ่ม จึงจำเป็นที่จะต้องมียาอากาศถ่ายเทได้สะดวก

3) ความรู้ในเรื่องการแปรรูปเห็ด

จากก็ขอศึกษาเรียนรู้วิธีการเพาะเห็ดจาก “ฟาร์มเห็ดสุขใจ” ทีม U2T ตำบลสบง ได้นำความรู้การเพาะเห็ดมาอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

3.1) ส่วนผสมและสูตรเห็ดสวรค์

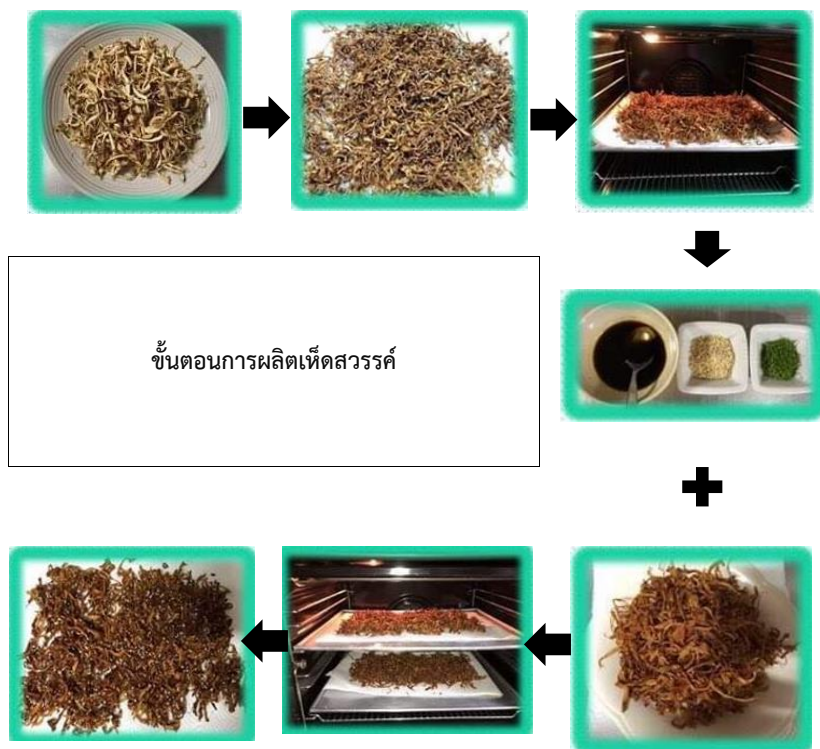
ตารางที่ 3.2 ส่วนผสมและสูตรของการทำเห็ดสวรค์

ส่วนผสม	สูตรใส่ใบมะกรูด	สูตรพริกไทย
1. เห็ดฟอยแห้งทอดกรอบ	100 กรัม	100 กรัม
2. น้ำตาลทราย	2 ช้อนโต๊ะ	2 ช้อนโต๊ะ
3. ซีอิ้วขาว	2 ช้อนโต๊ะ	2 ช้อนโต๊ะ
4. ขอสหอยนางรม	1 ช้อนชา	1 ช้อนชา
5. ผงปรุงรส	½ ช้อนชา	½ ช้อนชา
6. พริกไทย	-	½ ช้อนชา
7. ใบมะกรูดหั่นฝอย	1 ช้อนโต๊ะ	-
8. แปะแซ	½ ช้อนชา	½ ช้อนชา
9. งาขาวคั่ว	2 ช้อนโต๊ะ	2 ช้อนโต๊ะ

3.2) วิธีทำเห็ดสวรค์

- (1) นำเห็ดมาตัดแต่ง ทำความสะอาด (ไม่ล้าง) ล้างเป็นเส้น แล้วนำไปตากให้แห้ง
- (2) ทอดเห็ดด้วยไฟปานกลาง นำมาเกลี่ยลงบนถาดที่รองด้วยกระดาษไข จากนั้น นำไปอบไล่ความชื้นส่วนเกินด้วยตู้อบที่อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที

- (3) เตรียมส่วนผสมอื่น ๆ ในส่วนของน้ำปรุงรสตามสูตร
- (4) ตั้งกระทะใส้เครื่องปรุงต่าง ๆ เช่น น้ำตาลทราย ซีอิ๊วขาว ซอสหอยนางรม ผงปรุงรส และแบะแซ (สำหรับสูตรพริกไทย ให้เติมพริกไทย) เคี่ยวจนส่วนผสมเหนียว นำเห็ดที่ทอดและอบไล่น้ำมันแล้วลงไปคลุก เติมน้ำขาว (สำหรับสูตรใบมะกรูด ให้เติมใบมะกรูดหั่นฝอย
- (5) นำเห็ดสวรรค์ที่คลุกส่วนผสมแล้ว เคลี่ยลงบนถาดที่รองด้วยกระดาษไข นำไปอบไล่ไขมัน และความชื้นส่วนเกิน ด้วยตู้อบที่อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที
- (6) นำออกมาเกลี่ย และผึ่งให้เย็น แล้วเก็บใส่ในภาชนะบรรจุที่เหมาะสม (ป้องกันแสง ความชื้น และอากาศได้)

ภาพที่ 3.6 ขั้นตอนการผลิตเห็ดสวรรค์

4) การออกแบบผลิตภัณฑ์

ทีม U2T ตำบลสบงได้นำหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะต้องสร้างบรรจุภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค จึงเริ่มกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยศึกษารูปแบบบรรจุภัณฑ์ในท้องตลาด แล้วดึงลักษณะร่วมและดึงจุดเด่นของบรรจุภัณฑ์ในลักษณะเดียวกัน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นต้นแบบบรรจุภัณฑ์ “น้ำพริกเห็ด” และ “เห็ดสวรรค์” เช่น บรรจุภัณฑ์ของน้ำพริกเห็ด ควรเป็นรูปแบบกระปุกที่พิมพ์รูปพริกสีแดงและรูปเห็ดไว้ข้างกระปุก เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของน้ำพริกเห็ด เป็นต้น

ภาพที่ 3.7 ทีม U2T ตำบลสบง เข้าร่วมสังเกตการณ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ
การทำตู้อบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์

5) ความรู้จากทำงานร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่นเทศบาลสบง

ทีม U2T ตำบลสบง ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ตลอดระยะเวลาการดำเนินการพัฒนาอาชีพใหม่ ทีม U2T ตำบลสบงได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ร่วมอบรมและทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลสบง) มาช่วยหนุนเสริมการทำงาน เช่น การประชุม การประสานงานแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสร้างเครือข่ายการทำงานจากการร่วมทำกิจกรรมกลุ่มในชุมชน และการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดอบรมพัฒนาอาชีพเห็ด

6) ทักษะจากหลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการมหาวิทยาลัย

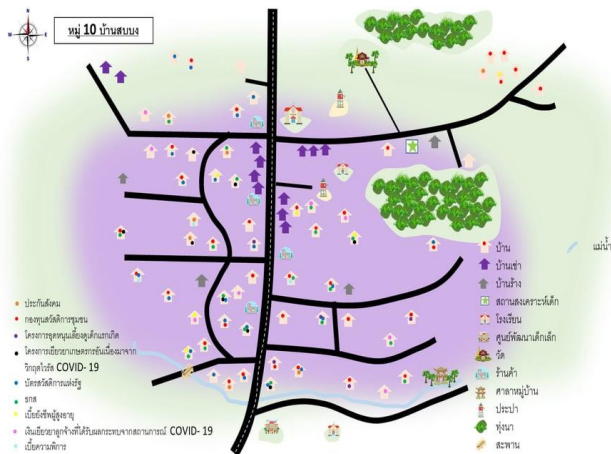
สู่ตำบล

ทักษะที่ได้รับจากหลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล คือทักษะการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ English Competency (ความสามารถทางภาษาอังกฤษ) Digital Literacy (ความรู้ด้านดิจิทัล) Social Literacy (วิศวรรสังคม) และ Financial Literacy (ความรู้ด้านการเงิน) ทั้งนี้ ทีม U2T ตำบลสบงได้นำทักษะดังกล่าวมาพัฒนาการทำงาน เช่น การใช้ภาษาอังกฤษในการพิมพ์ข้อความในสื่อประชาสัมพันธ์ การใช้ความรู้ด้านสื่อดิจิทัลในการพัฒนาสื่อและเปิดช่องทางในการสื่อสารระหว่างกลุ่มเป้าหมายและคนในพื้นที่ หรือความรู้ด้านการเงินมาจัดระบบการบริหารเงินในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง

3.1.4 การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน (Circular Economy)

1) การจัดทำแผนที่เดินดินสวัสดิการ

การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมการดำเนินของ ทีม U2T ตำบลสบงเป็นเชิงลักษณะเก็บข้อมูลชุมชน ทั้งข้อมูลสถานภาพตำบลสบง (Tambon Profile and TPMAP) ข้อมูล CBD (Community Big Data) และข้อมูลสวัสดิการชุมชน และนำข้อมูลดังกล่าวมาประมวลผลและแสดงสภาพแวดล้อมในรูปแบบ แผนที่เดินดินสวัสดิการ เพื่อจำลองสภาพแวดล้อมให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจถึงระบบสวัสดิการสังคมที่มีอยู่รอบตัว

ภาพที่ 3.8 แผนที่เดินดินสวัสดิการ หมู่ที่ 10 บ้านสบง

2) การสร้างสภาพแวดล้อมเครือข่ายทางสังคม

ทีม U2T ตำบลสบงการสร้างสภาพแวดล้อมเครือข่ายทางสังคมร่วมมือในการสนับสนุนโครงการ พัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดเชิงปฏิบัติการ โดยการเข้าไปร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในตำบลสบง ตลอดจนร่วมประชุมร่วมอบรมทุกครั้งที่เทศบาลตำบลสบง จัดกิจกรรมร่วมกับภาคประชาชนภายในพื้นที่ ทั้งนี้ ทีม U2T ตำบลสบง ยังได้เข้าร่วมกับชุมชนในฐานะหุ้นส่วนทางสังคมในการช่วยเหลืองานกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ในตำบลสบง ไม่ว่าจะเป็น การร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านหลาย ร่วมประชุมวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มอาชีพในตำบลสบง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาและป้องกัน Covid-19

จากการร่วมกิจกรรมดังกล่าว ตลอดจนการเป็นหุ้นส่วนการทำงาน ทำให้ทีม U2T ตำบลสบง กลายเป็นจุดเชื่อมโยงหุ้นส่วนต่าง ๆ ในการทำงานด้านพัฒนาตำบลสบง ตลอดจนยังนำไปสู่การสร้างพันธมิตรในการทำงานให้แก่ทีม U2T ตำบลสบง อีกด้วย เช่น การรับการถ่ายทอดความรู้ในการเพาะเห็ดจากกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF (Young Smart Farmer) และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มอาชีพในการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานทีม U2T ตำบลสบง เป็นต้น

ภาพที่ 3.9 ทีม U2T ตำบลสบง เข้าร่วมประชุมร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในการพัฒนาเยาวชนห่างไกลยาเสพติด

3) การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน (Circular Economy)

การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน (Circular Economy) ของทีม U2T ตำบลสบง นั้น เริ่มจาก “พลังเห็ด” และศักยภาพของเกษตรกรในชุมชน ให้ความรู้ “การเพาะเห็ด” และ “แปรรูปเห็ด” ออกแบบเป็นการอบรมการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ดให้แก่กลุ่มเป้าหมาย คือ “แม่บ้านหรือผู้ว่างงาน” เพื่อนำการพัฒนาดังกล่าวไปผลิตเห็ดและจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัว บนความหวังว่าการส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านผู้ว่างงาน มีอาชีพใหม่และมีอาชีพเสริม จำหน่ายเห็ดเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของตลาด ผ่านความร่วมมือของเครือข่ายทางสังคมของตำบล จนนำมาสู่การเพิ่มรายได้ เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล และตำบลหรืออำเภอใกล้เคียงจากการจำหน่ายเห็ดสดและเห็ดแปรรูป

ภาพที่ 3.10 ทีม U2T ตำบลสบง นำผลิตภัณฑ์เห็ดออกร้านและจัดจำหน่าย ณ ลานอเนกประสงค์เทศบาลเมืองพะเยา

3.2 ผลการดำเนินกิจกรรมหลัก

3.2.1 ผลการดำเนินกิจกรรมหลัก

การดำเนินโครงการ “การพัฒนาอาชีพใหม่: การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา” ทำให้ได้ผลผลิต คือ “เห็ดสดและเห็ดแปรรูป” ซึ่งโครงการฯ ดังกล่าว มีการฝึกอบรมทักษะอาชีพเพื่อยกระดับอาชีพและการแปรรูปเห็ดแก่กลุ่มเป้าหมายหรือผู้เข้าร่วมอบรม รวมจำนวน 32 คน โดยช่วยให้เกิดการยกระดับเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชนใน

ตำบลสบง อำเภอกุขงาเพิ่มมากขึ้น รวมถึงยังทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ด และการแปรรูปเห็ดจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด”

ภาพที่ 3.11 ผู้เข้าร่วมการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพแปรรูปเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2

หลังจากที่กลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมการฝึกอบรม จึงส่งผลทำให้สามารถนำเอาความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดไปประยุกต์ใช้ได้ โดยมีการเพาะเห็ดไว้บริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังสามารถแปรรูปเห็ดและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกหลานหรือบุคคลอื่น ๆ ต่อไปได้ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมยังมีรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ดอีกด้วย

เมื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ตามเป้าหมาย ซึ่งจำแนกออกเป็น เป้าหมายเชิงปริมาณ และเป้าหมายเชิงคุณภาพ จะปรากฏผลดังต่อไปนี้

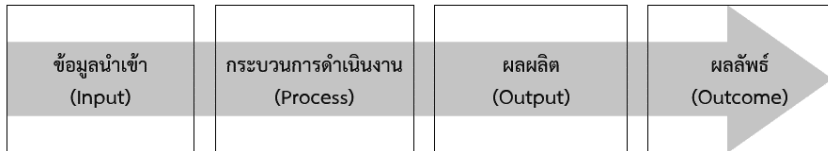
ตารางที่ 3.3 เป้าหมายของการดำเนินโครงการ

เป้าหมายของการดำเนินโครงการ	
เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
1. การพัฒนาอาชีพใหม่ โดยจัดให้มีการฝึกอบรม จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ การเพาะเห็ด: อบรมการทำก้อนเห็ด สร้างโรงเรือน การดูแล การให้น้ำ การเก็บเห็ด และการเปิดหน้าเห็ด	1. ความรู้จากการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ด และการแปรรูปเห็ด โดยมีการต่อยอดองค์ความรู้เป็นรายบุคคลหรือแต่ละครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ยกตัวอย่างเช่น การเพาะเห็ดในครัวเรือน และ/หรือ การปรับสูตร/ ส่วนประกอบของน้ำพริกเห็ด ให้มีความ

เป้าหมายของการดำเนินโครงการ	
เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
ครั้งที่ 2 การแปรรูปเห็ด: การนำเห็ดมาแปรรูป เรียกว่า “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด” - ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ได้แก่ “น้ำพริกเห็ด” และ “เห็ดสวรรค์” - รายได้เสริมเพิ่มขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ตัวแทนเพาะเห็ดให้ข้อมูลว่า “การเพาะเห็ดขายทำให้มีรายได้สม่ำเสมอและมากขึ้น ซึ่งทำให้มีเงินเป็นค่าขนมของบุตรเพิ่มขึ้นด้วย” โดยในระยะเริ่มต้นนี้ ได้จำหน่ายเห็ดโดยกลไกของกลุ่มแม่บ้านเป็นหลัก ตลอดจนการรับสั่งจองสินค้าล่วงหน้า (Pre-Order) - ได้รับการฝึกอบรม 3 ทักษะ ประกอบด้วย (1) การอบรมการทำน้ำพริก (2) การอบรมการทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย และ (3) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ - มีกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเห็ด เช่น ความรู้เรื่องระยะเวลาการเพาะเห็ด วิธีการเพาะเห็ดแบบถุง เทคนิคการบำรุง และช่วงเวลาการให้น้ำเห็ด (เช้า-เย็น) เป็นต้น	หลากหลาย อร่อย และน่าสนใจมากขึ้น อาทิ การเพิ่มเนื้อหมูเป็นหนึ่งในส่วนผสม - มีผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภค แต่ยังคงอยู่ในดวงที่จำกัด ซึ่งในอนาคตก็มีการวางแผนทางการตลาดในระยะยาว เพื่อการอยู่รอดและเติบโต เช่น การขยายตลาดไปยังกลุ่มเครือข่ายญาติ พี่ น้อง ที่เดินทางไปทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกา และการทำให้บรรจุภัณฑ์มีหลายขนาดให้เลือกซื้อ เป็นต้น - คุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถเพาะเห็ดไว้ในบริโภคในครัวเรือนได้ เมื่อเห็ดมีปริมาณมากนอกเหนือจากการบริโภคแล้วก็นำไปจำหน่ายและแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน - มีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริง ประกอบด้วย (1) การอบรมการทำน้ำพริก (2) การอบรมการทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย และ (3) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ - มีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริง เช่น ความรู้เรื่องระยะเวลาการเพาะเห็ด วิธีการเพาะเห็ดแบบถุง เทคนิคการบำรุง และช่วงเวลาการให้น้ำเห็ด (เช้า-เย็น) เป็นต้น

3.2.2 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินกิจกรรมหลัก

การดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินกิจกรรมหลักของการดำเนินโครงการ “การพัฒนาอาชีพใหม่ฯ (การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา)” แบ่งออกได้ 4 ขั้นตอนลำดับ ดังนี้

ภาพที่ 3.12 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินกิจกรรมหลัก

องค์ประกอบของขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินกิจกรรมหลัก มีดังนี้ (ภาพที่ 3.12)

ข้อมูลนำเข้า (Input) คือ ปัจจัยนำเข้าสำหรับการดำเนินโครงการ “การพัฒนาอาชีพใหม่ฯ การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา” อันประกอบด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ

กระบวนการดำเนินงาน (Process) คือ กระบวนการทำงานที่ครอบคลุมกิจกรรมการประชุม วางแผนและแบ่งกลุ่มย่อยในการทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การค้นหากลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโครงการให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ผลผลิต (Output) คือ ผลที่เกิดขึ้นทันทีหลังจากดำเนินโครงการเสร็จสิ้น โดยสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่กำหนดไว้

ผลลัพธ์ (Outcome) คือ ผลที่เกิดขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากผลผลิต ซึ่งดำเนินโครงการเสร็จสิ้นมาแล้วระยะหนึ่ง โดยสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่กำหนดไว้

ภาพที่ 3.13 แสดงองค์ประกอบของขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลการดำเนินกิจกรรมหลัก

ภาพที่ 3.14 โรงเรือนเพาะเห็ดของกลุ่มเป้าหมายหลังจากการอบรมพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ด

3.2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมในการทำงาน

เนื่องจากการดำเนินกิจกรรม “การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ตำบลสบง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดพิจิตร” อยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19 ซึ่งทำให้การดำเนินงานตามโครงการฯ มีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ต้องมีการรวมตัวของคนหมู่มาก เพราะด้วยสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก ลำบาก และซับซ้อนเช่นนี้ ทำให้คณะทำงานต้องมีการวางแผนหรือกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่รัดกุมและมีแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคอย่างเคร่งครัด

ภาพที่ 3.15 ผลิตภัณฑ์เห็ดสด U2T ตำบลสบง

ส่วนช่องทางในการประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการ U2T ของตำบลสบบงนั้น ได้อาศัยแพลตฟอร์มออนไลน์ ได้แก่ Facebook ที่ตั้งชื่อเพจว่า “U2T SOBBONG station” (กาดหมั้วสบบงออนไลน์) และแอปพลิเคชันไลน์ (Line) ตำบล นอกจากนี้ ยังมีการประชาสัมพันธ์การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ดสวรคักับแพลตฟอร์มออนไลน์ของพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ อำเภอเชียงคำ ในกลุ่ม Facebook ที่ชื่อว่า “เชียงคำทุย” ควบคู่ไปด้วย

ภาพที่ 3.16 ผลิตภัณฑ์เห็ดแปรรูป “น้ำพริกเห็ด” และ “เห็ดสวรคั

3.3 เครือข่ายร่วมขับเคลื่อนงานเพื่อความยั่งยืนในชุมชน

เครือข่ายที่ร่วมสนับสนุนและช่วยเหลือ การดำเนินงานตามโครงการ “การพัฒนาอาชีพใหม่: การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตำบลสบบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา” สามารถจำแนกออกได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มหรือองค์กรระดับชุมชน (2) องค์กร/หน่วยงานระดับตำบล (3) องค์กร/หน่วยงานระดับอำเภอ และ (4) องค์กร/หน่วยงานระดับจังหวัดและอื่น ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มหรือองค์กรระดับชุมชน ได้แก่

- (1) กลุ่มแม่บ้าน
- (2) สภาองค์กรชุมชน
- (3) อสม
- (4) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- (5) กลุ่มอาชีพ

- (6) กลุ่มนาปนกิจ
- (7) วัด
- (8) กองทุนสวัสดิการชุมชน
- (9) อาสาสมัครและผู้สูงอายุที่บ้าน
- (10) กองทุนหมู่บ้าน
- (11) กลุ่มวิสาหกิจ
- (12) อาสาป้องกันฝ่ายพลเรือน
- และ (13) อัมบุลฟาร์ม

ภาพที่ 3.17 ทีม U2T ตำบลสบง และภาคีเครือข่ายร่วมกัน
จัดงานมหกรรมเปิดบ้านสบง “เหลียวหลัง แลหน้า สู่การพัฒนาตำบลสบงอย่างยั่งยืน”

กลุ่มที่สอง องค์กร/หน่วยงานระดับตำบล ได้แก่

- (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ สำนักงานเทศบาลตำบล (ทต.)
- (2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสบง
- (3) โรงเรียน
- (4) ป้อมตำรวจที่ให้บริการประชาชน
- (5) โรงเรียนการศึกษาพิเศษ
- (6) Young Smart Farmer (YSF)

และ (7) ฟาร์มเห็ดสุขใจ

กลุ่มที่สาม องค์กร/หน่วยงานระดับอำเภอ ได้แก่

- (1) อำเภอภูซาง
- (2) เกษตรอำเภอ
- (3) ปศุสัตว์
- (4) การศึกษานอกโรงเรียน
- (5) ประมง
- (6) ศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (7) พัฒนาชุมชน
- (8) สถานีตำรวจภูธรภูซาง
- (9) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- และ (10) ชุมพัฒนามวลชนสัมพันธ์

กลุ่มที่สี่ องค์กร/หน่วยงานระดับจังหวัดและอื่น ๆ ได้แก่

- (1) สำนักงานจังหวัดพะเยา
- (2) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส) ภาค5
- (3) สำนักงานพลังงาน
- (4) พะเยาทีวี
- (5) มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง (โครงการร้อยใจรักษ์)
- (6) พัฒนาชุมชน
- (7) สถาบันพัฒนาชุมชน (พอช.)
- (8) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ส.ส.ส)
- (9) สาธารณสุขจังหวัดพะเยา
- (10) มหาวิทยาลัยพะเยา (U2T/มีสิทธิ)
- (11) มูลนิธิปิดทองหลังพระ (โครงการร้อยใจรักษ์)
- (12) มูลนิธิรากแก้ว (โครงการร้อยรักษ์)
- และ (13)เครือข่ายสร้างบ้านแปงเมืองพะเยา

3.4 กิจกรรมบูรณาการที่ได้ดำเนินการในพื้นที่

3.2.1 Google My Maps และแผนที่เดินดินสวัสดิการ

1) Google My Maps

คือ กิจกรรมที่ทีม U2T ลงพื้นที่ทุกหมู่บ้านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการและดำเนินการต่าง ๆ รวมถึงได้ปิกหมุดลง Google My Maps ระบุให้ทราบถึงตำแหน่งที่อยู่อาศัยของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ตลอดจนสถานที่ดำเนินงานด้านสวัสดิการของตำบลสบง หลังจากนั้น จึงทำการปิกหมุดและข้อมูลภาคสนาม แล้วคืนข้อมูลในรูปแบบ Google My Maps ด้านสวัสดิการสังคม เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านสวัสดิการสังคมของประชาชนในพื้นที่ตำบลสบง

1.1) ขั้นตอนดำเนินงาน

เป้าหมายในการเก็บข้อมูล

โดยการเก็บข้อมูล Google My Maps ของตำบลสบง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสวัสดิการชุมชน ทั้งหมด 3,229 หลังคาเรือน หรือจัดเก็บให้ได้มากที่สุด ตัวอย่างสวัสดิการหลักในตำบลสบง ได้แก่ สวัสดิการการออม หนึ่งบาทต่อเดือนของเทศบาลตำบลสบง และสวัสดิการกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และสวัสดิการตามบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ขั้นตอนในการจัดทำ Google My Maps

เริ่มจากการปิกหมุดลง Google My Maps หลังจากนั้น จึงเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสวัสดิการสังคมไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้เครื่องมือ “Google Form” เพื่อให้ชุดข้อมูลทั้งหมดสอดคล้องกับการปิกหมุดข้างต้น กระทั่งสามารถออกแบบและจัดทำเป็นแผนที่เดินดินในลำดับต่อมา

การแบ่งหน้าที่การเก็บข้อมูล Google My Maps

ตำบลสบงมีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน โดยการลงพื้นที่ตำบลและเก็บข้อมูลสวัสดิการสังคมนั้น ทีม U2T ตำบลสบง ได้มีการแบ่งออกเป็น 4 ทีม ๆ ละ 3 คน สำหรับการลงพื้นที่นั้น ได้ลงเก็บข้อมูลไปที่ละหมู่บ้าน ๆ โดยมี 1 คน ทำหน้าที่ปิกหมุด และอีก 2 คน ทำหน้าที่สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

ปัญหาที่ประสบ

เมื่อปิกหมุดไปได้จำนวนมาก ๆ แล้ว หมุดที่ปักมักเกิดปัญหาการสูญหาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกลับไปปิกหมุดใหม่อีกครั้ง ซึ่งทำให้ข้อมูลหมุดที่ปักใหม่นั้น เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกับข้อมูลสวัสดิการสังคม

ภาพที่ 3.18 ทีม U2T ตำบลสบง ลงพื้นที่สอบถามข้อมูลสวัสดิการสังคม (Google My Maps)

2) แผนที่เดินดินหมู่บ้านและสวัสดิการของชุมชน

แผนที่เดินดินหมู่บ้านและสวัสดิการของชุมชน คือกิจกรรมที่ ทีม U2T ลงพื้นที่ทุกหมู่บ้านเพื่อเก็บข้อมูลทั่วไป สวัสดิการ และดำเนินการจัดทำแผนที่เดินดินหมู่บ้านและสวัสดิการของชุมชน มอบให้แก่ทุกหมู่บ้านในตำบลสบง โดยแผนที่เดินดินที่จัดทำขึ้น มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากแผนที่ทางภูมิศาสตร์ เพราะแผนที่ภูมิศาสตร์จะแสดงเพียงพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนเท่านั้น เช่น พิกัดครัวเรือน วัด โรงเรียน ตลาด สี่แยก หรือศาลาเอนกประสงค์ แต่คุณสมบัติเฉพาะของแผนที่เดินดิน คือ ทำให้มองเห็นข้อมูลของชุมชน เรื่องราว และมิติอื่น ๆ ได้ละเอียดมากขึ้น เช่น เมื่อเดินเท้าผ่านไปยังจุดใดในแผนที่เดินดิน ก็จะแสดงพิกัดของเรื่องหรือมิตินั้น ๆ ของชุมชน ซึ่งอาจจะซ่อนทับอยู่กับพิกัดทางกายภาพในแผนที่ทางภูมิศาสตร์

วิธีการทำแผนที่เดินดิน

ขั้นที่ 1 เริ่มต้นจากการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลสวัสดิการทางสังคมในแต่ละหมู่บ้าน ประกอบกับการสังเกตและจดบันทึกสิ่งที่พบเห็น แล้วนำมาสรุปเป็นแผนที่

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลในพื้นที่ต่าง ๆ มาแสดงในแผนที่เดินดิน เช่น ครัวเรือน โรงเรียน ผู้นำชุมชน วัด สถานที่สำคัญต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

ขั้นที่ 3 ระบุสัญลักษณ์ลงไปในแผนที่เดินดิน เช่น ครัวเรือน ธง และรูปภาพ ที่จะแสดงให้เห็นทราบว่า มีความพิเศษหรือน่าสนใจ ทั้งนี้เพื่อให้รายละเอียดในแผนที่สามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 เพิ่มประเด็นด้านสวัสดิการสังคมที่ได้จากการสำรวจจากแต่ละครัวเรือนลงไปในแผนที่

การออกแบบแผนที่เดินดินให้เสร็จสมบูรณ์

- (1) ต้องมีข้อมูลสวัสดิการของแต่ละครัวเรือน คิดเป็น 80% ของครัวเรือนทั้งหมด
- (2) นำแผนที่เดินดินที่จัดทำขึ้น ส่งให้ผู้นำชุมชนช่วยตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลการปึกหมุดและลักษณะต่าง ๆ ของชุมชน

การแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 3.4 การแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินงานเกี่ยวกับแผนที่เดินดินหมู่บ้านและสวัสดิการของชุมชน

นางสาวชิตชนก ปิงสุแสน	นายอภิวัฒน์ ใจดี	นางสาวสุพินดา จิตติวัฒน์
หมู่ที่ 1 บ้านดอนตัน หมู่ที่ 2 บ้านสบง หมู่ที่ 3 บ้านสบง หมู่ที่ 4 บ้านอ่องลึก หมู่ที่ 5 บ้านหัวข้าว หมู่ที่ 10 บ้านสบง หมู่ที่ 11 บ้านใหม่ดอนตัน หมู่ที่ 12 บ้านดอนศรีชุม	หมู่ที่ 6 บ้านปง หมู่ที่ 7 บ้านปงหลวง หมู่ที่ 8 บ้านปัว	หมู่ที่ 9 บ้านหลายใหม่

ภาพที่ 3.19 แผนที่เดินดินสวัสดิการ หมู่ที่ 1 บ้านดอนตัน

3) ฐานข้อมูลสวัสดิการทางสังคมที่จัดทำ Google My Maps และแผนที่เดินดิน

ในการลงพื้นที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูลสวัสดิการที่ผ่านมา พบว่ามีสวัสดิการสำคัญ ดังนี้

3.1) ประกันสังคม มาตรา 39 สำหรับผู้ที่เคยเป็นพนักงานเอกชนแล้วลาออก โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเคยเป็นผู้ประกันตน มาตรา 33 ส่งเงินสมทบไม่น้อยกว่า 12 เดือน ลาออกจากงานไม่เกิน 6 เดือน นับตั้งแต่วันที่ออกจากงาน โดยให้ความคุ้มครองเป็นระยะเวลา 6 เดือน

3.2) ประกันสังคม มาตรา 33 สำหรับเป็นพนักงานเอกชนทั่วไป โดยมีความคุ้มครอง 7 กรณี ทั้งนี้จะต้องเป็นลูกจ้างที่ทำงานให้นายจ้างที่อยู่ในสถานประกอบการ

3.3) ประกันสังคม มาตรา 40 เป็นช่องทางการประกันชีวิตให้กับประชาชนที่ประกอบอาชีพอิสระทุกอาชีพ โดยให้ความคุ้มครอง 3 - 4 - 5 กรณี ขึ้นอยู่กับทางเลือกในการสมทบ

3.4) กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นช่องทางการประกันชีวิตให้กับประชาชนที่ประกอบอาชีพอิสระทุกอาชีพ โดยให้ความคุ้มครอง 3 - 4 - 5 กรณี ขึ้นอยู่กับทางเลือกในการสมทบ

3.5) ธกส.ทวีโชค เป็นการฝากออมทรัพย์กับธนาคาร ธกส. ซึ่งจะได้รับสมุดเงินฝากออมทรัพย์สีแดง เมื่อฝากเงินประจำทุกเดือน จะได้รับสิทธิพิเศษ คือ ถูกรับเงินและของรางวัลต่าง ๆ

3.6) ธกส. ทวีสุข เป็นการเพิ่มความมั่นคงด้วยเงินออมและพร้อมให้สิทธิประโยชน์สำหรับเกษตรกรลูกค้า และ อสม.

3.7) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปี ขึ้นไป

3.8) เบี้ยความพิการ เป็นการจ่ายเบี้ยแก่คนพิการ ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.9) บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นความช่วยเหลือและสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลให้แก่ผู้ที่มีรายได้น้อย

3.10) เงินเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ Covid- 19

3.2.2 การจัดเก็บ Covid-19 Survey และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่อง Covid-19 ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลสบง

1) การเก็บข้อมูลและกรอกข้อมูล Covid – 19 Survey ทีม U2T ได้เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจ 4 แบบ ดังนี้

แบบสำรวจที่ 1 สำหรับที่พักอาศัย

แบบสำรวจที่ 2 สำหรับตลาด

แบบสำรวจที่ 3 สำหรับศาสนสถาน

แบบสำรวจที่ 4 สำหรับโรงเรียน

ตารางที่ 3.5 รายชื่อหมู่บ้านในการจัดเก็บ Covid – 19 Survey และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่อง Covid-19 ให้กับประชาชนในพื้นที่ตำบลสบง

การเก็บข้อมูลและกรอกข้อมูล ของตำบลสบง มีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน	
หมู่ที่ 1 บ้านดอนตัน	หมู่ที่ 7 บ้านปางหลวง
หมู่ที่ 2 บ้านสบง	หมู่ที่ 8 บ้านป่า
หมู่ที่ 3 บ้านสบง	หมู่ที่ 9 บ้านหลายใหม่
หมู่ที่ 4 บ้านอ่องลึก	หมู่ที่ 10 บ้านสบง
หมู่ที่ 5 บ้านหัวขัว	หมู่ที่ 11 บ้านใหม่ดอนตัน
หมู่ที่ 6 บ้านปาง	หมู่ที่ 12 บ้านดอนศรีชุม

2) ปริมาณการจัดเก็บข้อมูลได้ คิดเป็นร้อยละ 20 ของครัวเรือนทั้งหมดในตำบล โดยจำแนกจำนวนครัวเรือนที่จัดเก็บได้ของแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านดอนตัน	94	ครัวเรือน
หมู่ที่ 2 บ้านสบง	65	ครัวเรือน
หมู่ที่ 3 บ้านสบง	62	ครัวเรือน
หมู่ที่ 4 บ้านอ่องลึก	56	ครัวเรือน
หมู่ที่ 5 บ้านหัวขัว	64	ครัวเรือน
หมู่ที่ 6 บ้านปาง	21	ครัวเรือน
หมู่ที่ 7 บ้านปางหลวง	35	ครัวเรือน
หมู่ที่ 8 บ้านป่า	26	ครัวเรือน
หมู่ที่ 9 บ้านหลายใหม่	39	ครัวเรือน
หมู่ที่ 10 บ้านสบง	70	ครัวเรือน
หมู่ที่ 11 บ้านใหม่ดอนตัน	32	ครัวเรือน
หมู่ที่ 12 บ้านดอนศรีชุม	46	ครัวเรือน

3) การลงพื้นที่เก็บข้อมูลและกรอกข้อมูล Covid – 19 Survey

ทีม U2T ตำบลสบง ได้ขออนุญาตผู้นำชุมชนในการให้ผู้นำชุมชนช่วยประกาศเสียงตามสายประจำหมู่บ้านล่วงหน้า หลังจากนั้นจึงสามารถลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลได้

4) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่อง Covid-19

เป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ตำบลสบงได้ตระหนัก เข้าใจเกี่ยวกับโรค Covid-19 สามารถปฏิบัติตนและป้องกันการแพร่ระบาดได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งแจกจ่ายหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ให้กับแม่ค้าและลูกค้าในตลาดสบง และในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ สถานศึกษา

ภาพที่ 3.20 ทีม U2T ตำบลสบง ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่อง Covid-19
ให้กับประชาชน ณ ตลาดสบง

5) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูล Covid – 19 Survey

ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบเมื่อทำการจัดเก็บข้อมูล พบว่า การลงพื้นที่บางครั้งไม่พบสมาชิกในครัวเรือน หรือบางครั้งเรือไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากที่ผ่านมา ตำบลสบงพบผู้ติดเชื้อ Covid-19 จึงทำให้ประชาชนบางส่วนรู้สึกวิตกกังวลในสถานการณ์ ยิ่งไปกว่านั้น บางหมู่บ้านดำเนินการปิดหมู่บ้าน โดยไม่ให้มีการเดินทางเข้า-ออก ใดๆ ทั้งสิ้น การจัดเก็บข้อมูลฯ ก็ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี เพราะทีม U2T ตำบลสบงได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือในการจัดเก็บข้อมูลจากปลัดเทศบาลตำบลสบงและผู้นำชุมชนเป็นอย่างดี

3.2.3 Community Big Data (CBD)

การจัดเก็บข้อมูล CBD (Community Big Data) ทีม U2T ตำบลสบง ได้ลงพื้นที่สำรวจทั้ง 12 หมู่บ้าน เพื่อจัดเก็บข้อมูลตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 1) แบบสำรวจ Covid – 19
- 2) ผู้ที่ย้ายกลับบ้าน เนื่องจากสถานการณ์ Covid – 19
- 3) แหล่งท่องเที่ยว
- 4) ที่พัก/โรงแรม
- 5) ร้านอาหารในท้องถิ่น
- 6) อาหารที่น่าสนใจประจำถิ่น
- 7) เกษตรในท้องถิ่น
- 8) พืชในท้องถิ่น

- 9) สัตว์ในท้องถิ่น
- 10) ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 11) แหล่งน้ำในท้องถิ่น

ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ.2564 ซึ่งเป้าหมายการจัดเก็บข้อมูลคือ ต้องจัดเก็บข้อมูลให้ได้ไม่ต่ำกว่า 1,200 ข้อมูล โดยปัจจุบัน ทีม U2T ตำบลสบง มีผลการจัดเก็บข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.6 ประเด็นที่บันทึกและจำนวนข้อมูลที่บันทึก Community Big Data (CBD)

ลำดับที่	ประเด็นที่บันทึก	จำนวนข้อมูลที่บันทึก
1	ผู้ที่ย้ายกลับบ้าน เนื่องจากสถานการณ์ Covid – 19	21
2	แหล่งท่องเที่ยว	9
3	ที่พัก/โรงแรม	11
4	ร้านอาหารในท้องถิ่น	43
5	อาหารที่น่าสนใจประจำถิ่น	211
6	เกษตรในท้องถิ่น	492
7	พืชในท้องถิ่น	289
8	สัตว์ในท้องถิ่น	57
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	26
10	แหล่งน้ำในท้องถิ่น	22
รวม		1,181

*ข้อมูล ณ วันที่ 3 ธันวาคม. 2564

3.2.4 การกิจกรรมสวัสดิการสังคม

ตำบลสบงได้ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมแก่แรงงานนอกระบบ ครั้งที่ 1 โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ทดสอบความรู้ก่อนการอบรม

กิจกรรมที่ 2 การฟังบรรยายหัวข้อเรื่อง “เปลี่ยนมมคิด พิชิตความสำเร็จ”

กิจกรรมที่ 3 การทดสอบความรู้สวัสดิการหลังการอบรมและทำงบการเงินส่วนบุคคล

งบการเงินส่วนบุคคล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ งบรายรับ-รายจ่าย และงบดุลหรืองบแสดงสถานะทางการเงิน

หลังจากนั้น ได้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมแก่แรงงานนอกระบบ ครั้งที่ 2 โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ทดสอบความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

กิจกรรมที่ 2 การฟังบรรยายจุดเริ่มต้นการสร้างสวัสดิการชุมชน โดย คุณสุพรรณิ เวียงคำ

กิจกรรมที่ 3 การสร้างสรรค์สวัสดิการชุมชน

ภาพที่ 3.21 ทีม U2T ตำบลบึงสามพันร่วมจัดกิจกรรม “การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมแก่แรงงานนอกระบบ” ครั้งที่ 1

โดยให้ผู้เข้าร่วมอบรมฯ ได้ออกแบบสร้างสรรค์สวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง/แต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ เริ่มจากการระบุปัญหาสวัสดิการสังคม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสงเคราะห์บุตร ด้านการเจ็บป่วย ด้านการว่างงานและส่งเสริมอาชีพ ด้านชราภาพ และด้านการเสียชีวิต หลังจากนั้น จึงนำปัญหาดังกล่าวมาออกแบบสวัสดิการชุมชนที่ทางทีม U2T ตำบลบึงสามพันต้องการ แล้วให้แต่ละกลุ่มทำการนำเสนอนโยบายของกลุ่มตนเอง

พร้อมกับให้สมาชิกทุกคนร่วมกันโหวตหรือลงความเห็นว่ายโยบายใดน่าสนใจ ซึ่งกลุ่มที่ได้คะแนนโหวตสูงสุดของตำบลบึงสามพัน คือ “กลุ่มดวงใจสามัคคี” โดยรูปแบบสวัสดิการสังคมเป็นด้านสงเคราะห์บุตร นอกจากนี้ ยังมีการระบุสิ่งที่ต้องการการสนับสนุน คือ ประสงค์ให้เทศบาลตำบลบึงสามพันเป็นคนดูแลเรื่องการศึกษาของชุมชน

ประโยชน์ของการจัดอบรมสวัสดิการ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 คือ ได้ส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบ ตำบลบึงสามพัน มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญสวัสดิการสังคมและการจัดการทางการเงิน

หลังจากนั้น ได้มีการชี้แจงและแจ้งความคืบหน้าของการดำเนินงาน เฉพาะในหัวข้อที่สามารถช่วยให้ประชาชนเข้าใจสวัสดิการสังคมและการทำให้ชุมชนเข้าถึงสวัสดิการสังคมได้มากขึ้น

ภาพที่ 3.22 ทีม U2T ตำบลสบงร่วมจัดกิจกรรม “การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมแก่แรงงานนอกระบบ” ครั้งที่ 2

ทั้งนี้ ทีม U2T ตำบลสบงได้นำความรู้ด้านสวัสดิการ มาบูรณาการจัดกิจกรรมให้แก่กลุ่มเป้าหมาย หรือ แม่บ้าน ผู้เพาะเห็ด และแปรรูปเห็ด ในรูปแบบนำเสนอแนวทางสวัสดิการทางสังคมที่จะสร้างให้แก่กลุ่มผู้เพาะเห็ด เพื่อรับฟังความคิดเห็นเพื่อสร้างต้นแบบสวัสดิการให้แก่ตำบลสบงต่อไป

ภาพที่ 3.23 ทีม U2T ตำบลสบงนำเสนอแนวทางสวัสดิการทางสังคมที่จะสร้างให้แก่กลุ่มผู้เพาะเห็ด

บทที่ 4

สรุปผลลัพธ์การพัฒนาเชิงพื้นที่

ในบทนี้ ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก คือ (1) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่เป็นอยู่เดิม (2) กระบวนการที่ใช้ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน (3) สถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นไปจากเดิม และ (4) ผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง โดยได้นำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.1 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่เป็นอยู่เดิม

4.1.1 สถานการณ์ Covid-19 การเก็บข้อมูล และปัญหาการว่างงาน

ที่มาของโครงการมีจุดเริ่มต้นมาจากการเก็บข้อมูลประเมินสถานภาพตำบลสบง (Tambon Profile and TMAP) ท่ามกลาง สถานการณ์ Covid-19 นับตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2546 แล้ว พบว่า คนในพื้นที่บางรายต้องประสบกับภาวะการตกงาน ว่างงาน และบางรายมีรายได้ไม่แน่นอน และเมื่อนำข้อมูลดังกล่าวประเมินตามหลักเป้าหมายตำบลในการเอาชนะความยากจนแล้ว สถานภาพของตำบลสบง จึงไม่ผ่านตัวชี้วัดในเป้าหมายตัวชี้วัดที่ 4 อันเป็นข้อบ่งชี้ว่าตำบลสบงจำเป็นต้องได้รับการช่วยในสร้างสัมมาชีพในพื้นที่และเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาว่างงานดังกล่าวพื้นที่ ทีม U2T ตำบลสบง จึงเริ่มต้นค้นหาอาชีพใหม่ที่เหมาะสมในการสร้างสัมมาชีพให้แก่ประชาชนในตำบล

4.1.2 ศักยภาพด้านเกษตร ตลาดและคุณสมบัติของเห็ด โอกาสการสร้างรายได้เสริม

และเพื่อค้นหาอาชีพใหม่ที่เหมาะสมในการสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ ทีม U2T ตำบล สบง จึงได้นำข้อมูลภาคสนามวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ของตำบล แล้วพบว่า ตำบลสบงมีจุดแข็งด้านการเป็นชุมชนเกษตรกรรม และมีโอกาสสร้างรายได้จากความต้องการของตลาดเห็ด และมีการผลิตสินค้าการเกษตรอย่างเช่นเห็ดที่คุณสมบัติดูแลง่ายและสามารถผลิตได้ตลอดปี

จุดแข็งด้านการเป็นชุมชนเกษตรกรรม ตำบลสบงเป็นชุมชนที่ศักยภาพด้านเกษตร เพราะว่ามีพื้นที่ตั้งของตำบลมีลักษณะภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบ มีแม่น้ำไหลผ่าน จึงมีความเหมาะสมในการทำเกษตร การเพาะปลูก ทำไร่ ทำสวน อาชีพหลักของผู้คนในตำบลจึงเป็นเกษตรกร สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน

และจากจุดแข็งด้านการเป็นชุมชนเกษตรกรรมดังกล่าว ทีม U2T ตำบลสบง จึงเริ่มค้นหาอาชีพด้านเกษตรที่น่าสนใจของตำบลสบง ไม่ว่าจะเป็น การปลูกอ้อย การผลิตน้ำอ้อย การเลี้ยงไก่ดำ ตลอดจนการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF หรือ Young Smart Farmer ในการผลิตสินค้าด้านเกษตร เช่น เห็ด พริก ข้าวควบ น้ำมันงา อย่างเข้มแข็ง

ด้านโอกาสของตำบลสบง ทีม U2T ตำบลสบง พบว่า ความต้องการของตลาดเห็ด คือ โอกาสในการสร้างรายได้ เพราะจากการนำข้อมูลจากอาชีพด้านเกษตรที่น่าสนใจของตำบลสบง มาวิเคราะห์ร่วมกับผลของการสังเกตการณ์จากการเข้าร่วมเวทีประชุมวิเคราะห์ปัญหาชุมชน แล้วพบว่า พื้นที่ตำบลสบงมีกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF ที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ผู้เพาะเห็ด ได้รับความรู้ถึงสถานการณ์การผลิตเห็ดที่สดว่า ขณะนี้เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก ทั้งในพื้นที่อำเภอภูซาง อำเภอเชียงคำ และกลุ่มพ่อค้าจากจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งมีความต้องการบริโภคอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจุบัน ทางกลุ่มฯ ประสบปัญหาที่ไม่สามารถผลิตเห็ดสดให้ทันความต้องการของตลาดได้ เพราะจำนวนผู้เพาะเห็ดในตำบลมีจำนวนไม่มาก กลุ่มฯ จึงต้องการเพิ่มจำนวนผู้เพาะเห็ดในตำบลเพิ่มขึ้น และจากความต้องการของตลาดเห็ดดังกล่าว ทีม U2T ตำบลสบง จึงเล็งเห็นว่า การเพาะเห็ดน่าจะจะเป็นโอกาสนำมาสู่การสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ได้

เมื่อการเพาะเห็ดเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดคือโอกาส ทีม U2T ตำบลสบง จึงศึกษาวิธีการเพาะเห็ดโดยขอเรียนรู้กับกลุ่มเพาะเห็ดเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF เพิ่มเติม และพบว่าเห็ดเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีคุณสมบัติในการผลิตระดับครัวเรือน เพราะใช้พื้นที่น้อย สามารถสร้างโรงเรือนในพื้นที่บ้านได้ อีกทั้งยังดูแลรักษาง่าย โดยให้ผลผลิตดอกเห็ดตลอดปี และสามารถแปรรูปเป็นอาหารสุขภาพได้หลากหลายรูปแบบ

หลังจากการวิเคราะห์ SWOT เพื่อหาจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) อุปสรรค (Threat) ของพื้นที่ตำบลสบง พร้อมทั้งปรึกษากับปลัดเทศบาลตำบลสบง เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรับข้อเสนอแนะจากทีมอาจารย์ที่ปรึกษา คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ทางกลุ่ม U2T ตำบลสบง จึงได้ข้อสรุปร่วมกันว่า การเพาะเห็ดควรได้รับการส่งเสริมเพื่อพัฒนาเป็นอาชีพใหม่ของตำบลสบง เพื่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมผ่านพัฒนาและสร้างการเพาะเห็ดให้เป็นได้อาชีพหลักและอาชีพเสริมของคนในพื้นที่

4.2 กระบวนการที่ใช้ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

4.2.1 การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของชุมชน

การให้ความสำคัญต่อกระบวนการเก็บข้อมูลชุมชนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ศักยภาพ มาใช้ประกอบการวางแผน การออกแบบกิจกรรม และพัฒนากิจกรรมการพัฒนาอาชีพ ทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลสถานการณ์ตำบลสบง (Tambon Profile and TPMAP) นำมาวิเคราะห์ศักยภาพด้านเกษตรกรรมของตำบล ปัญหาของตำบลในเรื่องว่างงาน

ภาพที่ 4.1 ลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลตำบลสบง

ตลอดจนมีการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมวิเคราะห์ปัญหากลุ่มอาชีพ ซึ่งค้นพบว่าการผลิตเห็ดคือโอกาสที่จะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพใหม่เพื่อสร้างรายได้ให้แก่แม่บ้าน/ผู้ว่างงานของตำบลสบง ส่วนวิธีการการนำข้อมูลชุมชนมาวิเคราะห์นั้น ทีม U2T ได้เลือกการวิเคราะห์ SWOT เพื่อค้นหาศักยภาพและโอกาสที่นำไปสู่การค้นพบการส่งเสริมการเพาะที่ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

4.2.2 กระบวนการทำงานตามแผน วงจร P-D-C-A

P (PLAN) การวางแผนก่อนดำเนินโครงการและลงพื้นที่เก็บข้อมูลเก็บข้อมูล ก่อนดำเนินโครงการ และดำเนินการจัดทำแผนจัดกิจกรรม ตั้งเป้าหมายการทำงาน และแบ่งหน้าที่ก่อนดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง เช่น การเก็บข้อมูลสถานภาพตำบลและนำข้อมูลมารวบรวมแผนเพื่อวิเคราะห์ในการค้นหาอาชีพใหม่ การสำรวจข้อมูลผู้ประสงค์ที่จะเข้าร่วมอบรมและนำข้อมูลดังกล่าวมาออกแบบกระบวนการต่าง ๆ ในกิจกรรมการอบรม

D (DO) ลงมือปฏิบัติจริง โดยการนำแผนจากขั้นตอนวางแผนมาแบ่งหน้าที่และร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพ “การอบรมพัฒนาทักษะอาชีพเพาะเห็ดเชิงปฏิบัติการ” ครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2

C (CHECK) มีกระบวนการตรวจสอบผลการพัฒนาและนำผลประเมินมาวิเคราะห์ ทั้งในระดับกิจกรรมโดยการแจกแบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม และในระดับกลุ่มเป้าหมายโดยการเยี่ยมบ้านกลุ่มเป้าหมายเพื่อติดตามการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด ตลอดจนประเมินผลการทำงานในระดับปฏิบัติการ โดยได้ประชุมสรุปบทเรียนทุกครั้ง เพื่อนำข้อมูลไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปลัดเทศบาลตำบลสบง ผู้นำชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย

A (ACTION) การปรับปรุงแก้ไขโดยการถอดบทเรียนและนำองค์ความรู้จากการถอดบทเรียน มาแก้ไขการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนนำผลลัพธ์จากการถอดบทเรียนจัดเป็นนิทรรศการและหนังสือวิชาการ เพื่อเผยแพร่แก่ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ภาพที่ 4.2 ประชุมปรึกษาหารือและแก้ไขเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพใหม่

4.2.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านการร่วมกิจกรรมและหุ้นส่วนในการพัฒนาตำบล

“การร่วมกิจกรรมชุมชนจะทำให้การทำงานของทีม U2T มีความง่ายขึ้น”

จากการถอดบทเรียนทีม U2T ตำบลสบงมีการกล่าวถึงการพยายามเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อสร้างไว้เนื้อเชื่อใจและเข้าใจถึงการปฏิบัติหน้าที่ของ U2T ตำบลสบง ซึ่งทางทีม U2T ตำบลสบงได้สรุปบทเรียนไว้ว่า การทำงานในชุมชนนั้นจะต้องเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนไปด้วย เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น จะได้ประชาสัมพันธ์ทีม U2T ไปในตัวด้วย อีกทั้งยังทำให้การทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการขอเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ง่ายขึ้น

“การร่วมอบรมและร่วมทำงาน อบท. ทำให้เรามีทักษะในการทำงานมากขึ้น”

นอกจากนั้น ทีม U2T ตำบลสบงยังได้กล่าวถึงที่มาของการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายว่า ทีม U2T ตำบลสบงได้มาจากการมีโอกาสนำไปมีส่วนร่วมในการอบรมและร่วมทำงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) แล้วจึงนำประสบการณ์เหล่านั้นมาพัฒนาและยกระดับอาชีพให้แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็น วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ กระบวนการจัดประชุมและการจัดอบรมต่าง ๆ วิธีการประชุมเตรียมงาน และการสรุปบทเรียนทุกครั้งหลังการทำงาน เป็นต้น

“การมีโอกาสดำเนินส่วนในการพัฒนาชุมชนสบง ทำให้พวกเรามีพันธมิตรในการทำงาน”

จากการร่วมเป็นส่วนหนึ่งส่วนการทำงานกับชุมชนในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทำให้ทีม U2T ตำบลสบง สามารถสร้างพันธมิตรในการทำงานให้แก่ทีม U2T ตำบลสบง ขับเคลื่อนโครงการพัฒนาอาชีพได้สำเร็จและมีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็น การรับการถ่ายทอดความรู้ในการเพาะเห็ดจากกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF (Young Smart Farmer) หรือการเข้าร่วมอบรมเพาะเห็ดของกลุ่มผ้าไหมบ้านหลาย อันเป็นผลสืบเนื่องที่ทีม U2T ตำบลสบงเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผ้าไหม

4.2.4 การนำองค์ความรู้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาอาชีพ

ทีม U2T ตำบลสบง ได้สร้างผลผลิตการเกษตร โดยเฉพาะ “เห็ด” มาพัฒนาเป็นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยใช้กลยุทธ์สร้างและพัฒนาโครงการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ด และการแปรรูปเห็ด บนพื้นฐานของการศึกษา (Education) ซึ่งได้ค้นคว้าความรู้จากภาคีเครือข่ายทางสังคมของตำบลสบงและการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน และนำองค์ความรู้ (Knowledge) เรื่องการเพาะเห็ด และการแปรรูปเห็ดมาสร้างสรรค์งาน (Creativity) เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ และสร้างกระบวนการติดตามและให้คำปรึกษาแก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะการชวนขยายหาความรู้เพิ่มจากเครือข่ายทางสังคมของตำบลสบง

ภาพที่ 4.3 การนำตะกร้าของกลุ่มอาชีพจักสานมาประยุกต์ใช้ในการนำเสนอผ้าไหม

4.2.5 กระบวนการปรึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชน

กระบวนการขอรับคำปรึกษาและฟังข้อเสนอแนะจากชุมชน เป็นอีกหนึ่งกระบวนการที่ทีม U2T ตำบลสบง ตั้งใจดำเนินงานเพื่อยกระดับเศรษฐกิจและสังคมตำบลสบงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยกระบวนการขอรับคำปรึกษา ทีม U2T ตำบลสบงจะประชุมจัดโครงการจัดงานขึ้นมาก่อนแล้ว หลังจากนั้น จึงนำโครงร่างดังกล่าวไปขอคำปรึกษาจากปัสดเทศบาลตำบลสบงและอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับการดำเนินงานกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ ทุกครั้งก่อนดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทีม U2T ตำบลสบง จะดำเนินการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสม และหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมทีม U2T ตำบลสบงแล้ว ยังมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้นำชุมชนเพื่อรับทราบข้อคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลอีกด้วย

ภาพที่ 4.4 การจัดสื่อแอนิเมชันแนะนำโครงการ

4.2.5 การสื่อสารประชาสัมพันธ์เชื่อมโยงการขับเคลื่อนโครงการกับชุมชน

ทีม U2T ตำบลสบงใช้ทักษะดิจิทัล จัดทำสื่อออนไลน์ในการดำเนินการเปิดช่องทางประสาน จัดทำเพจประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโครงการให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนใช้สื่อประชาสัมพันธ์ของทีม U2T ตำบลสบง เป็นสื่อกลางในสื่อสารกิจกรรมของชุมชนสู่สังคม ทั้งในรูปแบบการจัดเพจเฟซบุ๊ก U2T ตำบลสบง การเปิดช่องออนไลน์ไลน์เพื่อเปิดรับคำปรึกษาเรื่องการเพาะเห็ดให้แก่กลุ่มเป้าหมาย การจัดทำแอนิเมชัน และการจัดนิทรรศการ ซึ่งกระบวนการสื่อสารโดยใช้ทักษะดิจิทัลดังกล่าว ทำให้ชุมชนรับทราบการขับเคลื่อนงานอย่างสม่ำเสมอ อันนำไปสู่การได้รับการยอมรับและร่วมมือในกระบวนการพัฒนาตำบลของทีม U2T

ภาพที่ 4.5 กระบวนการสื่อสารของทีม U2T ต่อสังคม: ข่าวประชาสัมพันธ์บน Facebook

4.3 สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการ “การพัฒนาอาชีพใหม่ฯ (การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตำบลสบบง อำเภอกุขช้าง จังหวัดพะเยา)” พบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด ดังนั้น จึงเกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้น นั่นคือ “เห็ดสวรรค์และน้ำพริกเห็ด” ซึ่งช่วยให้ประชาชนมีรายได้เสริม อีกทั้งยังนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนถ่ายทอดความรู้และทักษะดังกล่าวไปยังลูกหลานหรือบุคคลอื่น ๆ ต่อไป

ทั้งนี้ คณะทำงาน U2T ตำบลสบบง ได้ทำการประเมินความรู้ความเข้าใจ และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมการเพาะเห็ด โดยปรากฏรายละเอียด ดังนี้

แบบประเมินความรู้ความเข้าใจ และความพึงพอใจ ของผู้เข้าร่วมอบรมการเพาะเห็ด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งแสดงข้อมูลการประเมินได้ ดังต่อไปนี้

4.3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

เพศ พบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 87.50 ที่เหลือเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 12.50

ช่วงอายุ พบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่อายุ 40 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 71.88 รองลงมาในสัดส่วนที่เท่ากัน คือช่วงอายุ 18 - 25 ปี และ 31 - 35 ปี (ร้อยละ 9.38) ส่วนช่วงอายุที่มีน้อยใกล้เคียงกัน คือ 36 - 40 ปี และ 26 - 30 ปี (ร้อยละ 6.25 และ 3.13 ตามลำดับ)

การประกอบอาชีพ พบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 34.38 และน้อยที่สุดคือว่างงาน คิดเป็นร้อยละ 21.88

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมโครงการพัฒนาอาชีพใหม่

(n=32)		
	รายการ	ร้อยละ
1. เพศ		
	ชาย	12.50
	หญิง	87.50
2. ช่วงอายุ		
	18 - 25 ปี	9.38
	26 - 30 ปี	3.13
	31 - 35 ปี	9.38
	36 - 40 ปี	6.25
	40 ปีขึ้นไป	71.88
3. การประกอบอาชีพ		
	รับจ้างทั่วไป	34.38
	เกษตรกร	43.75
	ว่างงาน	21.88

4.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อโครงการในระดับมาก และเมื่อทำการวิเคราะห์เป็นรายประเด็นก็สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ ดังนี้

- 1) วิทยากรตอบคำถามได้ชัดเจน
- 2) วิทยากรมีความรอบรู้ในด้านเนื้อหา
- 3) ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ได้จริง
- 4) ระยะเวลาในการจัดอบรม

- 5) ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมการอบรม
- 6) สถานที่ในการจัดอบรม

4.3.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า เหตุผลหลักที่ประชาชนสนใจเข้าร่วมฝึกอบรมในโครงการฯ เนื่องจากการรับรู้ว่าจะมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่กำลังว่างงาน มุ่งมั่นว่าจะทำการเพาะเห็ดให้กลายเป็นอาชีพหลักต่อไป

คณะทำงานได้มอบวัสดุอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมพัฒนาทักษะการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดให้แก่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม นั่นคือ ก้อนเห็ด จำนวน 200 ก้อน (ล่าสุดในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 มีก้อนเห็ดรวมประมาณ 800 ก้อน) คิดเป็นราคาโดยประมาณก้อนละ 7 บาท ดังนั้น จึงสามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้ราว ๆ 4,200 บาท

ภาพที่ 4.6 โรงเรือนของกลุ่มเป้าหมายหลังจากได้รับก้อนเห็ดจากการอบรมไปทดลองเพาะ

หลังจากที่ได้ผลผลิตเห็ดสดจำนวนมาก กระทั่งเกิดภาวะเห็ดสดล้นตลาด คณะทำงาน U2T ตำบลสบง จึงได้ริเริ่มกิจกรรมการแปรรูปเห็ดให้กลายเป็น “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด” ขึ้น โดยได้จัดกิจกรรมฝึกอบรมการแปรรูปเห็ดให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแม่บ้าน แต่ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความสนใจของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ารับการฝึกอบรมฯ ด้วย

ภาพที่ 4.7 ผลผลิตเห็ดที่กลุ่มเป้าหมายทำได้หลังจากได้รับก้อนเห็ดจากการอบรมไปทดลองเพาะ

จนกระทั่งทำให้มาซึ่งเห็ดแปรรูป “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด” แล้วนำไปแจกจ่าย แก่ญาติ พี่ น้อง หรือคนรู้จักในจังหวัดอื่น ๆ รวมถึงเครือข่ายญาติ พี่ น้อง ที่เดินทางไปทำงานใน ต่างประเทศได้ทดลองรับประทาน และวางแผนในการจัดจำหน่ายตามโอกาสต่าง ๆ ตามลำดับ

4.4 ผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง

4.4.1 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง

หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการ “การพัฒนาอาชีพใหม่ฯ (การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตำบลสบง อำเภอกูซาง จังหวัดพะเยา)” ขึ้น ก็ทำให้มีประชาชนที่สนใจการเพาะเห็ดมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีความต้องการขายเห็ดที่เพาะได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้อุปทาน (Supply) หรือความต้องการขายในตลาดเห็ดสดเพิ่มขึ้น นั่นเท่ากับว่ามีคู่แข่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น ในขณะที่ส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Shared) กลับลดลง ทว่าความต้องการซื้อเห็ดสด (Demand) ของผู้บริโภคในตลาดก็ยังคงมีปริมาณหรือสัดส่วนใกล้เคียงเดิม และด้วยสถานการณ์ที่ได้กล่าวไปนั้น จึงส่งผลทำให้เห็ดสดล้นตลาด อันเป็นที่มาของการริเริ่มโครงการแปรรูปเห็ด โดยได้จัดให้มีการฝึกอบรมขึ้นเป็นครั้งที่สอง สืบต่อจากการอบรมครั้งที่หนึ่ง ที่ส่งเสริมการเพาะเห็ดสด และเมื่อกิจกรรมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการแปรรูปเห็ด ให้กลายเป็น “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด” ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ย่อมมุ่งไปสู่การบรรลุสิ่งที่คาดว่าจะได้รับ นั่นก็คือ กลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มที่เข้ารับ

การฝึกอบรมสามารถพัฒนาน้ำพริกเห็ดและวางจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริม หรือพัฒนาให้กลายเป็น อาชีพหลักได้

4.4.2 ความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง มีทิศทางที่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลกระทบ (Impact)
- กลุ่มเป้าหมายได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเห็ด เช่น ความรู้เรื่องระยะเวลาการเพาะเห็ด วิธีการเพาะเห็ดแบบถุง เทคนิคการบำรุง และช่วงเวลาการให้น้ำเห็ด (เข้า - เย็น) เป็นต้น - เกิดอาชีพใหม่จากกิจกรรมการฝึกอบรม จำนวน 2 ครั้ง คือ การเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด (เห็ดสวรรค์และน้ำพริกเห็ด) - ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ได้แก่ “น้ำพริกเห็ด” และ “เห็ดสวรรค์” - รายได้เสริมเพิ่มขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ตัวแทนเพาะเห็ดให้ข้อมูลว่า “การเพาะเห็ดขายทำให้มีรายได้สม่ำเสมอและมากขึ้น ซึ่งทำให้มีเงินเป็นค่าขนมของบุตรเพิ่มขึ้นด้วย” โดยในระยะเริ่มต้นนี้ ได้จำหน่ายเห็ดโดยกลไกของกลุ่มแม่บ้านเป็นหลัก ตลอดจนการรับสั่งจองสินค้าล่วงหน้า (Pre-Order)	- กลุ่มเป้าหมายได้น้องค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริง เช่น ความรู้เรื่องระยะเวลาการเพาะเห็ด วิธีการเพาะเห็ดแบบถุง เทคนิคการบำรุง และช่วงเวลาการให้น้ำเห็ด (เข้า - เย็น) เป็นต้น - กลุ่มเป้าหมายมีการต่อยอดองค์ความรู้เป็นรายบุคคลหรือแต่ละครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ การเพาะเห็ด การแปรรูปของน้ำพริกเห็ด และการปรับรสชาติ เป็นต้น - มีผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภค - มีการวางแผนทางการตลาด โดยเฉพาะการขายตลาดไปยังเครือข่ายญาติ พี่ น้อง ที่เดินทางไปทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกา และการทำให้บรรจุภัณฑ์มีหลายขนาด - คุณภาพชีวิตดีขึ้นตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” (พอเพียง→มั่นคง→มั่งคั่ง)	ผลกระทบหลังจากที่ได้ดำเนินโครงการพัฒนาทักษะอาชีพการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด มีดังนี้ - ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน สามารถสร้างรายได้เสริมอย่างสม่ำเสมอและเพิ่มขึ้น - เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมกัน เช่น นำเห็ดที่ปลูกไปแลกผักหรือผลไม้ - ประชาชนตำบลใกล้เคียง/อื่น ๆ ต้องการเป็นเครือข่ายหรือประสงค์ให้โครงการ U2T เข้าไปร่วมพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถของตำบล - เกิดกระบวนการให้คำปรึกษาเรื่องเห็ดหรือประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การป้องกันโรคเชื้อราและปลวก ซึ่งสร้างความเสียหายแก่เห็ด - การนำผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่มีต่อโครงการไปพัฒนา/ออกแบบกิจกรรมใหม่/การขายผล/การสร้าง ความยั่งยืนแก่ชุมชนต่อไป

ภาพที่ 4.8 ผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินโครงการ

ภาพที่ 4.9 ทีม U2T ตำบลสบง นำผลิตภัณฑ์เห็ดดอกร้านและจัดจำหน่าย
ณ ลานอเนกประสงค์เทศบาลเมืองพะเยา

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินโครงการ

ในบทนี้ ได้สรุปเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการ ที่จำแนกออกเป็น 3 หัวข้อหลัก ประกอบด้วย (1) สรุปเปรียบเทียบผลกับแผนการดำเนินงาน (2) บทเรียนและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ (3) ทิศทางในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปเปรียบเทียบผลลัพธ์กับแผนการดำเนินงาน

การเปรียบเทียบผลลัพธ์กับแผนการดำเนินงานของ U2T ตำบลสบง สามารถสรุปสาระสำคัญที่จำแนกไปตามแผนงาน/กิจกรรม ได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1 สรุปเปรียบเทียบผลกับแผนการดำเนินงานของ U2T ตำบลสบง

แผนงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์
1. การปฐมนิเทศ/อบรม ทักษะ	ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ได้รับอบรมทักษะ เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพ และสวัสดิการสังคม เป็นต้น
2. การจัดเก็บข้อมูล สถานภาพตำบล	ได้ผลการจัดเก็บข้อมูลที่สอดคล้องกับเกณฑ์/เป้าหมาย จำนวน 7 รายการ ดังนี้ 1) สถานภาพตำบล (Tambon Profile) 2) Google My Maps และแผนที่เดินดิน 3) สวัสดิการสังคม 4) Covid – 19 Survey 5) Community Big Data (CBD) 6) สวัสดิการสังคม 7) โครงการพัฒนาอาชีพใหม่
3. การวิเคราะห์สถานภาพ ตำบล	ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 7 รายการ ต่อไปนี้ 1) สถานภาพตำบล (Tambon Profile) 2) Google My Maps และแผนที่เดินดิน 3) สวัสดิการสังคม

แผนงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์
	4) Covid – 19 Survey 5) Community Big Data (CBD) 6) สวัสดิการสังคม 7) โครงการพัฒนาอาชีพใหม่
4. การประชุมออกแบบโครงการ	มีการออกแบบโครงการโดยอาศัยกรอบแนวคิดเชิงระบบ “Input – Process – Output – Outcome – Impact”
5. การวางแผนโครงการ	ปรากฏอยู่ใน 2 ส่วนหลัก ดังนี้ 1) ข้อมูลนำเข้า (Input) กล่าวคือ ในส่วนปัจจัยนำเข้าของการดำเนินโครงการ “การพัฒนาอาชีพใหม่ฯ (การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับอาชีพและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตำบลสบง อำเภอกุขงัก จังหวัดพะเยา)” ได้มีการวางแผนโครงการ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่มีผลต่อการดำเนินโครงการฯ ในภาพรวม 2) กระบวนการดำเนินงาน (Process) กล่าวคือ กระบวนการทำงานที่ครอบคลุมกิจกรรมการประชุมวางแผนและแบ่งกลุ่มย่อยในการทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การค้นหากลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโครงการให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
6. การประสานวิทยากร	ปรากฏชัดเจนในส่วนของ “กระบวนการดำเนินงาน” (Process) กล่าวคือ กระบวนการทำงานที่ครอบคลุมกิจกรรมการประชุมวางแผนและแบ่งกลุ่มย่อยในการทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การค้นหากลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโครงการให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
7. การประชาสัมพันธ์สำรวจผู้เข้าร่วม	ปรากฏชัดเจนในส่วนของ “กระบวนการดำเนินงาน” (Process) กล่าวคือ กระบวนการทำงานที่ครอบคลุมกิจกรรมการประชุมวางแผนและแบ่งกลุ่มย่อยในการทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การค้นหา

แผนงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์
	กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโครงการให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
8. การอบรมครั้งที่ 1	1) สวัสดิการสังคม ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม และรายละเอียดของงบการเงินส่วนบุคคล ที่ประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก คือ งบรายรับ-รายจ่าย และงบดุลหรืองบแสดงฐานะทางการเงิน 2) โครงการพัฒนาอาชีพใหม่ ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ด หลังจากที่ถูกกลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมการฝึกอบรม จึงส่งผลทำให้สามารถนำเอาความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดไปประยุกต์ใช้ได้ โดยมีการเพาะเห็ดไว้บริโภคในครัวเรือน ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมยังมีรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดอีกด้วย
9. การติดตามครั้งที่ 1	ปรากฏชัดเจนในส่วนของ “ผลผลิต” (Output) คือ ผลที่เกิดขึ้นทันทีหลังจากดำเนินโครงการเสร็จสิ้น โดยสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่กำหนดไว้ โดยผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจ 2 เรื่องหลัก ดังนี้ 1) ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคม และรายละเอียดของงบการเงินส่วนบุคคล ที่ประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก คือ งบรายรับ-รายจ่าย และงบดุลหรืองบแสดงฐานะทางการเงิน 2) ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ด จึงมีเห็ดไว้บริโภคในครัวเรือน สามารถนำไปจำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน และมีแนวทางในการพัฒนาเป็นอาชีพหลักต่อไป
10. การอบรมครั้งที่ 2	1) สวัสดิการสังคม ผู้เข้าร่วมอบรมได้ร่วมกันออกแบบสร้างสรรค์สวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง/แต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ เริ่มจากการระบุนโยบายสวัสดิการสังคม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสงเคราะห์บุตร ด้านการเจ็บป่วย ด้านการว่างงานและส่งเสริมอาชีพ ด้านชราภาพ และด้านการเสียชีวิต หลังจากนั้น จึงนำปัญหาดังกล่าวมาออกแบบสวัสดิการชุมชนที่ทางทีม U2T ตำบลสบงต้องการแล้วให้แต่ละกลุ่มทำการนำเสนอนโยบายของกลุ่มตนเอง พร้อมกับให้สมาชิกทุกคนร่วมกันโหวตหรือลงความเห็นว่ายโยบายใดน่าสนใจ

แผนงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์
	ซึ่งกลุ่มที่ได้คะแนนโหวตสูงสุดของตำบลสบง คือ “กลุ่มดวงใจสามัคคี” โดยรูปแบบสวัสดิการสังคมเป็นด้านสงเคราะห์บุตร นอกจากนี้ ยังมีภาระบุลสิ่งที่ต้องการการสนับสนุน คือ ประสงค์ให้สำนักงานเทศบาลตำบลสบง เป็นคนดูแลเรื่องการศึกษาของชุมชน 2) โครงการพัฒนาอาชีพใหม่ ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับ “การเพาะเห็ด” และต่อยอดไปยัง “การแปรรูปเห็ด” จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด”
11. การติดตามครั้งที่ 2	ปรากฏชัดเจนใน 2 ส่วน ดังนี้ 1) ผลผลิต (Output) คือ ผลที่เกิดขึ้นทันทีหลังจากดำเนินโครงการเสร็จสิ้น โดยสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่กำหนดไว้ นั่นคือ ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ด มีเห็ดไว้บริโภคในครัวเรือน สามารถนำไปจำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน และมีแนวทางในการพัฒนาเป็นอาชีพหลักต่อไป 2) ผลลัพธ์ (Outcome) คือ ผลที่เกิดขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากผลผลิต ซึ่งดำเนินโครงการเสร็จสิ้นมาแล้วระยะหนึ่ง โดยสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ที่กำหนดไว้ นั่นคือ ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับ “การเพาะเห็ด” และต่อยอดไปยัง “การแปรรูปเห็ด” จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด”
12. การสรุปผลการประเมิน/ถอดบทเรียน	ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจด้านสวัสดิการสังคมและได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเพาะเห็ด และการแปรรูปเห็ดจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ “เห็ดสวรรค์” และ “น้ำพริกเห็ด” หลังจากที่ถูกกลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมการฝึกอบรม จึงส่งผลทำให้สามารถนำเอาความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดไปประยุกต์ใช้ได้ โดยมีการเพาะเห็ดไว้บริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังสามารถแปรรูปเห็ดและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกหลานหรือบุคคลอื่น ๆ ต่อไปได้ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมยังมีรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ด
13. การวางแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด	ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีการวางแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด ดังนี้

แผนงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์
	1) มีการต่อยอดองค์ความรู้เป็นรายบุคคลหรือแต่ละครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ การเพาะเห็ด การปรับสูตรของน้ำพริกเห็ด และการปรับรสชาติ เป็นต้น 2) มีผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภค 3) มีการวางแผนทางการตลาด โดยเฉพาะการขายตลาดไปยังเครือข่ายญาติ พี่ น้อง ที่เดินทางไปทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกา และการทำให้บรรจุภัณฑ์มีหลายขนาด

5.2 บทเรียนและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

เมื่อวันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ได้ดำเนินการกิจกรรมถอดบทเรียนการดำเนินงาน U2T รวม 4 ตำบล ในความรับผิดชอบของคณะฯ ซึ่งประกอบด้วย ตำบลค้อเวียง ตำบลเวียง ตำบลจิม และตำบลสบง

ทั้งนี้ ทีม U2T ตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ได้ร่วมกิจกรรมการถอดบทเรียนข้างต้น ทั้งในภาพรวมและรายตำบล เพื่อให้ได้มาซึ่งบทเรียนและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน กระทั่งได้ข้อสรุปออกมา 4 หัวข้อย่อย โดยเรียงลำดับเนื้อหาการนำเสนอ ดังต่อไปนี้ (1) สิ่งที่ได้รับจากโครงการ (2) สิ่งที่ได้จากการถอดบทเรียน (3) แนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19 และ (4) แนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้านการยกระดับอาชีพภายใต้โครงการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด (ภาพที่ 5.1)

ภาพที่ 5.1 กิจกรรมถอดบทเรียน U2T คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ในวันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 ณ โรงแรมเกทเวย์ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

5.2.1 สิ่งที่ได้รับจากโครงการ

- 1) กลุ่มว่างงานมีรายได้ และกลุ่มที่ทำอยู่แล้วมีรายได้เพิ่ม
- 2) ได้รับเสียงตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย ทั้งที่เป็นกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการอยู่แล้ว และกลุ่มที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการในอนาคตต่อไป
- 3) ได้ภาคีเครือข่ายในการทำงานเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น Young Smart Farmer (YSF) สภาเกษตรกรจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ และโครงการร้อยใจรัก
- 4) มีการถ่ายทอดความรู้จากผู้มีประสบการณ์จริง โดยเฉพาะเรื่องการเพาะเห็ด จนทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อย่างเข้าใจและเข้าถึง
- 5) ได้รับความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพใหม่ (การเพาะเห็ดและการดูแลรักษาเห็ด)
- 6) มีแนวทางการผลักดันการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ด

5.2.2 สิ่งที่ได้รับจากการถอดบทเรียน

- 1) ได้แนวทางการทำงาน ทั้งการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง แก้ไข พัฒนา
- 2) การพัฒนาช่องทางการสื่อสาร โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ เพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายเพิ่ม
- 3) ได้บูรณาการการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดำเนินโครงการที่มีเนื้อหาในลักษณะเดียวกัน
- 4) ได้พัฒนาทักษะการทำงานระดับบุคคล โดยเฉพาะการสื่อสารแบบเป็นทางการได้พัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork)

5.2.3 แนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19

- 1) การประสานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
- 2) ประยุกต์ใช้เครื่องมือการสื่อสารสมัยใหม่ในการประสานขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาร์ทโฟน และแอปพลิเคชันไลน์
- 3) มุ่งเน้นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) เพื่อให้การส่งสารและรับสารมีประสิทธิภาพ
- 4) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินงานต่าง ๆ เช่น รมรณรงค์การฉีดวัคซีน การกักตัว 14 วัน สำหรับผู้ที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยง วิธีการป้องกันสุขภาพตัวเองในสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19
- 5) การวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนอย่างรัดกุม เช่น กระบวนการประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านเพื่อประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกในหมู่บ้าน การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ อาทิ หลักฐานการแสดงตัวตนภายใต้โครงการ U2T และการเตรียมแบบสำรวจและแผนที่หมู่บ้านให้ครบถ้วน ก่อนลงพื้นที่สำรวจข้อมูล และการมีทางเลือกสำรองในกรณีที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลง เป็นต้น

- 6) การแบ่งกลุ่มการสำรวจข้อมูลเป็นรายหมู่บ้านเพื่อความสะดวก รวดเร็ว และคล่องตัว
- 7) การสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ (Trust) และประชาสัมพันธ์การทำงานของ U2T โดยมีตัวแทน U2T เข้าร่วมทุกกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควบคู่ไปกับการณรงค์วิธีป้องกัน Covid-19 และการสำรวจข้อมูลในพื้นที่
- 8) มีแนวทางการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุข เพื่อการจัดการภาวะการแพร่ระบาด Covid-19 ของภาครัฐ เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การใช้เจลแอลกอฮอล์ การรักษาระยะห่างทางสังคม ฯลฯ
- 9) การปรับปรุงคุณภาพและการวางตัวของคณะทำงาน U2T ให้มีความน่าเชื่อถือ เพื่อสร้างความไว้วางใจของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
- 10) การเข้าถึงผู้นำชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน และให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผล
- 11) การตั้งเป้าหมายการจัดเก็บข้อมูล อาทิ จำนวนข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลา และดำเนินการติดตาม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

ภาพที่ 5.2 กิจกรรมถอดบทเรียนตำบลสบง ในวันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564
ณ โรงแรมเกษเวย์ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

5.2.4 แนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้านการยกระดับอาชีพภายใต้โครงการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด

ทีม U2T ตำบลสบง ได้ร่วมกันอภิปรายและสรุปแนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้านการยกระดับอาชีพภายใต้โครงการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 แนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้านการยกระดับอาชีพภายใต้โครงการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด

รายการกิจกรรม	ขั้นตอน
1. การประชุม	1. การประชุมภายในทีม ครั้งที่ 1 เพื่อแบ่งหน้าที่ และมอบหมายผู้รับผิดชอบ 2. การประชุมและปรึกษาหารือกับหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินงาน 3. การประชุมภายในทีม ครั้งที่ 2 เพื่อปรับแผนการดำเนินโครงการให้ครบถ้วนสมบูรณ์
2. การดำเนินงาน	1. ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนในเวทีประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน 2. การสำรวจข้อมูลกลุ่มเป้าหมายของโครงการ 3. การยืนยันกลุ่มเป้าหมายของโครงการ โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแม่บ้านที่ว่างงาน 4. การสร้างเครือข่าย/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ 5. การทดลองเพาะเห็ดก่อนจัดทำโครงการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดให้แก่กลุ่มเป้าหมาย 6. การสำรวจและจัดเตรียมตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของโครงการ 7. การศึกษาและเรียนรู้ตัวอย่างรูปแบบผลิตภัณฑ์จากสินค้ามาตรฐานในลักษณะเดียวกันที่มีอยู่ตลาดอยู่แล้ว เช่น ร้านค้าห้างสรรพสินค้า แพลตฟอร์มการค้าออนไลน์ 8. การดำเนินโครงการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการดำเนินโครงการอย่างมีส่วนร่วม (คิด-วางแผน-ดำเนินงาน-รับผล) 9. การศึกษาวิธีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และถ่ายทอดต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายของโครงการ

รายการกิจกรรม	ขั้นตอน
	10. ใช้ข้อมูลที่บันทึกในบัญชีรายรับ-รายได้ ที่แสดงตัวเลขผลกำไร เป็นเครื่องมือวัดผล ประเมินตนเอง และสร้างแรงจูงใจ เพื่อยกระดับอาชีพ
3. การกำกับ ติดตาม และ ประเมินผล	1. การสรุปบทเรียนการทำงานทุกครั้งหลังจากดำเนินการเสร็จสิ้น 2. การกำกับและติดตามแบบสองทาง ทั้งจากทีม U2T ไปยัง กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายมายังทีม U2T โดยเฉพาะ ความก้าวหน้าและทิศทางการเติบโตของกลุ่มอาชีพ 3. การวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับกระบวนการ P-D-C-A 3.1 สำรวจและรับฟังข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 3.2 วิเคราะห์ข้อมูล 3.3 พัฒนาระบบและกลไกการทำงานในอนาคต

5.3 ทิศทางในอนาคต

ทีม U2T ตำบลสบง ได้ร่วมกันอภิปรายและสรุปทิศทางในอนาคตเกี่ยวกับการยกระดับอาชีพ ภายใต้โครงการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด ได้ดังนี้

5.3.1 การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเตรียมแบ่งบทบาทหน้าที่ ได้แก่ ฝ่ายผลิต (การเพาะและการดูแล) ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายขาย ฝ่ายแปรรูป และฝ่ายบัญชี

5.3.2 สิ่งที่ต้องการการสนับสนุน ประกอบด้วย ตู้บ่มพลังงานแสงอาทิตย์ เครื่องผสม-เครื่องอัด-เครื่องนึ่งก้อนเห็ด โรงเรือนอัจฉริยะ โรงงานแปรรูปที่ได้มาตรฐาน การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์

5.3.3 มุ่งสู่ “Bio-Circular-Green Economic Model” หรือเรียกว่า “BCG” ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้และหมุนเวียนรายได้ภายในชุมชน

5.3.4 การพัฒนาแผนธุรกิจเพื่อความอยู่รอด เติบโต และยั่งยืนการออกแบบ สร้างสรรค์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดภายในชุมชน เช่น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เห็ดที่ใช้ผ้าไหม การออกแบบผ้าไหมลวดลายเห็ดสบง การขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ่านกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น

5.3.5 ทีม U2T ตำบลสบงจะหันส่วนทางสังคมทำหน้าที่เชื่อมโยงพี่น้องประชาชนคนสบง กลุ่มอาชีพ กลุ่มสวัสดิการ กลุ่มทางสังคมอื่นๆ ในตำบล และภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยราชการ ภาคเอกชน และมหาวิทยาลัย ในการขับเคลื่อนงานด้านพัฒนาของตำบลสบงต่อไป

ภาคผนวก

ทีมผู้ปฏิบัติงาน U2T ตำบลสบง

1. ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต

- 1.1 นายสุรเชษฐ์ อำชำ
- 1.2 นางสาวเกศินี บุญประเสริฐ
- 1.3 นายอภิสิทธิ์ สมศรี
- 1.4 นางสาวอนุชิตา หอมอ่อน
- 1.5 นางสาวชิตชนก ปิงสุแสน
- 1.6 นางสาวกาญจนา พึ่งพวก
- 1.7 นายขจรยศ ปิงสุแสน
- 1.8 นางสาวกาญจนาภรณ์ วอนอก
- 1.9 นางสาวสุภาพร ใจคำสุข
- 1.10 นายอภิวัฒน์ ใจดี

ผู้ประสานงาน
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต (กพร.)
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต (กพร.)
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต (อปท.)
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต (อปท.)
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคบัณฑิต

2. ผู้ปฏิบัติงานภาคประชาชน

- 2.1 นางสาวสุพัตรา จิตติวัฒน
- 2.2 นางณิชานันท์ อินปาดวง
- 2.3 นางดอกรัก ประมวลวงศ์
- 2.4 นางลักขณา อิศวिरานนท์
- 2.5 นางสาวสุกัญญา วงศ์ใหญ่

ผู้ปฏิบัติงานภาคประชาชน (อปท.)
ผู้ปฏิบัติงานภาคประชาชน (อปท.)
ผู้ปฏิบัติงานภาคประชาชน
ผู้ปฏิบัติงานภาคประชาชน
ผู้ปฏิบัติงานภาคประชาชน

3. ผู้ปฏิบัติงานภาคนิสิต

- 3.1 นางสาวนริศรา อาภาภิรม
- 3.2 นางสาวณิชา เปรมสิริรัชกุล
- 3.3 นายเจษฎาภรณ์ มาทอง
- 3.4 นางสาวนันท์นภัส กิ่งแก้ว
- 3.5 นางสาวภิญญภัค ชัยโกคานนท์
- 3.6 นางสาวบัณฑิตา ยะสินธุ์

ผู้ปฏิบัติงานภาคนิสิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคนิสิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคนิสิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคนิสิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคนิสิต
ผู้ปฏิบัติงานภาคนิสิต

4. คณะที่ปรึกษา

- 4.1 อาจารย์สาริณี ภาสยะวรรณ
- 4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณภา ทองแดง
- 4.3 นางโสภา วงศ์ใหญ่

อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาสังคม
คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาสังคม
คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา
ปลัดเทศบาลตำบลสบง
อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

